

[25.] Riksdagen arligen anvisats å extra stat samt från och med år 1898 utgått med 15,000 kronor om året.

Nu har föreningen i underdanighet anhållit, att Eders Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra framställning om beviljande åt föreningen för år 1906 af ett till 20,000 kronor förhöjdt anslagsbelopp, för att sätta föreningen i stånd att utvidga sin verksamhet genom att 1) på försöksfältet vid Flahult anställa en särskild inspektor för fältets skötsel och till ledare för besökande, 2) anordna kostnadsfria kurser i mosskultur vid Flahult och i Jönköping för länsagronomer och jordbrukskonsulenter, elever vid landtbruksinstitut och landtbruksskolor samt i öfrigt yngre intresserade jordbrukare, 3) anlägga och underhålla ett större antal demonstrationsfält i landets olika provinser, 4) låta hålla populära föredragsserier i mosskultur och torfindustri på flera ställen i minst ett par län arligen, 5) genom sin kulturingenjör lämna kostnadsfria råd och upplysningar åt ett större antal småbrukare inom olika län samt 6) i större utsträckning efter en mycket låg taxa tillhandagå mossodlare och torffabrikanter med analyser och utföra viktigare vetenskapliga och tekniska undersökningar öfver torfjordens beskaffenhet, egenskaper och användning. Till stöd för denna ansökning har föreningen anfört följande.

Då föreningen sedan år 1898 atnjutit ett årligt statsunderstöd af 15,000 kronor, hade detta haft till följd, att dess arbeten kunnat ske i tämligen stor skala. Vegetationsförsöken hade sålunda kunnat utvidgas från 749 jordparceller och kärl till 1,058 år 1904.

Genom dessa med största möjliga noggrannhet på vetenskaplig basis utförda försök hade en hel del frågor rörande mossmarkens behandling och kulturväxternas gödsling m. m. blifvit besvarade. Med hvarje år hade också betydelsen af dessa grundläggande arbeten blifvit mer och mer erkänd. På föreningens eget större försöksfält vid Flahult hade försöken oafbrutet fortgått efter den en gång uppgjorda planen. Såsom en naturlig följd af utvecklingen hade äfven den odlade arealen måst ökas, i det att densamma, som år 1897 uppgått till 29,9 hektar, år 1904 utgjorde 34,3 hektar. Till följd däraf hade det emellertid visat sig mer och mer nödvändigt att, för att fortfarande sköta försöken och jordbruket i sin helhet därstädes fullt rationellt samt, utan hinder för de ordinarie arbetena, lämna behöfliga upplysningar åt de talrika besökande, anställa en särskild inspektor, som skulle hafva sin ständiga bostad vid Flahult. Det vore föreningens afsikt att till ett kommande år förverkliga denna plan, hvilken dock komne att öka de dittills varande utgifterna. Då försöksfältet ganska ofta hemsökts af froster

till följd af den intill liggande, till Granarps komministersboställe hörande oodlade hvitmossen, hade enligt föreningens beslut år 1899 däraf inköpts 42,95 hektar. Utdikning till frostländighetens minskande hade blifvit därå verkställd, hvarjämte afsikten vore att delvis uppodla mossen. Under flera års tid hade frågan om skogsodlingsförsök på sämre förmultnade mossar legat föreningen varmt om hjärtat. Sedan ofvannämnda Granarps mosse blifvit föreningens egendom, hade på ordinarie årsmöte 1901 beslutats, att försök i denna riktning därstädes skulle verkställas, sedan mossen blifvit behörigen utdikad. Till följd däraf hade förslag blifvit uppgjordt och gilladt att på sammanlagdt 6,44 hektar på olika djup mossjord pröfva, huruvida skogsodling kunde lyckas och blifva ekonomiskt lönande. Försöken skulle utföras dels med plantering, dels med sädd af några olika trädslag, hvilka kunde hafva utsikt att lyckas på denna jord. Dessutom skulle äfven på en mindre del göras försök med starkare afdikning, hvilket försök redan påbörjats, så att första sädden skulle äga rum hösten 1904. Liksom vid flera mossförsöksanstalter i utlandet på sista tiden börjat anordnas kurser i mosskultur, hvilka årligen hölles under några dagars tid samt vore förenade med demonstrationer, vore föreningen äfven betänkt att gå i författning om dylika kursers hållande. Kurserna, som särskildt skulle vara afsedda för länsagronomer och jordbrukskonsulenter, elever vid landtbruksinstitut och landtbruksskolor samt yngre intresserade jordbrukare, skulle bestå i föredrag af föreningens tjänstemän i mosskulturens olika grenar, demonstrationer vid Flahult, på föreningens museum och i försöksgården i Jönköping samt möjligen utflykter till några välskötta mosseegendomar. Kurserna skulle räcka omkring en veckas tid på sommaren samt vara afgiftsfria. Föreningen hade äfven på sin bekostnad inom landets olika delar utfört fältförsök hos enskilda personer på olika slags torfjord för att dels öka intresset för denna slags odling, dels äfven lämna enskilda råd. Dessa fält hade år 1897 omfattat en areal af 10,95 hektar, under det att år 1903 funnits 46 fält om sammanlagdt 16,1 hektar. Dessutom hade föreningen nästlidna år börjat anlägga förevisningsfält i landets samtliga provinser för att för den mossodlande allmänheten visa några af de praktiska resultat, till hvilka föreningen genom sina arbeten kommit. På hvarje fält skulle således anordnas dels ett mindre gödslingsförsök och dessutom rutor med olika kulturväxter i en ordnad cirkulation och af hvarje sort de varieteter, som visat sig lämpligast. Fälten skulle anordnas så, att de lätt uppmärksammades af förbifarande och förses med be-

- [25.] lysande skyltar, hvarjämte vid den årligen återkommande inspektionen af en föreningens tjänsteman demonstrerande föredrag skulle komma att hållas på platsen. För dessa fält hade en särskild försöksassistent måst anställas, men då detta fordrade dryga resekostnader och ökade utgifter, samt äfven troligen extra arbetskrafter måste anlitas, kunde föreningen ej med nuvarande medel fortsätta på denna nu inslagna väg, utan att det förut erhållna understödet ökades. Föreningen hade år 1904 börjat i olika provinser låta hålla föredrag i mosskultur och torfindustri, belysta med profver och ljusbilder, hvarjämte till åhörarne snärre på föreningens uppdrag författade populära skrifter i dessa ämnen kostnadsfritt utdelats. Dessa föredrag hade visat sig utöfva en synnerligen väckande inverkan på den mossodlande befolkningen, såsom bevis hvarför kunde anföras, att de under vintern 1903—1904 inom Älfsborgs län hållna föredragen i regeln varit besökta af 200—300 personer, hufvudsakligen mindre jordbrukare. Dessa föredragsserier skulle fortgå och borde ytterligare utvidgas, så att hvarje år åtminstone två län finge åtnjuta fördelen däraf. Den af föreningen anställde kulturingenjören hade, jämte de ordinarie efter rekvisition utförda resorna, under de två senaste åren hvarje år under 10 förrättningsdagar på föreningens bekostnad lämnat kostnadsfria råd och upplysningar åt småbrukare inom ett visst län, hvarjämte i samband därmed behöfliga jordanalyser på föreningens laboratorium afgiftsfritt utförts, och hade därigenom dessa småbrukare mer konnit i åtnjutande af de fördelar, föreningen erbjöde mossodlare. Äfven sådana kostnadsfria resor borde, om medel därtill erhöles, i större skala utföras. Allt sedan sin första tillvaro hade föreningen låtit genom öfverenskommelse med Jönköpings kemiska station utföra kemiska analyser af mossjord, torfströ och dylikt, men i och med föreningens utveckling hade det visat sig mer och mer nödvändigt att hafva ett speciallaboratorium, hvarför föreningen år 1902 beslutat anordna ett dylikt. Då det ej varit möjligt att kunna få hyra därtill passande lokaler och föreningen af enskild person erhållit lämplig tomt samt medel till en fond för inredning af laboratorium, hade beslutats att på tomten uppföra en byggnad, som skulle inrymma botaniskt och kemiskt laboratorium, arbetsrum för öfriga tjänstemän samt rum för samlingar, och hade föreningens tjänstemän kunnat den 1 oktober 1903 där börja sin verksamhet. För att kunna lämna några säkra råd rörande mossarnes odlingsvärde, lämpligaste kalkning och gödsling samt deras användning för industriella ändamål, till torfströ- eller bränttorfberedning, vore det nödvändigt att förut verkställa en kemisk analys af jorden. För att sätta mossägaren i

stånd att i möjligast stor utsträckning kunna begagna sig af föreningens medverkan till erhållande af dylik analys hade föreningen fastställt en ytterst låg taxa, nämligen för en fullständig jordanalys 3 kronor, för brännorf, enkel analys 75 öre och fullständig bränslevärdebestämning 4 kronor, och för torfströ 75 öre. Föreningen kunde emellertid ej i längden bedrifva laboratorieverksamheten i denna utsträckning, om ej det dittills beviljade understödet ökades.

[25.]

■ På grund af nådig remiss har landtbruksstyrelsen den 1 september 1904 häröfver afgifvit underdånigt utlåtande och däruti anført, att den utvidgning af mosskulturföreningens verksamhet, för hvilken föreningen nu begärt ökning af statsanslaget och som delvis redan satts i verket, rätteligen syntes böra anses såsom ett fullständigande af föreningens hittills varande uppgift och verksamhet samt därför äfven vara förtjänt att af staten understödjas. Landtbruksstyrelsen, som från föreningen införskaffat ett med styrelsens utlåtande öfverlämnadt förslag till inkomst- och utgiftsstat för föreningen för år 1906, hade af detta förslag inhämtat, bland annat, att med ökningen af statsanslaget endast afsetts att fylla verkligt sakliga behof, och hade styrelsen därför ej heller något att mot förslaget erinra. På grund af hvad sålunda anförts, har landtbruksstyrelsen tillstyrkt föreningens framställning.

Hvad i detta ärende af svenska mosskulturföreningen och landtbruksstyrelsen anförts, synes mig ådagalägga behöfligheten af ökad statsanslag till föreningen. Då föreningen, efter en längre tids såväl vetenskaplig som praktisk verksamhet, nu står i begrepp att i vidsträcktare mån och på flera sätt, än hittills kunnat ske, göra sina rön och erfarenheter på mosskulturens betydelsefulla område lätt tillgängliga för den jordbrukande allmänheten inom landet, bör detta, enligt min åsikt, vara ett ändamål, hvartill statens medverkan med fog måste anses påkallad. De olika sätt, hvarpå med anlitande af det begärda statsanslaget detta närmande till allmänheten enligt föreningens förslag skulle äga rum, synas mig samtliga synnerligen ändamålsenliga och välbetänkta. Anställandet af en inspektor vid Flahult med särskildt åliggande att förevisa därvarande anläggningar och arbeten för de stora skaror af jordbrukare, som besöka stället, bland annat vid de med statsmedel understödda studieresorna för mindre jordbrukare, och likaledes anordnandet af kostnadsfria kurser i mosskultur vid Flahult och i Jönköping synas mig vara ägnade att för dem, som äro i tillfälle att själfva förflytta sig till hufvudsätet för föreningens verksamhet, kraftigt befrämja ett godt resultat af studierna och iakttagelserna därstädes.

[25.] Och för dem, som stanna i sina hemorter, böra föreningens bemödanden att där uppsöka dem och lifva deras intresse och arbetslust samt höja deras insikter genom att visa dem demonstrationsfält, bjuda dem populära föredragsserier samt låta sin kulturingenjör lämna kostnadsfria råd och upplysningar vara synnerligen välkomna och gagneliga. För alla, som hafva med mossars användning att göra, bör tillfället till erhållande af erforderliga analyser mot en billig afgift vara af stor betydelse. Jag anser mig i detta sammanhang böra framhålla, att den omständigheten, att staten själf har i sin tjänst anställd torftjänstemän, hvilkas antal genom Riksdagens beslut nästlidna år ökades till fyra, icke i någon mån utesluter behovet eller önskvärdheten af den nu ifrågasatta utvidgningen af mosskulturföreningens verksamhet. Därjämte tillåter jag mig erinra, att det stöd, som af staten pläгат lämnas en annan hela landet omfattande förening med praktiskt- vetenskapligt syfte till jordbrukets fromma, nämligen Sveriges utsädesförening, blifvit för innevarande år på ett synnerligen kraftigt sätt ökad.

Mot den ifrågasatta anslagshöjningens belopp har jag icke funnit anledning till erinran, och finner mig alltså böra hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, till understöd åt *svenska mosskulturföreningen*, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 20,000 kronor.

Bifalles detta, lär Eders Kungl. Maj:t vilja, på sätt landtbruksstyrelsen hemställt, angående villkoren för anslagets åtnjutande meddela enahanda bestämmelser, som stadgats i fråga om det till föreningen för innevarande år beviljade anslag, och sålunda, bland annat, föreskrifva, att ett för statens räkning utsedt ombud, för hvilket kostnaden bör bestridas af föreningen, skall deltaga i revisionen af föreningens förvaltning, med skyldighet att om revisionen afgifva yttrande till jordbruksdepartementet, samt att föreningen fortfarande skall i afseende å sin verksamhet vara underkastad särskild inspektion från statens sida, hvilken inspektion framdeles, liksom för innevarande år, bör tillkomma landtbruksstyrelsen.

[26.] På grund af utaf Eders Kungl. Maj:t gjord framställning beviljade 1901 års Riksdag såsom bidrag till åtgärder i enlighet med vissa af Eders Kungl. Maj:t föreslagna hufvudgrunder för höjande af det mindre jordbruket på extra stat för år 1902 ett anslag af 25,000 kronor. De åtgärder, som härvid afsågos, voro premiering af mindre jordbruk och studieresor för mindre jordbrukare.

Samma belopp blef af 1902 års Riksdag för enahanda ändamål på extra stat för år 1903 beviljad.

Åtgärder för
höjande af det
mindre jord-
bruket.

Hos 1903 års Riksdag gjorde Eders Kungl. Maj:t framställning om anvisande för år 1904 af ett till 50,000 kronor förhöjdt anslag till åtgärder för höjande af det mindre jordbruket, och åsyftades därmed att möjliggöra vissa tillägg till de dittills vidtagna åtgärderna, innefattande utdelande vid premieringarna af — förutom penningpris — s. k. premielån äfvensom understöd till kontrollföreningar. Eders Kungl. Maj:ts berörda framställning vann äfven Riksdagens bifall.

Efter landtbruksstyrelsens hörande behagade Eders Kungl. Maj:t den 30 oktober 1903 utfärda det fortfarande gällande reglementet för med statsmedel understödda åtgärder till höjande af det mindre jordbruket samt kungörelse angående statsanslag till dylika åtgärder.

Det lifliga intresse, hvarmed hushållningssällskapen omfattade dessa åtgärder och, hvart och ett inom sitt område, sökte göra dem i största möjliga utsträckning fruktbringande, föranledde Eders Kungl. Maj:t att föreslå nästlidna års Riksdag att för år 1905 ytterligare höja det för här ifrågavarande ändamål utgående anslaget med 20,000 kronor eller till 70,000 kronor. Riksdagen, som ansåg de ändamål, för hvilka ifrågavarande anslag vore afsedt, nämligen penningpris och premielån vid premieringarna samt bidrag till studieresor äfvensom understöd till kontrollföreningarna vara väl ägnade att främja det mindre jordbrukets utveckling och såhunda befordra ett viktigt statsintresse, biträdde Eders Kungl. Maj:ts förslag och anvisade såsom bidrag till åtgärder för höjande af det mindre jordbruket på extra stat för år 1905 ett anslag af 70,000 kronor.

Uti underdånig skrifvelse den 12 december 1904 har nu landtbruksstyrelsen hemställt om beredande af medel för ändamålet jämväl för år 1906. Landtbruksstyrelsen har därvid erinrat, hurusom det enligt 18 § af förberörda nämnda reglemente den 30 oktober 1903 ålåg hushållningssällskapens förvaltningsutskott att före december månad hvarje år till landtbruksstyrelsen insända fullständiga berättelser enligt af landtbruksstyrelsen fastställt formulär öfver de under året verkställda premieringar och med anledning af förut beviljade premielån vidtagna åtgärder, öfver utdelade understöd åt kontrollföreningar samt angående studieresor.

Till följd af sagda stadgande hade från samtliga hushållningssällskapen, med undantag af Norrbottens läns, till landtbruksstyrelsen inkommit berättelser öfver åtgärderna till höjande af det mindre jordbruket inom sällskapens områden under nästlidna år, hvarjämte från Norrbottens läns hushållningssällskap styrelsen mottagit infordradt meddelande i ämnet.

[26.]

Af de styrelsen sålunda tillhandakomna uppgifterna framginge, att af de utaf Eders Kungl. Maj:t för år 1904 sällskapen tilldelade anslag, tillhopa 49,400 kronor, blifvit tagna i anspråk följande belopp: till penningpris vid premieringar åt 634 pristagare kronor 22,972: —

„ 131 premielån	„ 5,512: 50
„ 29 kontrollföreningar	„ 4,200: —
„ studieresor	„ 14,904: 65

tillhopa kronor 47,589: 15

eller i rundt tal 47,600 kronor, hvadan af det för samma ändamål på extra stat för nästlidna år anvisade anslaget, 50,000 kronor, skulle återstå omkring 2,400 kronor.

Hushållningssällskapens kostnader för nu ifrågavarande ändamål under nämnda år hade, oberäknadt vissa utgifter inom Norrbottens län, utgjort:

för premieringar	kronor 24,596: 22
„ premielån	„ 1,203: 50
„ kontrollföreningar	„ 12,541: 05
„ studieresor	„ 28,369: 12

tillhopa kronor 66,709: 89.

Af det sagda framginge, hvilket stort intresse hushållningssällskapen visat för ifrågavarande angelägenhet, hvartill samtliga hushållningssällskapen numera bidroge och åtnjöte statsunderstöd, därvid särskildt borde framhållas, att i de med statsmedel understödda premieringarna deltog samtliga hushållningssällskap, med undantag af Kalmar läns norra, Västmanlands och Västerbottens läns, och att till studieresor lämnades understöd åt likaledes samtliga hushållningssällskap förutom Kristianstads och Malmöhus läns, hvilka utan anlitan af statsmedel bekostade dylika resor.

Då de för nästlidna år tillgängliga statsmedlen visat sig för ändamålet tillräckliga, ansåge sig landtbruksstyrelsen för sin del sakna anledning att ifrågasätta utverkande af Riksdagen af högre belopp för år 1906 än det, som för innevarande år beviljats, eller 70,000 kronor, hvarmed syntes kunna tillgodoses de växande anspråk af understöd för ändamålet, som vore att motse.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, har landtbruksstyrelsen i underdånighet hemställt om aflåtande af nådig proposition till Riksdagen om anvisande för år 1906 af ett belopp af 70,000 kronor för här ifrågavarande ändamål.

Af hvad landtbruksstyrelsen här anfört såväl angående hushållningssällskapens tillslutning till här omordade åtgärder till det mindre

jordbrukets främjande som den utsträckning, hvarmed de af egna medel bidraga till dessa åtgärders genomförande inom sina respektive verksamhetsområden, finner jag en glädjande bekräftelse på, att det nu rundt om i vårt land pågår ett lifligt arbete att lyfta och förbättra hushållningen i de öfverallt spridda småbrukarhem, hvilkas inlägg i det gemensamma arbetet på höjandet af det svenska jordbrukets afkastningsförmåga säkerligen med hvarje år skall komma att visa sig vara af allt större och mer djupt ingripande betydelse. Då statsmakternas kraftiga bistånd och stöd torde få anses som ett oeftergiftigt villkor för att detta arbete skall krönas med den framgång, hvartill det äger de bästa förutsättningar, synes det äfven mig, att medel jämväl för år 1906 böra finnas för ofvan angifna ändamål tillgängliga.

Innan jag öfvergår till ett närmare angifvande af det belopp, jag härför anser vara af behovet påkalladt, tillåter jag mig att för Eders Kungl. Maj:t anmäla ytterligare en af landtbruksstyrelsen den 9 sistlidne november gjord, till den ofvan anförda på det närmaste sig anslutande framställning, i hvilken landtbruksstyrelsen hemställer om åtgärders vidtagande för spridande af yrkeskunskap bland innehafvare af smärre jordbruk. I denna sin framställning har landtbruksstyrelsen till en början framhållit, hurusom vissa hushållningssällskap vid sidan af de kraftiga åtgärder för höjandet af det mindre jordbruket, hvilka under senare åren med understöd af statsmedel vidtagits, sökt att genom kringresande undervisare, anordnande af undervisningskurser eller på annat sätt bereda mindre jordbrukare tillfälle att erhålla råd och anvisningar i olika grenar af deras hushållning. Ytterligare åtgärder i förevarande afseende vore emellertid af behovet påkallade, för att det mindre jordbruket skulle nå den utveckling, som önskligt vore; och syntes det landtbruksstyrelsen, att det, som härvid låge närmast att från statens sida för sagda ändamål vidtaga, borde afse beredande af undervisning åt de mindre jordbrukarne inom landet efter en ordnad och sammanhängande plan. Den början, som blifvit gjord genom hushållningssällskapens ofvanberörda åtgöranden, hänvisade på behovet i förevarande afseende, men äfven därpå att, innan staten öfvertagit ledningen af sagda åtgärder, dessa icke kunde erhålla den omfattning och planmässighet, omständigheterna påkallade.

Den lägre landtbruksundervisningen meddelades för närvarande dels vid landtmannaskolor, dels ock vid landtbruksskolor, båda understödda med statsmedel. De förra afsåge att meddela lägre, hufvudsakligen teoretisk landtbruksundervisning åt unge män, som redan inhämtat praktisk färdighet i landtbruksarbeten, men ville förskaffa sig teoretiska

[26.] insikter i jordbruk, husdjursskötsel m. m. för att kunna med större framgång själfständigt sköta mindre egendomar. Undervisningen vid dessa skolor påginge under vinterhalfåret och vore efter landtbruksstyrelsens åsikt väl ägnad att fylla den med densamma förenade uppgift. Därest landtmannaskolorna emellertid skulle kunna motsvara sitt ändamål, kunde ej utan olägenhet inskränkning ske uti den tid, som nu vore anslagen för undervisningen eller 20 veckor. Till följd af sistberörda omständighet lämpade sig emellertid skolorna ej för sådana personer, hvilka redan innehade mindre jordbruk och hvilkas ekonomi ej tilläte dem att ägna mer än en jämförelsevis mycket kort tid till inhämtande af kunskaper i yrket.

Hvad åter beträffade landtbruksskolorna, så vore dessa i första rummet afsedda för utbildandet af arbetsförmän, och vore vid alla, med undantag af de tre nordligaste, kurserna tvååriga samt lämpade sig tydligen ej för de mindre jordbrukarne.

Därest möjlighet skulle förefinnas, att undervisning i landtbruk skulle komma de mindre jordbrukarne i större omfattning till godo, borde staten, med anslutning till hvad hushållningssällskapen i sådant afseende redan åtgjort, vidtaga de ytterligare åtgärder, som förhållandena i förevarande afseende kunde påkalla.

Innan landtbruksstyrelsen afgåfve förslag i sådant syfte, ansåge sig styrelsen böra lämna en kortare redogörelse för hvad inom de särskilda hushållningssällskapens områden blifvit för nu ifrågavarande ändamål utfördt.

Inom Blekinge län hade sistlidne vinter anordnats 4 s. k. ambulatoriska landtmannakurser, som förlagts till olika platser inom länet. Kurserna, hvilka bestått i föredrag och lektioner, hade haft till ändamål att i populär form meddela den jordbrukande allmänheten kunskap om grunderna för det nutida jordbrukets skötsel och i synnerhet huru ett vinstgifvande småbruk skulle skötas. Hvarje kurs hade räckt 5 à 6 dagar, och hade hvarje afton hållits föredrag kl. 5—7, samt meddelats undervisning i enkel landtbruksbokföring kl. 7—9. Kurserna hade ledts af länets jordbrukskonsulent och omfattats med mycket intresse af befolkningen, hvilket framginge däraf, att de bevistats af 30 till 150 personer hvarje afton.

I Kristianstads län hade förliden vinter hållits 3 kurser för mindre jordbrukare på olika platser. Kurserna hade räckt 6 dagar, och hade deltagarne samlats hvarje dag kl. 1, då föredrag hållits, hvarpå följt diskussion, under hvilken deltagarne i kursen haft tillfälle att framställa frågor och få dem besvarade. Föredragen hade behandlat, för-

utom jordbruk och husdjursskötsel, frågan om föreningar mellan landtbrukare och dylika föreningars verksamhet. Intresset för dessa kurser hade varit synnerligen lifligt, så att 60 till 200 personer infunnit sig för åhörande af föredragen.

[26.]

Inom Malmöhus län hade under februari månad nästlidna år hållits en föreläsningkurs för mindre jordbrukare vid Hvilans folkhögskola och landtmannaskola under en tid af 14 dagar. I kursen hade deltagit 21 personer, det högsta antal lokalen kunde rymma. Samtliga vore brukare af mindre hemmansdelar och af en ålder mellan 22 och 46 år. Undervisningen hade bestridts af skolans föreståndare och jordbrukslärare samt omfattat den för den mindre jordbrukaren viktigaste delen af jordbruks- och husdjursläran. Deltagarne hade äfvenledes fått genomgå en kurs i enkel landtbruksbokföring. De egentliga lektionstimmarnas antal hade utgjort omkring 60, men dessutom hade deltagarne lämnats tillfälle att under några timmar få till lärarne framställa frågor, hvilka af dem besvarats.

I Skaraborgs län hade på grund af hushållningssällskapets beslut under februari månad nästlidna år utaf styrelsen för landtmannaskolan i Skara en föreläsningkurs därstädes anordnats för mindre jordbrukare. I kursen hade blott de, som brukade jord, ägt att deltaga, och hade deltagarnes antal utgjort 25. Hvarje dag hade hållits 6 ordinarie föreläsningar, hvarjämte deltagarne om aftnarne fått framställa spörsmål till lärarne. Föreläsningar hade hållits af föreståndaren för landtmannaskolan, föreståndaren för veterinärinrättningen i Skara, assistenten vid kemiska stationen därstädes m. fl. Föreläsningarna hade omfattat husdjursskötsel, den naturliga gödselns tillvaratagande, åkerjordens afdikning och gödsling, ogräsens bekämpande, åkerjordens mekaniska behandling, rotfruktsodling, enkla räkenskapers förande, frökännedom samt mossars tillgodogörande för olika ändamål.

I Örebro län hade hushållningssällskapets förvaltningsutskott beslutat att vid länets landtmannaskola vid Käfvesta under oktober månad 1904 anordna en 14 dagars kurs för mindre jordbrukare under ledning af skolans föreståndare samt att föreslå sällskapet att anvisa medel för anordnande årligen af liknande kurser. Undervisningsämnen skulle vara gödsellära, jordbrukslära, kreatursskötsel och mjölkhushållning i hemmen samt bokföring. Innehafvare af odlad jord, ej öfverstigande 20 hektar, skulle erhålla fri undervisning, hvaremot öfriga deltagare skulle erlägga 5 kronor såsom afgift för hel kurs.

I Södermanlands län hade under februari och mars månader nästlidna år försöksvis anordnats föreläsningar för mindre jordbrukare, därvid

[26.] 6 personer på 18 olika platser inom länet hållit tillsammans 18 föreläsningar i ämnen rörande jordbruk och husdjursskötsel. Åhörarne hade i medeltal utgjort 40 personer, och hade intresset därvid varit lifligt. Särskildt förtjänade framhållas, att äfven vid dessa föreläsningar åhörarne lämnats tillfälle att efter föredragens slut få framställda frågor besvarade.

Inom Kopparbergs län hade hushållningssällskapet för tillgodo-seende af jordbruksbefolkningens inom länet behof af undervisning i ämnen, tillhörande dess yrke, ställt till sitt förvaltningsutskotts disposition ett förslagsanslag af 2,000 kronor, och hade förvaltningsutskottet på grund häraf beslutat anordna under nästlidna år undervisningskurser på olika orter inom länet, nämligen 2 under våren och 2 under hösten. Hvardera kursen skulle pågå under 3 veckor och undervisningen omfatta det allmännaste af jordbruks- och gödsellära, växtkultur, husdjursskötsel samt mjölkhushållning med särskild tillämpning å ortens förhållanden, hvarjämte skulle anordnas praktisk undervisning uti mjölk-handtering och smörberedning. Undervisningen i husdjursskötsel och mjölkhushållning skulle äfven vara tillgänglig för kvinnor och den praktiska mejerikursen hufvudsakligen vara afsedd för dem. Från 11 af de distrikt, hvaruti hushållningssällskapets område vore uppdeladt, hade inkommit ansökningar om hållande af dylika kurser inom distrikten, och hade enligt förvaltningsutskottets beslut 5 dylika kurser hållits. Beträffande kurserna hade meddelats, att undervisningen hufvudsakligen skett genom föredrag i de olika ämnen, som kurserna omfattade, hvilka föredrag hållits från kl. 3 till kl. 7 e. m., hvarefter under tiden mellan kl. 7 och kl. 8 anordnats diskussioner om olika frågor, såsom om bildande af inköps- och tjuvföreningar m. m. Antalet deltagare i kurserna hade exempelvis varit i Gagnef 201, däraf 101 män och 100 kvinnor, och i Mora 81, däraf 73 män och 8 kvinnor. Då det emellertid visat sig svårt för jordbrukarne att vara borta från sina vanliga göromål under så lång tid i följd som 3 veckor, hade förslag väckts om förkortande af kurserna till 2 veckor, då kurserna kunde hållas inom flera delar af länet och oftare återkomma till hvarje ort.

Inom Gäfleborgs län hade hållits landtmannakurser inom områdena för de hushållsgillen, hvilka anslagit erforderliga medel till läroböcker för deltagarne i kurserna. Dessa kurser hade afsett att på tid, som ej vore upptagen af jordbruksarbete, bibringa deltagarne någon kunskap i landthushållningens allmänna grunder, och kurserna hade fortgått under oktober—maj månader samt bestått i 20 lektioner, en hvar med 2 timmars undervisning. Vid bestämmandet af dagar och timmar för lektionerna hade iakttagits, att lördagen, såvidt möjligt, användes för

lektionerna, äfvensom att dessa helst blefve förlagda till eftermiddagarna. Kurserna hade ursprungligen varit afsedda endast för manlig ungdom, men under sista åren hade äfven anordnats undervisningskurser för allmogekvinnor, hvilka kurser omfattat en hvar blott 10 lektioner och afsett att meddela undervisning i ladugårdsskötsel och mejerihandtering. Landtmannakurserna hade i synnerhet i början omfattats med lifligt intresse, hvilket särskildt framträd, där det lyckats att erhålla framtående undervisare till ledare af kurserna. vid hvilka tillfällen det händt, att deltagarnes antal öfverstigit 50. Kurserna hade afslutats med offentlig examen.

[26.]

Inom Norrbottens län hade under november månad 1903 i Boden vid därvarande landtmannaskola anordnats en s. k. landtmannavecka med 5 å 6 timmars föreläsningar dagligen uti lämpliga delar af jordbruks- och husdjursläran samt därmed sammanhängande ämnen. Om aftnarne hade hållits diskussionsmöten öfver de ämnen, som utgjort föremål för dagens föreläsningar. Vid undervisningen hade biträdt personer, anställda vid Bodens landtmannaskola och Åminne landtbruksskola, samt agronomerna vid kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå, och hade i densamma deltagit 126 personer. Då det visat sig, att en dylik sammanhängande undervisningskurs för äldre landtbrukare omfattats med stort intresse, och att den väl lämpade sig att meddela den äldre landtbefolkningen, som ej kommit i åtnjutande af den vanliga landtmannaundervisningen, behöfliga insikter uti landthushållningens hufvudgrunder, hade förvaltningsutskottet beslutat att under denna vinter jämte den landtmannavecka, som kunde komma att anordnas vid Bodens landtmannaskola, anordna en liknande undervisningskurs i Öjebyn, afsedd för hemmansägare och småbrukare i Pite socken.

Såsom af den såhunda lämnade redogörelsen framginge — fortsätter landtbruksstyrelsen — hade hushållningssällskapen under den sista tiden på flera olika sätt genom direkt undervisning sökt bereda de mindre jordbrukarne kunskaper i sitt yrke, nämligen dels genom s. k. fasta kurser vid landtmannaskolor under 2 å 3 veckor, dels genom s. k. ambulatoriska kurser under vanligen 5 till 6 dagar, men äfven, såsom i Kopparbergs län, ända till 3 veckor med undervisning hvarje eftermiddag, dels, såsom inom Gäfleborgs län, genom under hela vintern, då undervisningen förlagts till viss dag i veckan, utsträckta kurser uti bygderne, dels, såsom i Norrbottens län, under s. k. landtmannaveckor, dels ock genom enstaka föreläsningar i socknarna uti till jordbruk eller husdjursskötsel hörande ämnen.

Häraf framginge, att en genomgående skillnad mellan samtliga ifrågavarande undervisningskurser gjorde sig gällande med hänsyn till

[26.] den omständigheten, huruvida kurserna hade ett begränsadt antal särskildt antagna elever, eller om de vore uteslutande afsedda för allmänheten, därvid i senare fallet icke borde förbises, att till undervisningen vid kurser med särskildt antagna elever äfven allmänheten kunde under vissa villkor hafva tillträde.

Hvad först nyssberörda kurser med särskildt antagna elever beträffade, förlades dessa med största fördel till landtmannaskolorna, som hade att erbjuda såväl lärarkrafter som lämplig undervisningsmateriell. Vid dessa skolor fortginge undervisningen från den 1 november det ena året till den 1 maj det andra året, och i de trakter af landet, där rotfruktsodling ej upptog den mindre jordbrukarens tid under oktober månad, syntes särskildt denna månad väl lämpad för hållande vid landtmannaskolorna af nu ifrågavarande undervisningskurser. Landtmannaskolorna hade då tillfälle att mottaga och bereda utrymme åt deltagarne i kurserna, och skolornas lärare vore lediga från annan undervisning, men äfven under pågående läroår borde hinder ej förefinnas för lärarne vid landtmannaskolorna att leda dylika kurser under viss tid af höst- eller vårterminen, i synnerhet då i betraktande toges, att eleverna vid de flesta af dessa skolor ej plägade öfverstiga 15. Skulle emellertid biträde af andra lärarkrafter under dessa kurser erfordras, borde detta utan svårighet kunna erhållas från annat håll. Intresset för landtmannaskolorna och insikten om värdet af den undervisning, som där lämnades, skulle genom dylika kursers anordnande under pågående undervisning vid skolorna säkerligen ökas och sålunda ifrågavarande kurser vara till fördel för landtmannaskolorna. På samma gång skulle de ganska stora uppostringar, som staten och de särskilda orterna finge vidkännas för landtmannaskolorna, på detta sätt blifva till större nytta, i det att de komme att lända nu ifrågavarande undervisning till fördel. För deltagande i dessa kurser hade i allmänhet fordrats, att sökande skulle såsom ägare eller arrendator bruka jord, ett villkor, som landtbruksstyrelsen ansåge hafva med rätta uppställts, enär dessa kurser vore alltför korta, för att de skulle kunna bereda yngre personer, som ännu saknade tillräcklig praktisk erfarenhet i jordbruk, den fördel, som med kurserna afsåges.

De planmässigt anordnade kurser, som vore afsedda för hela den befolkning, som bodde i närheten af det ställe, där kursen hölles, hade den fördelen, att föredragen kunde afpassas mer efter samma Orts förhållanden och kursens ledare blifva i tillfälle att genom besök hos deltagarne i kursen komma i närmare beröring med landtmännen än eljest. Då dessa kurser företrädesvis förlades till tätt bebyggda trakter, blefve det

möjligt för åtminstone en del af deltagarne att på förmiddagarna sköta sina sysslor vid jordbruket och på eftermiddagarna bevista föreläsningarna.

[26.]

Hvad slutligen anginge de enstaka föreläsningarna uti jordbruk eller husdjursskötsel, som flerstädes hållits inom orterna, så finge icke förbises den nytta, som äfven dessa medförde, särskildt såsom medel att hos den mindre jordbrukaren väcka eftertanke och lust att inhämta ökade kunskaper i yrket. Gifvetvis kunde emellertid sådana föreläsningar icke erbjuda samma fördelar i fråga om själfva kunskapernas inhämtande som de sammanhängande kurserna.

Af de nu uppräknade olika former för undervisnings meddelande åt landets mindre jordbrukare syntes den, som utgjordes af planmässigt ordnade kurser med föredrag i jordbrukslära, husdjurslära m. m., vara af den största betydelsen och mest lämpad för landets skilda orter, vare sig kurserna hade ett begränsadt antal särskildt antagna elever eller vore uteslutande afsedda för den jordbrukande allmänheten, hvar emot den form af dylik undervisning, som utgjordes af enstaka föreläsningar, icke kunde anses ägnad att i samma mån vinna det med här ifrågakvarande undervisning afsedda ändamål. Ur statens synpunkt syntes därför de planmässigt ordnade undervisningskurserna böra understödjas, under det att de enstaka föreläsningarna fortfarande såsom hittills borde bekostas af hushållningssällskap eller föreningar, bildade i dylikt syfte.

Om emellertid, såsom landtbruksstyrelsen ansåge, staten borde lämna bidrag till förberörda undervisningskurser, syntes den i dylika fall vanliga utvägen böra väljas, att hushållningssällskapens medel i minst lika grad som statsmedlen toges i anspråk för ändamålet, och borde det öfverlämnas åt sällskapen att hos Eders Kungl. Maj:t söka bidrag därtill af statsmedel samt vid dylik ansökning foga förslag till plan för kurserna, hvarvid det skulle stå hushållningssällskap fritt att, om sådant funnes lämpligt, utvidga undervisningen äfven till kvinnor, och syntes såsom villkor dessutom böra för understöd till kurserna, vare sig de vore afsedda för särskildt antagna elever eller uteslutande för allmänheten, föreskrifvas, att för själfva undervisningen icke någon afgift finge begäras eller erläggas, samt att undervisningen skulle stå under inseende af landtbruksstyrelsen. Då kurserna med ett begränsadt antal särskildt antagna elever afsåge att meddela en något grundligare undervisning än de andra kurserna, borde för vinnande af detta mål äfvensom med afseende å möjligheten att vid dessa kurser, som icke kunde mottaga mer än ett mindre antal elever, meddela föreskrifter i syfte, att undervisningen komme just den till godo, som företrädesvis kunde draga fördel däråf, såsom villkor för åtnjutande af

- [26.] statsbidrag till dylika kurser särskildt bestämnas: att undervisningskurs skulle pågå under minst 2 veckor, att deltagare i kursen skulle under flera år hafva skött jordbruk, att vid inträde till dylik kurs företräde skulle lämnas åt den jordbrukare, hvars åkerareal ej öfverstege 20 hektar, samt att minst 5 mindre jordbrukare från annan ort inom hushållningssällskapets område än den, där undervisningskursen hölles, skulle erhålla fritt kosthåll under den tid, kursen påginge.

På grund af det salunda anförda har landtbruksstyrelsen, som beräknat, att ett belopp af 15,000 kronor borde finnas tillgängligt för bestridande af de på staten fallande utgifter för nu ifrågavarande ändamål, i underdånighet hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra framställning om beviljande på extra stat för år 1906 af ett anslag till nämnda belopp för beredande af undervisning åt mindre jordbrukare genom planmässigt ordnade kurser för vare sig särskildt antagna elever eller allmänheten, under villkor att hushållningssällskap, som läte anordna dylika kurser och önskade bidrag därtill af statsmedel, tillsköte eller visade sig för ändamålet förfoga öfver minst lika belopp som det begärda statsbidraget, att för själfva undervisningen icke någon afgift finge begäras eller erläggas, samt att undervisningen skulle stå under inseende af landtbruksstyrelsen, hvarjämte för åtnjutande af bidrag till undervisningskurser för ett begränsadt antal särskildt antagna elever såsom villkor dessutom skulle gälla, att undervisningskurs skulle pågå under minst 2 veckor, att deltagare i kursen skulle under flera år hafva skött jordbruk, att vid inträde till dylik kurs företräde skulle lämnas åt den jordbrukare, hvars åkerareal ej öfverstege 20 hektar, samt att minst 5 mindre jordbrukare från annan ort inom hushållningssällskapets område än den, där undervisningskursen hölles, skulle erhålla fritt kosthåll under den tid, kursen påginge.

Att, såsom landtbruksstyrelsen här föreslår, åtgärder från statens sida blifva vidtagna för att underlätta spridandet af större yrkeskunskap bland landets småbrukare, synes mig synnerligen välbetänkt, icke minst från den synpunkten att statens ingripande i dylikt syfte med skäl kan betecknas såsom ett ytterligare, väl afpassadt led i det nu pågående, med så lifligt intresse af såväl statsmakterna som landets hushållningssällskap omfattade arbetet på det mindre jordbrukets höjande. Genom de med statsmedel understödda, af hushållningssällskapen anordnade studieresorna vinnes upplysning om, hvar de för sitt yrke mest intresserade småbrukarne äro att finna; man söker genom resorna ytterligare vidga deras synkrets och visa dem, hvad andra i samma ställning som de själfva förmå uträtta, för att sedan genom premieringarna

gifva dem ledning i deras arbete hemma på egen gård och, där detta deras arbete varit godt och framgångsrikt, åt detsamma skänka ett offentligt erkännande. Genom dessa båda åtgärder har en god grund blifvit lagd till ett fortsatt arbete på det lilla jordbrukets främjande. Nästa steg blir att åt deltagarne i studieresorna eller åt dem, som vid premieringen blifvit med ett lägre pris eller alls icke belönade, och hvilkas önskan blifvit väckt att vid nämndens nästa besök hafva något bättre att visa, bereda tillfälle att skaffa sig de ökade insikter i husdjurens vård, jordens behandling och bruk, gödselstadens skötsel, trädgårds- och fruktodling m. m., som de förstnämnde nu kanske tydligare än före resans anträdande känna och inse att de sakna och som för de senare så väsentligt skulle underlätta uppnåendet af det mål, de satt sig före.

Af de tillfällen till förvärfvande af större yrkesskicklighet, som sålunda erbjudas, komma, såsom naturligt är, äfven småbrukare, hvilka hvarken deltagit i någon studieresa eller varit med om någon premiering, att i stor utsträckning begagna sig; och sedan på detta sätt ett lifligare begär efter ökade insikter i yrket äfven hos dem blifvit väckt, dröjer det säkerligen icke länge, innan äfven de söka tillgodo-göra sig de fördelar, som i så rikt mått stå att vinna såväl af studieresorna som premieringen.

I likhet med landtbruksstyrelsen finner jag den undervisning i landthushållningens olika grenar, som lämnas vid våra landtbruks- och landtmannaskolor, icke afpassad efter de kraf, som här föreligga. Andra vägar för spridande af yrkesskicklighet måste här väljas, och att sådana, särskildt lämpade för dem det här närmast gäller, stå oss till buds, därpå lämna de af ett flertal utaf landets hushållningssällskap redan vidtagna åtgärderna i nämnda syfte det bästa vittnesbörd. Den stora utsträckning, i hvilken småbrukarne begagnat sig af de tillfällen att inhämta ökad vetande, som här erbjudits dem, visar ej endast att här föreligger ett kännbart behof, utan äfven att man vetat välja lämpliga vägar för dess tillfredsställande.

Jag är sålunda i tillfälle att meddela, att den i landtbruksstyrelsens ofvanberörda framställning omnämnda, af Norrbottens läns hushållningssällskap beslutade s. k. landtmannaveckan i Öjebyn, hvilken hållits under tiden 5—10 december nästlidna år, vissa dagar räknade ända till öfver 800 deltagare, hvilka med det lifligaste intresse åhörde de populära föredrag, som där höllas.

Vid en till och med endast helt flyktig granskning af de utaf hushållningssällskapen i ofvan anfördt syfte vidtagna åtgärderna finner

[26.] man emellertid, att de äro af ganska skiftande natur, en gifven följd af de så väsentligt olika lokala förhållanden, som på skilda orter i vårt långsträckta land äro rådande. Att, då så är och fortfarande måste förblifva fallet, fastslå vissa former, i hvilka de af hushållningssällskapen vidtagna åtgärderna till spridande af yrkesskicklighet bland de mindre jordbrukarne ovillkorligen måste inpassas, för att vederbörande hushållningssällskap skall kunna komma i åtnjutande af statsbidrag för ändamålet, synes mig mindre välbetänkt särskildt med hänsyn till den ringa erfarenhet, som för närvarande föreligger angående olika tillvägagångssätts större eller mindre lämplighet. Det låter ju lätt tänka sig, att andra än de hittills pröfvade skulle inom vissa orter kunna finnas mer verksamma, och det vore under sådana förhållanden tvifvelsutan till skada för den sak, man här vill gagna, om sådana villkor för statsunderstödet åtnjutande på förhand blifvit fastslagna, att dylikt i sistnämnda fall icke skulle kunna för ändamålet erhållas.

Det är gifvetvis endast ifråga om den vid ansöknings om statsbidrag fogade planen för undervisningens meddelande, som omordade större frihet synes mig böra beredas den sökande och pröfningen i hvarje särskildt fall kunna öfverlämnas åt Eders Kungl. Maj:t. Mot de af landtbruksstyrelsen föreslagna villkoren: att statsbidrag för här ifrågavarande ändamål skall lämnas endast åt hushållningssällskap, att det från orten tillskjutna tillskottet måste uppgå till minst samma belopp som statsbidraget, att afgift för själfva undervisningen icke får begäras eller erläggas, samt att undervisningen skall stå under landtbruksstyrelsens inseeende, har jag intet att erinra.

Detsamma gäller ock det belopp å 15,000 kronor, som landtbruksstyrelsen beräknat borde finnas tillgängligt för bestridande af de på staten fallande utgifterna för här ifrågavarande ändamål, hvilket belopp åtminstone för närvarande torde få anses härför tillräckligt. Då emellertid, såsom jag ofvan framhållit, spridandet af större yrkeskunskap bland landets småbrukare på det närmaste sammanhänger med de åtgärder för det mindre jordbrukets höjande, för hvilka anslag af statsmedel för närvarande utgår, finner jag ingen anledning att för dessa båda ändamål begära två särskilda anslag, utan synes det mig vida lämpligare att sammanföra samtliga här ofvan anförda åtgärder för höjandet af det mindre jordbruket under en anslagspost, hvilken, då någon höjning i det för innevarande år till premiering af mindre jordbruk, studieresor för mindre jordbrukare samt kontrollföreningar beviljade beloppet å 70,000 kronor icke för närvarande synes mig vara af behovet påkallad, torde böra bestämmas till 85,000 kronor.

Under åberopande af hvad jag sålunda anført, hemställer jag, att [26.]
Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, såsom bidrag till *åtgärder för höjande af det mindre jord-
bruket*, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 85,000 kronor.

Då jag den 11 januari 1901 inför Eders Kungl. Maj:t redogjorde [27, 28.]
för användningen af, bland annat, det å riksstatens nionde hufvudtitel
under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet af jordbruk och landt-
mannanäringar» uppförda anslag, hvars belopp då uppgick till 140,500
kronor, anförde jag, att under en följd af år från detta anslag an-
visats medel till smörprofningar i Malmö och Göteborg, de senare
åren utgående med 15,000 kronor om året. Sedan dess har anslaget
under berörda anslagstitel höjts, så att det numera uppgår till 200,000
kronor, men har detta föranledts af andra anslagsbehof än bidrag till
smörprofningar. För hvar och ett af åren 1902, 1903 och 1904 har
till dylika profningar af ifrågavarande anslag anvisats enahanda belopp,
som jag den 11 januari 1901 angaf, eller 15,000 kronor.

*Fortgående,
smör-
profningar.*

Under år 1904 inkom emellertid styrelsen för de svenska smör-
profningarna till Eders Kungl. Maj:t med hemställan om ett till 20,000
kronor ökad statsbidrag för år 1905. Till stöd för denna ansökning
anfördes hufvudsakligen följande. Frågan om införande af ett särskildt
skyddsmärke för det svenska exportsmöret hade upprepade gånger
under senare tid varit föremål för öfverläggningar, och vid de svenska
smörprofningarnas årsmöte i Göteborg hösten 1903 hade mötet uttalat
sig för inrättandet af ett dylikt märke, som borde vara icke endast ett
nationalitetsmärke utan tillika ett kvalitetsmärke. Smörprofningarnas
styrelse hade också beslutat inrätta ett särskildt märke för det svenska
exportsmöret, hvilket märke vore afsedt att inregistreras och från början
af år 1905 mot viss afgift tillhandahållas de mejerier, som däraf önskade
göra bruk. För rättigheten att begagna märket ansåge styrelsen att
såsom villkor borde föreskrifvas, bland annat, att vederbörande mejeri
exporterade i medeltal minst två drittlar smör i veckan. Smörmärkets
administration äfvensom alla med märket närmare förbundna angelägen-
heter borde handhafvas af en särskild, af smörprofningarnas styrelse
vald kommitté och i enlighet med af landtbruksstyrelsen fastställda
regler. Denna kommitté borde till sitt biträde anställa en i smör-
bedömning fullt kunnig och tillförlitlig person, en s. k. smörexpert.
Införandet af ett dylikt märke komme emellertid att medföra betydligt
ökade kostnader, i förhållande till de hittillsvarande, i det att smör-

[27, 28.] profningarna först och främst måste utvidgas till att omfatta samtliga minst två drittlar i veckan exporterande mejerier, eller omkring 600, samt vidare de utanför märkesgränsen fallande mejerierna oftare måste underkastas profningar, än hittills skett, för att deras ställning skulle med säkerhet kunna afgöras. Det kunde beräknas, att de i profningarna deltagande mejerierna komme att blifva en half gång flera och antalet bedömda drittlar mer än en half gång flera än hittills, och antalet profningar under året behöfde därför ökas. Enligt en i skrifvelsen intagen beräkning komme årskostnaderna för profningarna för framtiden att blifva 45,000 kronor och öfverstiga de dåvarande med omkring 13,000 kronor. För täckande af nämnda kostnadssumma af 45,000 kronor syntes från hushållningssällskapen icke kunna påräknas afsevärdt högre belopp, än som hittills utgått i anslag och afgifter från mejerier, eller omkring 17,000 kronor, och de afgifter, som skulle erläggas af mejerier för smörmärkets begagnande, syntes svårigen kunna beräknas till högre belopp än omkring 8,000 kronor. Alltså skulle för sakens genomförande krävas ytterligare 20,000 kronor, och såge styrelsen icke annan möjlighet till anskaffande af sistnämnda belopp än genom statsanslagets höjande från 15,000 kronor till 20,000 kronor.

Uti häröfver den 27 juni 1904 afgifvet underdånigt utlåtande anförde landtbruksstyrelsen, att styrelsen ansåge det vara af stor vikt, att ett skyddsmärke för svenskt exportsmör inrättades på i förberörda ansökning föreslaget sätt. Emot det föreslagna villkoret för märkets begagnande, att mejeriet skulle exportera i medeltal minst två drittlar smör i veckan, syntes visserligen kunna med skäl anmärkas att, om smör, afsedt för export, eljest vore af god och i sådant afseende lämplig beskaffenhet, den omständigheten, att mejeriet icke kunde exportera nämnda antal drittlar, icke rättvisligen borde utgöra hinder för mejeriet att begagna märket. Då emellertid den framlagda kalkylen hvilade på förutsättning af nämnda begränsning i rätten till märkets användande, samt landtbruksstyrelsen icke eljest hade något att mot kostnadsberäkningen erinra, ville landtbruksstyrelsen icke genom att då ifrågasätta en utvidgning af nämnda rätt äfventyra möjligheten af märkets införande redan år 1905, helst möjlighet syntes förefinnas att för år 1906 och följande år bereda äfven sådana mindre mejerier tillfälle att få använda märket.

Vid ärendets föredragning den 15 juli 1904 behagade Eders Kungl. Maj:t till fortgående smörprofningar i Malmö och Göteborg under innevarande år anvisa ett belopp af 20,000 kronor under villkor, bland annat, att ett inregistrerad skyddsmärke för svenskt exportsmör till-

handahölles sådana mejerier, som därtill vore berättigade, samt att [27, 28.] landtbruksstyrelsen skulle äga fastställa regler för smörprofningarna och bestämma villkoren för rätt att använda omförmälda skyddsmärke. Därjämte anbefalldes statskontoret att af berörda belopp utanordna 15,000 kronor från anslaget till befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar samt 5,000 kronor förskottsvis af under händer varande medel mot framtida ersättande.

Landtbruksstyrelsen utfärdade därefter den 7 september 1904 åtskilliga bestämmelser rörande smörprofningarna och föreskref därvid i regler och villkor för begagnandet af smörmärket, bland annat, att under det första året märket komme i bruk, eller alltså innevarande år, märket finge begagnas utaf innehafvare af alla sådana mejerier, som föregående år deltagit i smörprofningarna och därunder uppfyllt vissa fordringar å smörets kvalitet.

Nu har smörprofningarnas styrelse i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t gjort framställning om anslag för år 1906 och därvid meddelat, att på grund af 1904 års profningar 347 mejerier befunnits från början berättigade till märkets begagnande, hvilka mejerier representerade en årsexport af omkring 270,000 drittlar, eller 70 procent af landets hela smörexport. I skrifvelsen har vidare, under erinran att den i förut omförmälda ansökning gjorda kostnadsberäkning å 45,000 kronor hvilade på den förutsättning, att endast de mejerier, som i medeltal exporterade minst två drittlar i veckan, skulle blifva berättigade att deltaga i profningarna samt att använda smörmärket, anförts, att från flera håll uttalats önskvärdheten, att äfven mindre mejerier måtte kunna blifva berättigade därtill. Härigenom skulle emellertid kostnaderna icke oväsentligt ökas, och hade verkställd beräkning gifvit vid handen, att kostnadsökningen skulle uppgå till omkring 10 procent af de för år 1905 beräknade utgifterna. Någon detaljerad beräkning kunde emellertid icke ännu lämnas, utan blefve detta möjligt, först då smörprofningarnas arbete i dess för framtiden motsedda större utsträckning någon tid fortgått. För avvägbringande af den erforderliga summan såge styrelsen ingen annan utväg än ökad statsanslag, och har styrelsen därför anhållit om ett statsbidrag för år 1906 å 25,000 kronor åt smörprofningarna, under villkor att alla regelbundet exporterande mejerier skulle äga rätt att deltaga i profningarna och begagna smörmärket, för såvidt de uppfyllde öfriga stadgade föreskrifter.

Till följd af nådig remiss har landtbruksstyrelsen öfver sistberörda framställning afgifvit underdånigt utlåtande den 17 december nästlidna år och därvid anført, att styrelsen ansåge önskvärdt, att samtliga export-

[27, 28.] mejerier komme att beredas möjlighet att deltaga i svenska smörprofningarna och begagna ofvanberörda skyddsmärke. Anledning syntes icke förefinnas att anse det för år 1906 begärda statsanslaget högre, än omständigheterna påkallade. Men då i allt fall kostnadsökningen icke kunde med visshet beräknas, syntes å ena sidan något bestämdt anslag icke böra tillförsäkras svenska smörprofningarna för sistnämnda år, utan styrelsen för smörprofningarna förståndigas att, sedan utredning kunnat åstadkommas om beloppet af de medel, som kunde erfordras för sagda år, till Eders Kungl. Maj:t inkomma med förnyad framställning om anslag, men å andra sidan åtgärder böra vidtagas för beredande af tillgång till de medel, som för närvarande kunde beräknas blifva erforderliga för beviljande af statsunderstöd åt smörprofningarna under år 1906.

Jag anser det vara synnerligen viktigt, att det från och med innevarande år inrättade skyddsmärket för svenskt exportsmör må kunna äfven under år 1906 och allt framgent tillhandahållas därtill berättigade mejerier. Därigenom bör nämligen det fullgoda svenska smöret komma att undgå faran att, såsom hittills mången gång varit händelsen, förväxlas med smör af sämre beskaffenhet från andra länder, och otvifvelaktigt bör äfven det svenska exportsmörets pris och kvalitet komma att höjas. Det synes mig äfven både af klokhets och rättvisa påkalladt, att rätten att deltaga i smörprofningarna och begagna smörmärket utsträcker till alla regelbundet exporterande mejerier, som uppfylla föreskrifna villkor i afseende å smörets kvalitet. Jag kan alltså icke annat än finna det önskvärdt, att en dylik utsträckning må äga rum under år 1906, och då detta icke torde kunna låta sig göra utan ökad bidrag från statens sida, böra enligt min mening åtgärder i sådant syfte vidtagas. I likhet med landtbruksstyrelsen anser jag, att beloppet af det för år 1906 erforderliga statsbidraget icke för närvarande kan noggrannt bestämmas, utan att ytterligare utredning i sådant afseende bör af smörprofningarnas styrelse framläggas, när erfarenheten gjort sådant möjligt. Jag anser emellertid, att ett belopp af 10,000 kronor bör för år 1906 göras disponibelt att i mån af behof af Eders Kungl. Maj:t för ändamålet användas.

Det å ordinarie stat uppförda anslaget till befrämjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanäringar lämnar icke för närvarande tillgång till anvisande åt de svenska smörprofningarna af högre belopp än det vanliga anslaget å 15,000 kronor, och kunna medel till ökad anslag icke heller lämpligen beredas från andra till Eders Kungl. Maj:ts

förfogande stående medel. Då beloppet af den erforderliga anslagsökningen till smörprofningarna emellertid ännu icke låter sig med någorlunda visshet beräkna, anser jag det icke lämpligt att, för beredande af medel till ifrågavarande anslagsökning, redan nu ifrågasätta höjning af berörda ordinarie anslag, utan synas de för år 1906 erforderliga ökade anslagsmedel böra af Riksdagen äskas å extra stat för samma år. Därvid synes äfven böra begäras ett belopp af 5,000 kronor till täckande af det i det föregående omförmälda förskott, som statskontoret anbefallts att af under händer varande medel utanordna till bestridande af höjningen i statsbidraget till smörprofningarna för innevarande år. Af Riksdagen skulle alltså äskas inalles 15,000 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1906 bevilja

dels, till ersättande af utaf statskontoret förskjuten del af statsbidrag för år 1905 till fortgående smörprofningar, ett belopp af 5,000 kronor;

[27.]

Ersättande af förskjuten del af statsbidrag för år 1905 till fortgående smörprofningar.

dels ock, till beredande af medel till ökad statsbidrag för år 1906 till berörda smörprofningar, att af Eders Kungl. Maj:t i mån af behof för ändamålet användas, ett belopp af 10,000 kronor.

[28.]

Ökad statsbidrag för år 1906 till fortgående smörprofningar.

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har Riksdagen för hvarterdera af åren 1904 och 1905 på extra stat beviljat ett anslag af 5,000 kronor till anställande af en statskonsulent i svinskötsel. En dylik konsulent har för år 1904 varit verksam, och har landtbruksstyrelsen bemyndigats att tillsätta befattningen äfven för innevarande år.

[29.]

Statskonsulent i svinskötsel.

Uti underdånig skrifvelse den 19 november nästlidna år har landtbruksstyrelsen hemställt om åtgärder för anställande af en dylik konsulent äfven för år 1906, och anser jag framställning i sådant syfte böra till Riksdagen aflåtas. I afseende å konsulentens aflöning tillåter jag mig erinra, att den blifvit, i öfverensstämmelse med den af mig den 12 januari 1903 framlagda förslagsberäkning, bestämd till 3,000 kronor såsom arfvode äfvensom reseersättning intill ett belopp af 2,000 kronor. Dylik ersättning utgår för denne tjänsteman i regel enligt fjärde klassen i resereglementet, men enligt tredje klassen i samma reglemente vid resa, som af honom, på uppdrag af landtbruksstyrelsen, företages inom landet för utrönande af svinskötselns ståndpunkt samt för vidtagande af åtgärder till befordrande af denna näringsgren. Med tillämpning af de förändrade grunder, som jag ansett mig böra föreslå

- [29.] för beräklandet af reseersättning åt statskonsulenterna i boskapsskötsel och mejerihushållning äfvensom åt torfingenjörerna, anser jag äfven nu ifrågavarande statskonsulents reseersättning böra från och med år 1906 städse beräknas efter en och samma klass, hvilken bör vara den fjärde. På grund häraf torde det till reseersättningar åt honom afsedda beloppet kunna sänkas med 500 kronor, hvaremot för hans arfvode, i likhet med hvad jag föreslagit i afseende å torfingenjörerna, torde böra beräknas en höjning med samma belopp. Någon förändring i det erforderliga anslaget slutsumma skulle alltså icke härigenom påkallas.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, till *anställande af en statskonsulent i svinskötsel*, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 5,000 kronor.

- [30.] Till fjäderfäafvelns befrämjande har Riksdagen på extra stat för hvarterdera af åren 1904 och 1905 anvisat ett anslag af 5,000 kronor.

Uti underdånig skrifvelse den 19 november nästlidna år har nu landtbruksstyrelsen gjort framställning om beredande af medel äfven för år 1906 för ifrågavarande ändamål; och tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till *fjäderfäafvelns befrämjande* anvisa å extra stat för år 1906 ett anslag af 5,000 kronor.

- [31.] Med underdånig skrifvelse den 16 november 1904 har chefen för Sveriges geologiska undersökning öfverlämnat förslagsberäkning öfver de under år 1906 för fullföljande af de geologiska arbetena erforderliga medel. Beräkningen upptager utgifterna till 96,500 kronor, däraf för:

Aflöningen.

Löner och arvoden samt ersättning åt extra geologer
och andra tillfälliga biträden ..... kronor 58,450: —

Fältarbetena.

Rese- och traktamentsersättningar m. m. .... ,, 17,000: —

Byråafdelningen.

Inventarier, ritmateriell, kemikalier m. m. .... ,, 2,000: —

Transport kronor 77,450 —

Transport kronor 77,450: — [31.]

Biblioteket och samlingarna.

Böcker, kartor och samlingar ..... ,, 1,700: —

*Kart- och boktrycket.*Tryckning af geologiska kartor, beskrifningar och
uppsatser ..... ,, 15,000: —*Diverse utgifter.*

Värme, lyse, renhållning m. m. .... ,, 2,350: —

Summa kronor 96,500: —

Denna förslagsberäkning öfverensstämmer i allo med den, som för detta år framlades för 1904 års Riksdag.

Till betäckande af de beräknade kostnaderna hemställer chefen, att, utöfver det belopp af 500 kronor, som kunde antagas inflyta genom försäljning af geologiska undersökningens publikationer, ett anslag af 96,000 kronor måtte för år 1906 af Riksdagen äskas.

I öfverensstämmelse med de af chefen för Sveriges geologiska undersökning gjorda förslagsberäkningar, mot hvilka kommissionen för de allmänna kartarbetena uti afgifvet utlåtande icke haft något att erinra, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att, för fortsättande under år 1906 af de *geologiska undersökningarna* och utgifvande af därpå grundade kartor, afhandlingar och uppsatser, bevilja å extra stat för samma år ett anslag af 96,000 kronor.

Såsom bidrag till bildande och upprätthållande af afvelscentra för nötboskap har Riksdagen, jämlikt Eders Kungl. Maj:ts förslag, för hvart och ett af åren 1903, 1904 och 1905 anvisat ett anslag å extra stat af 9,000 kronor. Enligt den i statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 11 januari 1902 intagna beräkning af kostnaderna för de första täfvingarna för utväljande af dylika centra skulle, utöfver afkastningen af fonden för svenska hornboskaps- och fårafvelns förädling, af andra statsmedel krävas ett belopp af sammanlagdt 73,000 kronor, hvilket belopp lämpligen kunde fördelas på åren 1903—1910 sålunda, att uti riksstaten för hvart och ett af åren 1903—1909 härför upptoges ett belopp af 9,000 kronor och uti staten för år 1910 återstående 10,000 kronor.

Den 13 mars 1903 har Eders Kungl. Maj:t utfärdat särskilda

[32.]

*Afvelscentra
för nötboskap.*

[32.] nådiga kungörelser dels med föreskrifter i fråga om bildande och upprätthållande af afvelscentra för nötboskap, dels ock med föreskrifter i fråga om tiden för början af täfling för utseende af afvelscentra m. m.

Nu har landtbruksstyrelsen i underdånig skrifvelse den 27 oktober nästlidna år, med tillkännagifvande att enligt förberörda kungörelse täfling för utseende af dylika afvelscentra för närvarande påginge, hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen för ifrågavarande ändamål för år 1906 äska ett belopp af 9,000 kronor.

I anslutning till denna landtbruksstyrelsens framställning hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, såsom bidrag till bildande och upprätthållande af *afvelscentra för nötboskap*, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 9,000 kronor.

Hästaavelns förbättrande.

[33.] För bestridande af kostnad för extra personals anställande vid *Flyinge hingstdepå* beviljade nästlidna års Riksdag på extra stat för år 1905 ett anslag af 3,790 kronor.

I underdånig skrifvelse den 10 november nästlidna år har stuteriöfverstyrelsen, då styrelsen vore förvissad om att, ehuru praktisk erfarenhet därom ännu icke föreläge, behovet af dylik extra personals biträde vid *Flyinge hingstdepå* allt framgent komme att kvarstå, hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra framställning om ett dylikt anslag jämväl för år 1906.

I enlighet med hvad stuteriöfverstyrelsen sålunda hemställt, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, för bestridande af kostnad för *extra personal vid Flyinge hingstdepå*, på extra stat för år 1906 bevilja ett anslag å 3,790 kronor.

Befrämjande af husslöjden.

[34.] I enlighet med hvad landtbruksstyrelsen i underdånig skrifvelse den 5 oktober nästlidna år hemställt och under erinran, att andre instruktören i husslöjd Jonas Wallander enligt nådigt bref den 16 december 1904 förklarats berättigad att åtnjuta det honom af Riksdagen för innevarande år beviljade personliga ålderstillägg, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för år 1906 på extra stat anvisa, till *anställande af en andre instruktör i husslöjd*, 2,000 kronor, och såsom *personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander*, därest han fortfarande i denna egenskap med godt vitsord tjänstgör, 1,500 kronor, eller tillhopa 3,500 kronor.

[34.]

Fiskerinäringens understöd.

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade nästlidna års Riksdag på extra stat för år 1905 dels till anskaffande af ett fartyg för hydrografisk-biologiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven samt för tillsyn och bevakning vid Sveriges hafsfisken under annan tid af året än vintermånaderna 130,000 kronor, dels ock till underhålls- och driftkostnad för berörda fartyg 25,000 kronor.

[35.]
Underhålls-
och driftkostnad
för ett fartyg
för hydro-
grafisk-
biologiska
hafsuundersök-
ningar m. m.

Sedan Eders Kungl. Maj:t fastställt ritningar till ett fartyg för ömförda ändamål samt bemyndigat svenska hydrografisk-biologiska kommissionen att med Göteborgs mekaniska verkstads aktiebolag afsluta kontrakt om leverans af ifrågavarande fartyg, har byggandet af fartyget påbörjats och så fortskridit, att detsamma beräknas blifva färdigt till begagnande under loppet af nästkommande april månad.

Den beräkning öfver underhålls- och driftkostnaderna för fartyget i fråga, som låg till grund för Eders Kungl. Maj:ts framställning till nästlidna års Riksdag om anvisande af medel till desammas täckande, hade uppgjorts under förutsättning, att fartygets tjänstetid skulle räcka under 8 månader årligen, hvarutaf 6 månader skulle upptagas hufvudsakligen af bevakning och tillsyn under sommarfisket samt 2 månader uteslutande användas till försöksfiske för svenska hydrografisk-biologiska kommissionens räkning, att fartyget skulle hållas i gång 10 timmar om dagen under 200 dagar årligen samt att häraf omkring 150 dagar fölle på bevakningstiden och 50 dagar på fisketiden. Under iakttagande häraf hade den årliga kostnaden beräknats på följande sätt:

A) för hela året:

1. Kaptenens lön, 300 kronor i månaden	kronor	3,600: —
2. Förste maskinistens lön, 120 kronor i månaden	»	1,440: —

B) under bevakningstiden, sex månader:

3. Uppbördsstyrman, sjöaflöning, 1 krona för dag	»	180: —
4. Andre maskinist, lön 100 kronor i månaden	»	600: —

Transport	kronor	5,820: —

[35.]

	Transport kronor	5,820: —
5.	Två eldare samt 10 man, sjöafföring, 33 öre för dag	» 720: —
6.	Mathållning à 22 kronor för dag	» 3,960: —
7.	Kol för 10 timmar à 3 kronor under 150 dagar	» 4,500: —
<i>C) under undersökningstiden, två månader:</i>		
8.	Styrmans lön efter 150 kronor i månaden	» 300: —
9.	Andre maskinistens lön efter 120 kronor i månaden	» 240: —
10.	Två eldare, lön efter 90 kronor i månaden	» 360: —
11.	Sex man, lön efter 75 kronor i månaden	» 900: —
12.	Mathållning à 18 kronor för dag	» 1,080: —
13.	Kol för 10 timmar à 3 kronor under 50 dagar	» 1,500: —
	Summa kronor	19,380: —
Härtill komme underhåll och diverse samt extra bemanning m. m.		
	»	5,620: —
	Summa kronor	25,000: —

Bemälda kommission har nu i underdånig skrifvelse den 17 november nästlidna år hemställt om aflåtande af nådig proposition om beviljande af medel till enahanda belopp för underhåll och drift under år 1906 af ifrågavarande fartyg samt därvid anført, att all erfarenhet visserligen saknades, huruvida de för ändamålet för år 1905 anslagna medel kunde vara tillräckliga eller om öfverskott å anslaget möjligen kunde komma att uppstå, men att det icke syntes kommissionen föreligga anledning till antagande, att de beräkningar, som legat till grund för Eders Kungl. Maj:ts framställning i ämnet till 1904 års Riksdag, skulle visa sig felaktiga.

Då icke heller från min sida skäl nu förefinnes att i något afseende frångå ofvan intagna beräkning af de årliga underhålls- och driftkostnaderna för berörda fartyg, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, till underhålls- och driftkostnad för ett fartyg för hydrografisk-biologiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven samt för tillsyn och bevakning vid Sveriges hafsfisken under annan tid af året än vintermånaderna, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 25,000 kronor.

Till utförande af hydrografisk-biologiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven har Riksdagen, på framställningar af Eders Kungl. Maj:t, anvisat medel å extra stat för hvart och ett af åren 1901, 1902, 1903, 1904 och 1905. Dessa anslag hafva, oberäknadt ett för år 1901 till kostnader för en gång afsedt belopp, för hvarje af de fyra förstnämnda åren utgått med 24,300 kronor, hvaraf 19,200 kronor till omkostnader för de undersökningsarbeten, som det tillkommer Sverige att låta utföra, och 5,100 kronor till täckande af Sveriges andel i kostnaderna för en internationell hydrografisk-biologisk centralanstalt med laboratorium. För år 1905 har Riksdagen, på Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, beviljat, förutom enahanda belopp, 5,100 kronor, till omförmälda centralanstalt, till omkostnader för berörda undersökningsarbeten 21,000 kronor eller tillhopa 26,100 kronor. Den höjning af anslaget till undersökningsarbetena, som sålunda medgifvits för innevarande år, afsåg att bereda medel för anställande hos svenska hydrografisk-biologiska kommissionen af en särskild fiskeriassistent. Med det å innevarande års stat för ifrågavarande ändamål anvisade anslag skola bestridas omkostnader för de svenska undersökningarna för tiden från och med den 1 maj innevarande år till och med den 30 april 1906 samt Sveriges andel i kostnaderna för centralanstalten med laboratorium för tiden från och med den 22 juli 1905 till och med den 21 juli 1906.

Bemälda kommission har nu i underdånig skrifvelse den 17 november 1904 anmält, att ifrågavarande hafsundersökningar, hvilka enligt därför uppgjord plan i hvart och ett af de uti undersökningarna samverkande länderna organiserats för en tid af fem år med början den 1 maj 1901, emellertid icke kunde, enligt hvad nu med bestämdhet kunde antagas, afslutas inom sagda tid af fem år eller till den 1 maj 1906. I anledning häraf hade den i Köpenhamn befintliga centralbyrån för de internationella hafsundersökningarna nyligen hos den danska regeringen anhållit, att densamma måtte skyndsamt inleda underhandlingar med regeringarna uti öfriga i nämnda undersökningar deltagande länder för uppnående af öfverenskommelse om samarbete på förutvarande villkor under ytterligare två arbetsår.

Beträffande beloppet af de medel, som för fortsättande af undersökningarna ifråga erfordrades för år 1906, har kommissionen i berörda underdåniga skrifvelse af den 17 november 1904 — efter erinran att anställandet hos kommissionen af en särskild fiskeriassistent föranledts däraf, att genom personalförändringar inom statens fiskeriadministration arbetskrafterna så minskats, att kommissionen icke längre kunde, på

[36.]
*Hydrografisk-
biologiska un-
dersökningar
af de Sverige
omgifvande
hafven.*

- [36.] sätt dittills ägt rum, för utförande af de praktiskt-vetenskapliga fiskeförsöken påräkna bistånd af någon därtill kompetent statens fiskeritjänsteman — anført, att ett liknande behof säkerligen komme att föreligga äfven under år 1906, men att någon ökning af anslaget till täckande af Sveriges andel i kostnaden för centralanstalten med laboratorium däremot ej vore behöflig.

Såsom kommissionen i sin underdåniga skrifvelse redan erinrat, afsåg den plan för det ifrågavarande hafsundersökningsarbetet, som förelades 1900 års Riksdag, en femårig undersökningsperiod, omfattande tiden 1 maj 1901—30 april 1906, och för längre tid hafva de uti arbetet intresserade makterna icke förbundit sig att utföra de en hvar tillkommande undersökningar eller lämna bidrag till den i Köpenhamn inrättade centralanstalten. Då emellertid, efter hvad kommissionen nu upplyst, undersökningarna icke kunna hinna att inom den från början beräknade tidpunkten afslutas, finner jag det synnerligen önskligt, att en öfverenskommelse om samarbete under ytterligare två år kan träffas. Det intresse, som från samtliga medverkande länders sida ådagalagts för undersökningarna, gör det ock högst osannolikt, att de icke mangrannt komma att ansluta sig till det härom väckta förslaget. I hvarje fall lär det icke böra ifrågakomma, att Sverige, som tagit initiativet till detta betydelsefulla internationella arbete, nu skulle ställa sig afvisande; och finner jag därför i hög grad angeläget, att de för undersökningarnas fortsättande för Sveriges del erforderliga medel ställas till Eders Kungl. Maj:ts förfogande. I afseende å beloppet af det anslag, som alltså enligt min åsikt nu bör för år 1906 hos Riksdagen för ändamålet äskas, biträder jag kommissionens förslag.

Hvad särskildt angår det ifrågasatta fortsatta anställandet hos svenska hydrografisk-biologiska kommissionen af en särskild fiskeriasistent, vill jag erinra, att jag vid förordande af anslag för detta ändamål för arbetsåret 1905—1906 betonade, att enligt min uppfattning en sådan anordning endast finge betraktas såsom provisorisk och borde öfvergifvas, så snart tillräckligt antal kompetente fiskeritjänstemän hunnit utbildas. Jag är nämligen, såsom jag då äfven framhöll, af den åsikt att, därest det internationella hafsundersökningsarbetet skall för vår fiskerinäring blifva af den betydelse, man synes kunna förvänta, de praktiskt-vetenskapliga fiskeförsöken måste utföras under samarbete med landets fiskerimyndigheter och att i följd däraf statens fiskeritjänstemän böra deltaga i ledningen af dessa försök. Emellertid synes behof för hydrografisk-biologiska kommissionen af en egen fiskeriasistent komma

[36.]

Juli 1907	„	5,100:—
tillhopa kronor		26,100:—

[37.]

*Undervisnings-
kurser i navi-
gation för bo-
huslänske
fiskare.*

[37.]

De under hösten 1903 anordnade kurserna voro två, af hvilka den ena hölls vid Smögens fiskläge med afslutning den 19 december samt besöktes af tillhopa 44 fiskare från Smögen och närliggande fisklägen. Läraren vid denna kurs uppgifver, att de flesta eleverna nödgats under senare delen af oktober samt under november lämna kursen för att deltaga i sillfiske, hvarför medeltalet bevistade lektionsdagar för hvarje elev utgjorde endast 17. Samtliga elever hade visat lifligt begär att inhämta kunskaper. Den andra kursen hölls vid Mollösund under tiden 1 oktober—20 december och bevistades af 48 fiskare, alla utom en från denna plats. Af dessa måste 18 afbryta kursen för deltagande i sillfiske. I medeltal hade hvarje elev närvarit vid lektionerna 21 dagar. Läraren vid denna kurs vitsordar, att eleverna allmänt visat sig mycket angelägna att bereda sig tillfälle att bevista lektionerna samt att tillägna sig kunskap i de ämnen, hvilka undervisningen omfattat, och anser läraren det därför kunna förväntas, att eleverna skola kunna med godt resultat tillämpa sina förvärfvade kunskaper. Jämväl den af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län förordnade inspektören för dessa kurser, f. d. kommandörkaptenen A. F. Ouchterlony, vitsordar kursernas nitiska ledning samt elevernas intresse och flit. Vid hvardera kursens afslutande bereddes tillfälle för de elever, som så önskade, att undergå pröfning i undervisningsämnena, och blefvo med anledning häraf 5 elever vid Smögen och 7 vid Mollösund förhörda och tilldelade betyg.

Beträffande de kurser, som anordnats under förra delen af år 1904, inhämtas af redogörelserna, att dessa kurser ägt rum vid Grafvarnes fiskläge under tiden 24 februari—7 maj och vid Helleviksstrand under tiden 11 januari—31 mars. Å förstnämnda plats besöktes kursen af 63 elever, hvilka i medeltal närvaro under 24 lektionsdagar. Vid Helleviksstrand var elevernas antal 54 och medeltalet besökta lektionsdagar 38. På grund af det stora antalet elever måste hvardera af dessa kurser indelas i parallellafdelningar, och till deltagande i kursen vid Grafvarnes fiskeläge hade anmälningar ingått från flera fiskare, än som kunde till undervisning mottagas. Betyg tilldelades efter genomgången pröfning 15 elever vid Grafvarne och 26 vid Helleviksstrand. Jämväl i fråga om dessa kurser vitsordas lärarnes nit samt elevernas flit och intresse.

Ifrågavarande kurser, hvilka nu pågått under mer än två år, synas hafva varit väl ägnade att fylla det ändamål, för hvilket de äro afsedda, nämligen att bibringa de bohuslänske fiskarna för utöfvande af deras yrke erforderliga insikter i navigation och därmed sammanhörande ämnen.

Därom vittnar icke minst det allt mer stegrade intresse, hvarmed kurserna af fiskarbefolkningen omfattas. Jag anser följaktligen, att de tills vidare böra fortsättas, och torde, på sätt landtbruksstyrelsen jämväl uti underdånig skrifvelse den 2 november nästlidna år hemställt, för sådant ändamål anslag nu böra begäras af Riksdagen för år 1906. Då Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap och landsting till undervisningskurserna anvisat tillhopa 2,000 kronor årligen under fem år från och med år 1902, samt någon ändring i det belopp, hvartill kostnaderna för kurserna blifvit beräknade, icke ifrågasatts, erfordras för år 1906 bidrag från statens sida med enahanda belopp som det af Riksdagen för innevarande år anvisade. Det vid anslagets beviljande förut fästa villkor synes därvid böra bibehållas. Därjämte torde, i öfverensstämmelse med hvad nästföregående år ägde rum, böra hos Riksdagen begäras rätt för Eders Kungl. Maj:t att, för möjliggörande af kurser under innevarande års höst, låta af det belopp, som för år 1906 äskas, redan under innevarande år af tillgängliga medel förskotttera hälften eller 1,125 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, såsom bidrag till *anordnande af undervisningskurser i navigation för bohuslänske fiskare*, under förutsättning att Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap och landsting för ändamålet bidraga med tillsammans 2,000 kronor, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 2,250 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att låta utaf nämnda belopp förskottsvi under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 1,125 kronor.

Vattenståndsobserverationer.

På därom af Eders Kungl. Maj:t gjord framställning beviljade nästlidna års Riksdag till utförande af vattenståndsobserverationer i vissa af landets vattendrag på extra stat för år 1905 ett anslag af 4,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att låta utaf detta belopp förskottsvi under år 1904 af tillgängliga medel utanordna 2,000 kronor.

Hänvisande i afseende å dessa observationer till hvad jag yttrade i mitt anförande till det statsrådsprotokoll öfver jordbruksärenden för den 12 januari 1904, som åtföljde Eders Kungl. Maj:ts till nästlidna års Riksdag aflättna nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof, vill jag nu allenast erinra, att Eders Kungl. Maj:t den 17

[37.]

[38.]

Vattenstånds-
observationer.

[38.] juni nästlidna år ställde den för samma år afsedda del af förberörda anslag eller 2,000 kronor till mitt förfogande, samt att bestyret med och kontrollen öfver observationerna intill utgången af år 1904 handhafts af jordbruksdepartementet, men i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts nyssnämnda dag jämväl fattade beslut med ingången af detta år öfvertagits af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Då ifrågavarande vattenståndsiakttagelser torde böra fortsättas äfven under år 1906, samt jag saknar anledning föreslå någon ändring i det för innevarande år för ändamålet tillgängliga anslagsbelopp, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att, till *utförande af vattenståndsobservationer* i vissa af landets vattendrag, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag å 2,000 kronor.

Arfvoden åt amanuenser och extra biträden å domänstyrelsens skogsafdelning.

[39.]
*Arfvoden åt
amanuenser
och extra bi-
träden å do-
mänstyrelsens
skogsafdelning.*

Under åberopande af hvad jag här ofvan under punkt 7 anført beträffande behovet af extra anslag för år 1906 till arfvoden åt amanuenser och extra biträden å domänstyrelsens skogsafdelning, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att, till arfvoden åt *amanuenser och extra biträden å domänstyrelsens skogsafdelning*, på extra stat för år 1906 bevilja ett anslag af 3,350 kronor.

Den lokala förvaltningen af statens jordbruksdomäner.

För bestridande af hithörande utgifter äro i nu gällande riksstat såsom extra anslag anvisade dels till aflöning åt domänintendenter och för uppehållande af domängöromålen hos länsstyrelserna 43,200 kronor, dels ock till resekostnader vid domänförvaltningen förslagsvis 40,585 kronor.

Då de nuvarande anslagen för berörda ändamål fortfarande äro behöfliga samt, enligt hvad domänstyrelsen i underdånig skrifvelse den 7 november 1904 anført, anledning saknas att föreslå förhöjning eller nedsättning i beloppen, hemställer jag, lika med domänstyrelsen, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att å extra stat för år 1906 anvisa,

till aflöning åt domänintendenter och för uppehållande af domängörö-
målen hos länsstyrelserna 43,200 kronor, samt

till resekostnader vid domänförvaltningen såsom förslagsanslag 40,585
kronor.

[40.]
Aflöning åt
domänintenden-
ter m. m.

[41.]
Resekostnader
vid domänför-
valtningen.

Skogsinstitutet.

För hvart och ett af åren 1902—1905 har Riksdagen till bere-
dande af ökade extra lärarkrafter vid skogsinstitutet på extra stat
beviljat ett anslag af 5,000 kronor.

[42.]
Extra lärar-
krafter vid
skogsinstitutet.

Uti sin ofvannämnda underdåniga skrifvelse den 10 oktober 1904
har domänstyrelsen gjort framställning om beredande jämväl för år
1906 af ett anslag å 5,000 kronor för ifrågakvarande ändamål.

Då jag emot hvad domänstyrelsen sålunda föreslagit icke har
något att erinra, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl.
Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, till beredande af ökade extra lärarkrafter vid skogsinstitutet,
på extra stat för år 1906 anvisa ett belopp af 5,000 kronor.

Uti underdånig skrifvelse den 21 juni 1904 har domänstyrelsen,
under erinran att enligt den genom nådigt beslut den 3 juni 1892
fastställda stat för skogsinstitutet institutets direktör åtnjöte, förutom
3,000 kronor såsom lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar
äfvensom eventuellt ett ålderstillägg å 600 kronor, jämväl förmånen af fri
bostad och vedbrand, meddelat, att direktören för skogsinstitutet i följd
häraf innehade såsom bostad åtta rum, tambur och kök uti instituts-
byggnadens öfre våning.

[43.]
Anslag för be-
redande af
ökadt utrymme
vid skogsinsti-
tutet.

Domänstyrelsen har vidare anført, att två af institutets lärare —
med framhållande af den afsevärda ökning i antalet elever, som hittills
ägt rum, och som ytterligare vore att vänta särskildt för hösttermi-
nerna såsom följd af föreskrifven utsträckning af studietiden, samt att
de för undervisningen nu tillgängliga lokaler, som år 1894 ansetts
kunna rymma 30 elever, måste blifva otillräckliga för det blifvande
antalet, omkring 70 — föreslagit, att direktörens förberörda bostads-
våning måtte få användas till lokaler för undervisning och samlingar
m. m., samt att institutets direktör, efter lärarkollegiets hörande, vits-
ordat behovet af ökad utrymme för undervisningen och i likhet med
kollegiet tillstyrkt den sålunda föreslagna anordningen.

[43.]

Under erinran, att den betydliga ökningen af institutets elevantal föranledts dels genom inrättandet, enligt nådiga kungörelsen den 30 december 1893, af en lägre kurs, dels ock genom anordnande, på grund af nådigt bref den 15 december 1899, af en ny skogsskola vid Kloten, afsedd att förbereda till inträde vid skogsinstitutet, att en ytterligare ökning af antalet under höstterminerna blefve gifven genom utsträckning, jämlikt nådiga kungörelsen den 22 maj 1903, af studietiden för den högre kursens elever med två månader utöfver förutvarande två år, samt att, då institutets dåvarande direktör C. G. Holmerz stode i begrepp att, efter uppnådd pensionsålder, afgå, dennes rätt icke komme att kränkas af den ifrågasatta anordningen, har domänstyrelsen till nådig pröfning öfverlämnat ifrågavarande ärende och därvid tillika förordat förslagets genomförande såsom af ett verkligt behof framtingadt.

Då emellertid den till direktören enligt stat utgående kontanta aflöningen vore bestämd med fästadt afseende på i staten jämväl upptagna naturaförmåner, fri bostad och vedbrand, borde sistnämnda förmåner, därest de bortfölle, ersättas genom årligt kontant belopp, hvilket, med beräkning att minst sju rum förutom kök m. m. torde behöfva af direktören hyras i institutets grannskap, och med hänsyn till förevarande hyres- och vedpriser, icke torde kunna sättas lägre än till 2,300 kronor, däraf 2,100 kronor motsvarande hyran och 200 kronor vedbrand.

Domänstyrelsen har med hänsyn härtill hemställt, att, när så ske kunde utan förnärmande af vederbörandes rätt, den af skogsinstitutets direktör nu disponerade boställsvåningen finge användas till lokaler för undervisning och samlingar m. m. vid institutet, och att direktören i ersättning därför äfvensom för mistad fri vedbrand finge åtnjuta 2,300 kronor för år räknadt.

Uti häröfver infordradt utlåtande har statskontoret den 19 september 1904, med framhållande att, då hyresvärdet af direktörens nuvarande, fördelaktigt belägna boställsvåning om åtta rum och kök utan tvifvel uppginge till minst 2,100 kronor, och det icke syntes böra ifrågakomma att genom försämring af de med tjänsten förenade förmåner göra ifrågavarande viktiga befattningsmindre lockande för män af framstående duglighet, förklarar sig anse den föreslagna hyresersättningen ingalunda vara för högt tilltagen, hvadan statskontoret, med erinran att ifrågavarande direktörsbefattning, sedan ofvanbemälda Holmerz den 29 juli 1904 erhållit nådigt afsked, för det dåvarande vore vakant, i underdanighet hemställt, att, därest ofvanberörda boställsvåning pröfvades vara erforderlig för utvidgning af institutets undervisningslokaler m. m., Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att direktören

vid skogsinstitutet måtte, såsom ersättning för mistad boställsförmån och vedbrand, tilldelas ett belopp af 2,300 kronor årligen, samt att i anledning häraf dels det till skogsinstitutet beviljade anslag måtte från och med år 1906 höjas med nyssnämnda belopp, dels ock hvad som för ändamålet åtginge från den blifvande direktörens tillträde af befattningen och intill 1906 års ingång finge af tillgängliga medel förskjutas för att framdeles till ersättande anmälas.

[43.]

Sedermera har emellertid domänstyrelsen i underdånig skrifvelse den 30 september nästlidna år meddelat, att f. d. direktören Holmerz i en till styrelsen aflåten skrifvelse fäst styrelsens uppmärksamhet därpå, att ett annat sätt att vinna ökad utrymme också stode till buds, nämligen att å institutets tomt uppföra en mindre, provisorisk träbyggnad, innehållande två lärosalar och ett mindre rum åt lärare. En sådan byggnad, som torde kunna uppföras för omkring 10,000 kronor, skulle motsvara behovet af utrymme under den tid, institutet kunde komma att bibehållas å sin nuvarande plats. Denna tid kunde väl ej nu beräknas, men det torde dock kunna anses som säkert, att flyttningsfrågans beredning och afgörande äfvensom anordningarna för själfva flyttningen komme att kräfva flere års tid, med säkerhet minst 5 å 6 års tid, och att således institutet minst under denna tid komme att bibehållas å sin nuvarande plats. Under sådant förhållande vore det enligt Holmerz' mening sannolikt, att nu nämnda sätt för beredande af ökad utrymme kunde för institutet blifva billigare och i flere hänseenden fördelaktigare än att använda boställsvåningen för ändamålet och utgifva hyresersättning till direktören, i synnerhet som en del anordningar med åtföljande kostnader för nämnda vånings anordnande för undervisningen vore nödvändiga.

I anledning häraf hade styrelsen låtit verkställa utredning om förhållandet och därvid funnit, att en byggnad af ofvan omförmälda beskaffenhet kunde enligt uppgjort kostnadsförslag å institutets tomt uppföras för en kostnad af 9,725 kronor, till hvilket belopp bindande anbud å byggnadens uppförande ock erhållits. Å andra sidan erfordrades för boställsvåningens användande för undervisningen, såsom ock varit förutsedt, vissa ändringar i rummens mellanväggar och andra anordningar, som vore förenade med kostnader. Under sådant förhållande har styrelsen, med öfverlämnande af byggnads- och planritningar äfvensom kostnadsförslag, underställt det sålunda väckta förslaget Eders Kungl. Maj:ts pröfning, och därvid tillika framhållit, att förslaget syntes vara under nuvarande förhållanden att föredraga framför det i frågan förut framställda, hvilket styrelsen därför frånträdde; och har styrelsen

[43.] hemställt, att, till afhjälpande af bristen på utrymme för undervisningen vid skogsinstitutet, Eders Kungl. Maj:t täcktes anvisa ett belopp af 9,725 kronor för uppförande å institutets tomt af en byggnad af trä i enlighet med förberörda ritning.

Öfverintendentsämbetet, som genom nådig remiss anbefallts att i ärendet afgifva utlåtande, har uti underdånig skrifvelse den 18 oktober nästlidna år anmält, att ämbetet vid skedd granskning af ifrågavarande ritningar och kostnadsförslag för sin del icke funnit något att emot desamma erinra.

Genom den i ärendet förebragta utredning synes mig behovet af ökad utrymme vid skogsinstitutet för undervisning och samlingar hafva blifvit till fullo ådagalagdt.

Det af domänstyrelsen senast framlagda förslaget till frågans lösning synes mig i alla afseenden hafva varit att föredraga framför den af styrelsen förut angifna utvägen, eller att för ändamålet taga i anspråk direktörens boställsvåning. Den af styrelsen i sistnämnda syfte gjorda, sedermera återkallade framställningen synes för öfrigt numera, sedan Eders Kungl. Maj:t på min tillstyrkan behagat utnämna ny direktör vid skogsinstitutet, hvilken enligt den af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen för institutet antagna stat är berättigad att innehafva ifrågavarande boställsvåning, icke, utan att aftal med honom angående bostadens afstående träffas, kunna till vidare behandling upptagas. Då nu frågan om beredande af ökad utrymme åt skogsinstitutet lär böra föreläggas Riksdagens pröfning, hade jag väl ansett önskligt, att tillfälle lämnats Riksdagen att bedöma båda de framkomna förslagen. Med tillsättandet af den viktiga direktörsbefattningen har emellertid icke kunnat utan synnerlig olägenhet för det behöriga uppehållandet af institutets verksamhet anstå, och — vid det förhållande att ende sökanden till platsen, hvilken samtidigt var den tjänsteman i skogsstaten, som det framför alla andra ansetts önskligt att kunna till befattningen förvärfva, enligt mig af domänstyrelsens chef lämnad upplysning, icke ville åtaga sig densamma, med mindre han erhöle den med tjänsten förenade bostaden — har jag icke heller ansett mig kunna ifrågasätta, att vid befattningens tillsättande förbehåll skulle göras, i syfte att den nye direktören skulle vara skyldig att afstå ifrågavarande förmån mot den godtgörelse, som kunde blifva af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen bestämd.

Jag tvekade under sådana förhållanden icke att tillråda Eders Kungl. Maj:ts i berörda befordringsfråga fattade beslut, och detta så mycket mindre som, på sätt redan nämnts, förslaget att uppföra en

provisorisk träbyggnad vid institutet synts mig både ändamålsenligare och i ekonomiskt afseende fördelaktigare, än att taga i anspråk direktörens våning. Det lär nämligen svårigen kunna bestridas, att det för institutet är till afsevärdt gagn, att direktören där har sin hostad, och med beräkning, dels att till direktören i annat fall skulle behöfva utgå såsom ersättning för hyra och vedbrand det af domänstyrelsen enligt min åsikt ej för högt beräknade, af statskontoret jämväl tillstyrkta belopp af 2,300 kronor, dels ock att direktörsvåningens apterande till lokaler för institutets behof gifvetvis måste medföra åtskilliga utgifter, bör den ifrågasatta nybyggnaden med en kostnad af 9,725 kronor kunna antagas vara till fullo betalad, om skogsinstitutet under endast ungefär 4 år bibehålles å sin nuvarande plats.

Därest nybyggnaden skall komma till stånd, bör densamma utföras redan innevarande år, så att de nya lokalerna må kunna tagas i användning vid de kurser, som instundande höst taga sin början, och äfven om man måste förutse, att frågan om skogsinstitutets flyttning snart nog kommer på dagordningen, kan för visso ej beräknas, att nya institutsbyggnader skola stå färdiga åtminstone tidigare än hösten 1909.

På grund af hvad sålunda anförts och då jag icke har något att erinra mot de för byggnaden ifråga uppgjorda ritningar och kostnadsberäkningar, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till *uppförande af en provisorisk träbyggnad vid skogsinstitutet* anvisa på extra stat för år 1906 ett anslag af 9,725 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att låta beloppet under innevarande år förskottsvis af tillgängliga medel utanordna.

Landtmäteristaten.

De kostnader, hvilka landtmäteristyrelsen fått vidkännas för kopiering, med anledning af inkomna rekvisitioner, af i styrelsens arkiv förvarade kartor med därtill hörande handlingar, hade under en följd af år icke kunnat täckas med anlåtande endast af det å styrelsens stat upptagna anslag till »vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden och renskrifningskostnad», utan hade till fyllande af uppkommen brist extra anslag årligen måst af Eders Kungl. Maj:t anvisas. Med anledning häraf och då behof af ytterligare anslag äfven för kommande år syntes kunna förväntas, föreslog Eders Kungl. Maj:t nästlidna års Riksdag att, under villkor att det i landtmäteristyrelsens stat uppförda anslaget till

[43.]

[44.]

*Kostnader för
kopiering af i
landtmäteri-
styrelsens arkiv
förvarade
kartor m. m.*

- [44.] vikariatsersättning, arvoden åt extra biträden och renskrifningskostnad minskades med 2,000 kronor eller från 7,000 kronor till 5,000 kronor, i samma stat uppföra ett förslagsanslag å 5,000 kronor till bestridande af kostnaderna för kopiering af i landtmästeristyrelsens arkiv förvarade kartor med därtill hörande handlingar, som för det allmännas räkning erfordrades eller af enskilde begärdes. Denna Eders Kungl. Maj:ts framställning blef af Riksdagen på det sätt bifallen, att Riksdagen uppförde berörda, i landtmästeristyrelsens stat upptagna anslag med oförändradt belopp, 7,000 kronor, men med titeln »vikariatsersättning, arvoden åt extra biträden och renskrifningskostnad (däraf 2,000 kronor till kostnader för kopiering af kartor och handlingar)» samt till bestridande af ökade kostnader för kopiering af i landtmästeristyrelsens arkiv förvarade kartor med därtill hörande handlingar, som för det allmännas räkning erfordrades eller af enskilde begärdes, på extra stat för år 1905 anvisade ett anslag å 3,000 kronor.

Detta Riksdagens beslut blef den 17 juni 1904 af Eders Kungl. Maj:t godkänt, i hvad detsamma skilde sig från Eders Kungl. Maj:ts förberörda framställning.

I underdånig skrifvelse den 6 december nästlidna år har nu landtmästeristyrelsen anført, att styrelsen fortfarande hade behof af medel till bestridande af ökade kostnader för kopiering af kartor och handlingar, samt hemställt om framställning till Riksdagen om anvisande för sådant ändamål af ett anslag å 3,000 kronor jämväl för år 1906, och får jag med hänsyn härtill tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till *bestridande af ökade kostnader för kopiering af i landtmästeristyrelsens arkiv förvarade kartor med därtill hörande handlingar*, som för det allmännas räkning erfordras eller af enskilde begäras, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 3,000 kronor.

Vägunderhållet på landet.

[45.]
Kostnad för
vägdelningar.

Med anledning af stadgandet i 84 § af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 därom att, då vägdelning enligt samma lag äger rum första gången, halfva kostnaden därför skall af statsverket bestridas, har Riksdagen, på grund af Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, för tiden från och med år 1895 årligen på extra stat för bestridande af statsverkets

andel i kostnaden för vägdelningar anvisat såsom förslagsanslag 50,000 kronor. [45.]

Då ett anslagsbelopp för ifrågavarande ändamål torde blifva behöfligt jämväl för år 1906, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1906 anvisa, för *bestridande af statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar*, såsom förslagsanslag 50,000 kronor.

Förekommande och hämnande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

Riksdagen beviljade till förekommande och hämnande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen för år 1898 50,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att låta under år 1897 förskjuta 15,000 kronor, hvarjämte 1898 års Riksdag medgaf, att ytterligare 25,000 kronor finge under år 1898 för samma ändamål förskjutas. För hvarterdera af åren 1899 och 1900 anvisades ett belopp af 50,000 kronor, för år 1901 beviljades 100,000 kronor, däraf redan under år 1900 skulle af tillgängliga medel få förskjutas 25,000 kronor, och för år 1902 ställde Riksdagen till Eders Kungl. Maj:ts förfogande för ifrågavarande ändamål ett anslag af 75,000 kronor eller samma belopp, som för år 1901 funnits tillgängligt.

[46.]

*Förekommande
och hämnande
af tuberkelsjuk-
domar hos nötkreaturen.*

Å de sålunda beviljade beloppen uppstodo behållningar, och då behållningen å föregående årens anslag beräknades skola vid 1902 års slut komma att med säkerhet uppgå till 25,000 kronor, hvilken behållning Eders Kungl. Maj:t ansåg böra i första hand komma till användning för bestridande af kostnaderna för tuberkulosens bekämpande hos nötkreaturen under år 1903, föreslog Eders Kungl. Maj:t Riksdagen att för nämnda år ställa till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag af allenast 50,000 kronor, hvilket belopp jämväl blef af Riksdagen beviljadt, under förklaring tillika, att Riksdagen icke hade något att erinra mot, att ofvan anmärkta, vid 1902 års slut förefintliga behållning finge för det uppgifna ändamålet användas.

I öfverensstämmelse med hvad landtbruksstyrelsen beträffande anslagsbehovet för år 1904 hemställt och då med tämlig visshet kunde påräknas, att vid utgången af år 1903 skulle finnas en behållning af 25,000 kronor för ändamålet tillgänglig, föreslog Eders Kungl. Maj:t Riksdagen att äfven för år 1904 ställa till Eders Kungl. Maj:ts förfogande för ändamålet ifråga ett belopp af 50,000 kronor, men ansåg

- [46.] Riksdagen tillfyllest, att anslaget för nämnda år bestämdes till 40,000 kronor, hvarigenom för åren 1903 och 1904 komme att för ifrågasvarande ändamål kunna disponeras tillsammans omkring 135,000 kronor eller omkring 67,500 kronor för hvartdera året, utgörande omkring 7,500 kronor mer, än som för år 1902 åtgått.

Efter det härpå landtbruksstyrelsen afgifvit förslag rörande det anslag, som för tuberkulosens bekämpande hos nötkreaturen borde för innevarande år af Riksdagen äskas, samt därvid meddelat, att enligt styrelsens beräkningar, sedan utgifterna för 1904 års åtgärder för tuberkulosens bekämpande blifvit guldna, ett belopp af omkring 24,000 kronor skulle återstå af för sagda ändamål tillgängliga medel, hemställde jag, med anledning häraf och då utförandet under innevarande år af vissa, utaf landtbruksstyrelsen föreslagna jämförelsevis dyra försök dels för utrönande, huruvida tuberkulos kunde öfverföras på djur, därigenom att de i en tuberkulös ladugård utsattes för infektion endast genom damm, dels ock ifråga om äldre nötkreaturs större eller mindre mottaglighet för tuberkulos, syntes mig böra bestridas af de till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen tillgängliga medel, uti mitt anförande till statsrådsprotokollet den 12 januari nästlidna år, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1905 till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 50,000 kronor att användas till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen, till hvilken hemställan Eders Kungl. Maj:t behagade lämna bifall.

Under uttalande att behållningen å det för nästlidna år beviljade anslag till ifrågasvarande ändamål syntes böra få under innevarande år för samma ändamål användas, hade Riksdagen emot Eders Kungl. Maj:ts sistnämnda framställning icke annat att erinra, än att kostnaderna för tuberkulosens bekämpande syntes, på sätt dittills skett, kunna beräknas till 55,000 kronor och det af Eders Kungl. Maj:t för år 1905 äskade anslaget till följd däraf kunna nedsättas med 5,000 kronor till 45,000 kronor.

På framställning af landtbruksstyrelsen har därefter Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 16 december nästlidna år meddelat bestämmelser rörande användandet af de för år 1905 sålunda tillgängliga medlen och därvid dels förklarar, att af de för nämnda år till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen tillgängliga medel ett belopp af högst 6,000 kronor skulle användas till understöd vid bemödanden till förekommande och hämmande af tuberkulos inom mindre ladugårdsbesättningar, samt utfärdat nådig kungö-

relse angående villkoren för erhållande af dylikt understöd, dels ock ställt till landtbruksstyrelsens förfogande ett belopp af 3,000 kronor. att i de fall, då styrelsen, för utrönande af orsaken till uppträdande af tuberkulos inom någon ladugårdsbesättning, funne sig böra med djurägaren öfverenskomma om nedslaktning af ett eller flera djur, användas till gäldande af ersättning för sådant nedslaktadt djur.

Uti en den 24 oktober nästlidna år afsluten underdånig skrifvelse har landtbruksstyrelsen, som ansåge, att medel för nu ifrågavarande ändamål fortfarande borde utverkas, i sådant afseende anført följande.

Statistiska uppgifter rörande tuberkulinundersökningar föreläge numera i fullständigt skick för tiden från undersökningarnas början den 15 oktober 1897 till och med år 1903, hvarjämte en preliminär statistik för år 1904 intill den 1 september utarbetats, hvilka samtliga uppgifter vore sammanförda i nedanstående tabell.

År.	Sammanlagda antalet undersökta djur.	För första gången pröfvade besättningar.			Antal besättningar reaktionsfria vid första undersökningen.	Ompröfvade besättningar.		
		Antal.	Antal djur inom dessa.	% reagerande af djuren.		Antal.	Antal djur inom dessa.	% reagerande af djuren.
¹⁵ / ₁₀ 1897—1898	63,374	1,651	48,677	31,7	570	130	6,970	9,3
1899	53,601	1,325	37,994	27,5	532	246	13,150	7,1
1900	68,615	1,528	43,988	31,4	574	479	22,113	5,8
1901	65,682	1,391	34,595	35,4	537	602	27,016	5,8
1902	56,613	997	23,259	30,0	445	665	29,451	4,8
1903	58,768	895	19,253	29,4	387	740	34,473	5,4
1904 till ¹ / ₉	36,598	608	11,334	26,3	293	545	25,264	3,8
Summa	403,251	8,395	219,100	—	3,338	—	—	—

Af denna tabell framginge, bland annat, att antalet besättningar och djur, som vore föremål för skyddsåtgärder mot tuberkulosen, alljämt vore i stigande, så att detsamma år 1903 uppgått till 740 besättningar och 34,473 djur, alltså öfverstigande motsvarande antal år 1902 med 75 besättningar och 5,022 djur. Reaktionsprocenten vid ompröfningarna af ifrågavarande djur hade i medeltal år 1903 utgjort 5,4. Detta medeltal vore visserligen något högre än motsvarande tal för år 1902, hvilket procenttal utgjorde 4,8, men detta förhållande finge sin

- [46.] förklaring, dels däraf att under år 1903 kampen mot tuberkulosen upptagits inom flera större starkt tuberkulösa ladugårdsbesättningar med det resultat, att den andra ompröfningen med tuberkulin, såsom ofta i dylika fall plägade ske, utfallit mindre gynnsam, dels ock däraf att inom ett fåtal besättningar, som under flera år pröfvats med tuberkulin, ett större återfall af reaktion inträffat, hvilket förhållande, såvidt till styrelsens kännedom kommit, varit att härleda från bristande försiktighet vid början af arbetet mot tuberkulosen. Att likväl kampen mot sjukdomen oaktadt berörda omständigheter gått framåt, framginge däraf, att vid 1903 års ompröfningar 337 besättningar om 11,257 djur varit reaktionsfria mot 315 besättningar om 9,621 djur år 1902.

Vidkommande storleken af det belopp, som ansåges bära af Riksdagen äskas för år 1906 till bestridande af kostnaderna för tuberkulosens bekämpande inom ladugårdarna, hade styrelsen beräknat, att 1905 års anslag tillsammans med förefintliga, för ändamålet användbara besparingar å föregående årens anslag skulle uppgå till omkring 74,000 kronor. Det vore emellertid enligt styrelsens uppfattning icke sannolikt, att hela detta belopp komme att behöfva tagas i anspråk under år 1905, utan kunde med ganska stor säkerhet antagas, att vid samma års slut skulle finnas en behållning å sagda medel af omkring 15,000 kronor, hvilket antagande styrelsen stödde därpå, att utgifterna under år 1905 skulle hålla sig inom det belopp, som hittills i rundt tal visat sig årligen för ändamålet utgå eller 60,000 kronor. För bedrifvande af kampen mot tuberkulosen hos nötkreaturen under år 1906 skulle sålunda erfordras ett anslag af 45,000 kronor.

Att den sedan åtskilliga år förda kampen mot tuberkulosen hos nötkreaturen bör med all kraft fortsättas, synes mig gifvet, och anser jag, att den plan för vidtagande af åtgärder i detta syfte, som är för innevarande år bestämd, bör fortfarande i hufvudsak följas.

Under antagande att, såsom landtbruksstyrelsen beräknat, kostnaderna för tuberkulosens bekämpande i ladugårdarna för innevarande år komma att uppgå till högst 60,000 kronor, lär med tämlig visshet kunna påräknas, att vid detta års slut skall finnas en behållning å de för ändamålet tillgängliga medlen af omkring 15,000 kronor. Utöfver denna behållning skulle då, för att fylla det antagna behovet för år 1906, erfordras omkring 45,000 kronor; och synes mig ett anslag till sistnämnda belopp nu höra af Riksdagen äskas.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1906 till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett anslag af 45,000 kronor, att användas till *förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.* [46.]

Allmänna arbeten af beskaffenhet att deras utförande kontrolleras af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Uti underdånig skrifvelse den 29 oktober nästlidna år hafva väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen anmält behovet af medel för år 1906 till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd.

Sedan lång tid tillbaka har Riksdagen till understödjande af frostminskningsföretag årligen plägat å extra stat ställa till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag, hvars belopp under olika tider växlat, liksom ock syftemålet med anslaget i viss mån undergått förändringar. Innan odlingslånefonden år 1883 bildades, var nämligen med detta anslag afsedt att understödja sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afsåge att minska frostländigheten, och anslaget, hvilket användes såsom understöd utan återbetalningsskyldighet, utgick för hvar och ett af åren 1874—1883 med 80,000 kronor, hvarjämte för sistnämnda år dessutom för samma ändamål anvisades ett belopp af 70,000 kronor att utgå såsom lån. I sammanhang med inrättande af nämnda fond vidtogs den förändring, att anslaget efter år 1883 skulle användas till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af torrläggning utaf sådana vattensjuka marker, som, utan att kunna med fördel odlas, sprede frostskador öfver omgifvande nejd. Tillika höjdes anslagets belopp till 100,000 kronor, hvaremot medel att utgå såsom lån icke vidare för ändamålet anvisades. Nämnda förändring i afseende å anslagets användande föranledde emellertid en minskning i anspråken på understöd från anslaget, och anslagets belopp nedsattes därför från och med år 1889 till 50,000 kronor. Med anledning af en utaf Eders Kungl. Maj:t i ämnet gjord framställning, beslöt Riksdagen år 1891 den förändring af ifrågavarande anslags ändamål, att detsamma skulle användas till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, och i sammanhang därmed höjdes anslagets belopp åter till 100,000 kronor, vid hvilket belopp anslaget sedermera bibehölls, till dess

[47.]
Frostminskningsföretag.

[47.] detsamma höjdes för år 1896 till 150,000 kronor, för år 1897 till 200,000 kronor och för år 1898 på grund af en inom Riksdagen gjord framställning till 300,000 kronor. I sammanhang med sistnämnda förhöjning af anslaget beslöt Riksdagen vidtaga den ändring beträffande villkoren för åtnjutande af bidrag från denna fond, att dylikt bidrag, som förut fått utgöra högst en tredjedel af den beräknade kostnaden för torrlägningsföretaget, skulle kunna utgå med belopp, motsvarande hälften af den för företaget beräknade kostnaden.

Sedermera har icke beträffande förhållandet mellan arbetskostnad och statsbidrag vid företag af ifrågavarande beskaffenhet någon ändring vidtagits i nyssnämnda villkor, men däremot har det årliga anslaget på framställningar af Eders Kungl. Maj:t ytterligare höjts från och med år 1901 till 400,000 kronor samt från och med år 1903 till 500,000 kronor.

Uti sin förevarande underdåniga skrifvelse af den 29 oktober 1904 hafva väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt landtbruksstyrelsen beträffande ställningen af ifrågavarande anslag anført följande.

Genom särskilda nådiga beslut hade af det för år 1904 beviljade anslaget disponerats 384,650 kronor, hvadan vid aflåtandet af den underdåniga skrifvelsen återstode ett belopp af 115,350 kronor att ytterligare för ändamålet användas. För erhållande af anslag hade vid samma tid förelegat granskade ansökningar, för hvilka planerna, efter beräkning af vanligt bidrag, toge i anspråk en anslagssumma af 219,800 kronor, hvarförutom endast under tiden till den 1 oktober nästlidna år inkommit ännu icke granskade framställningar om bidrag till sammanlagdt belopp af 1,047,200 kronor. Ehuruväl styrelserna med visshet antoge, att anspråken på statsbidrag för frostafdikningen årligen skulle komma att ökas, ansåge dock styrelserna, att en så stark stegring, som, enligt hvad sålunda påvisats, inträffat under nästlidna år, vore af mer tillfällig natur och därtör ej påkallade en ökning i anslaget af så stor omfattning, som skulle behövas för att på en gång tillgodose alla berättigade ansökningar och omedelbart undanröja den brist i anslaget, som under de närmaste åren vore att emotse, och hade styrelserna vid sådant förhållande ansett, att för närvarande en begränsning i anslagets förhöjning måste äga rum, samt beräknat, att en ökning af 200,000 kronor vore nog för att så småningom afhjälpa nämnda brist.

På grund häraf hemställa styrelserna, att Eders Kungl. Maj:t tacktes hos Riksdagen göra framställning om beviljande för år 1906 af ett belopp af 700,000 kronor för nu ifrågavarande ändamål.

Behovvet att öka anslaget till de frostförande sumpmarkernas utdikning har tydligen framträdt kraftigare år efter år och torde icke böra lämnas obeaktadt, i synnerhet som de utgifter, hvilka staten för det afsedda ändamålet ikläder sig, i en framtid säkerligen komma att rikligen återgäldas genom klimatets förbättring, utvidgad odling och ökad befolkning. Inom flera delar af landet, men synnerligast i Norrland, förefinnas i stor mängd frostförande sankmarker, hvilkas afdikning öfverstiger den enskilda ägarens förmåga att utföra. Därtill kommer, att kommunikationernas storartade utveckling inom landets nordligaste delar har beredt ökade tillfällen till kolonisation därstädes, för hvilken kolonisation emellertid torrläggning af lämpligt belägna myrmarker utgör en nödvändig förutsättning; jag är därför lifligt öfvertygad om den nytta, som beredes landet genom statsunderstöd för ifrågavarande ändamål.

Af väg- och vattenbyggnadsstyrelsens samt landtbruksstyrelsens förberörda redogörelse rörande ställningen af ifrågavarande anslag framgår tydligen, att nuvarande tillgångar icke tillnärmelsevis kunna tillfredsställa redan framställda anspråk. Jag tillåter mig erinra, hurusom genom särskilda nådiga beslut hela det för år 1904 tillgängliga anslaget, 500,000 kronor, blifvit disponeradt, samt att därjämte af innevarande års medel till särskilda företag anvisats ett sammanlagdt belopp af 89,100 kronor, hvadan till Eders Kungl. Maj:ts disposition för detta år återstå allenast 410,900 kronor. En väsentlig förhöjning af anslaget är därför erforderlig för att tillgodose redan framställda berättigade anspråk, men anser jag, lika med ämbetsverken, att höjningen af ifrågavarande anslag måste för år 1906 begränsas till 200,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1906 ställa till Eders Kungl. Maj:ts förfogande, till *understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd*, 700,000 kronor.

De nu gällande allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag till frostminskningsföretag samt angående kontrollen därå, att fastställda planer varda vid arbetenas utförande följda, innehållas i Riksdagens skrivelser den 15 mars 1899 (n:o 17) och den 15 maj 1902 (n:o 118) och äro till allmänhetens kännedom meddelade genom nådiga kungörelser den 29 mars 1899 och den 6 juni 1902 (Sv. Förf. Saml. 1899, n:o 21, och 1902, n:o 82). Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att bibehålla dessa villkor och bestämmelser.

[48.]
Odlingslåne-
fonden.

Vidare tillåter jag mig erinra att, enligt 1903 års Riksdags beslut, skola till odlingslånefonden under hvart af åren 1904—1908 ej mindre ingå de till statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån, än äfven af riksgäldskontoret, i mån af behof, öfverlämnas medel till så stort belopp, som jämte de till fonden ingående annuiteter kan erfordras till fyllande af högst 1,000,000 kronor.

Afdikningar å kronan tillhörig mark.

[49.]
Afdikningar å
kronans skogar
i de norrländ-
ska länen och
i Kopparbergs
län.

Till afdikningar å kronans skogar i de norrländska länen och i Kopparbergs län har Riksdagen för innevarande år anvisat ett extra anslag å 150,000 kronor. Då detta anslag fortfarande är för det därmed afsedda ändamål behöfligt och anledning saknas att föreslå förhöjning eller nedsättning i dess belopp, får jag, i enlighet med hvad domänstyrelsen uti sin ofvanberörda skrifvelse den 10 oktober 1904 föreslagit, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att, till bestridande af kostnader för *afdikningar å kronans skogar i de norrländska länen och i Kopparbergs län*, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag å 150,000 kronor.

[50.]
Afdikning af
sanka marker,
tillhörande Al-
träskis krono-
park m. m.
i Norrbottens
län.

Med anledning af en inom Riksdagen väckt motion anhöll Riksdagen i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t den 29 maj 1901, att Eders Kungl. Maj:t täcktes, till befrämjande af öfre Norrlands kolonisation, låta å kronans där belägna, ej särskildt disponerade mark verkställa undersökningar, om och till hvilken omfattning lämpliga områden i närheten af viktigare kommunikationsleder, industricentra eller platser, där större samhällen uppstått, måtte kunna upplåtas till enskilde för odling och bebyggande, samt, i den mån undersökningarna fortskrede, till Riksdagen om dylika områdens disposition afgifva förslag. I sammanhang härmed anförde Riksdagen i berörda skrifvelse, att Riksdagen ansåge det vara af synnerligen stor vikt, att åtgärder vidtoges till främjande af öfre Norrlands kolonisation; att i sådant syfte tillfälle syntes böra beredas enskilde att å statens vidsträckta marker i dessa trakter förvärfva sig jord för bebyggande och odling; att härvid dock syntes böra tillses, att sådana till upplåtelse åt enskilde afsedda marker i sig innebure möjligheten af att kunna med fördel kultiveras; att i detta afseende syntes böra tagas hänsyn till, att de vore så belägna, att afsättning af jordbruksprodukter kunde förväntas; att de sålunda borde uppsökas i närheten af viktigare kommunikations-

leder, industricentra eller trakter, där större samhällen redan uppstått; att ur denna synpunkt undersökningar syntes i främsta rummet böra anställas, och att först därefter, och sedan vissa bestämda platser befunnits för ändamålet tjänliga, förslag om deras upplåtande till enskilda syntes böra framställas för Riksdagen; att, hvad beträffade kostnaderna för sådana undersökningars verkställande, desamma syntes kunna af Eders Kungl. Maj:t utaf tillgängliga medel förskjutas, utan att särskilda medel för ändamålet af Riksdagen anvisades; samt att, vidkommande ett i motionen framställt förslag om uppgörande af planer till större afloppsdikeyn å sankar marker och verkställande af utdikningar, Riksdagen föreställde sig, att, först sedan genom ofvannämnda undersökningar utrönts, hvilka marker borde för ofvärmälda ändamål i främsta rummet ifrågakomma, förslag borde utarbetas och för Riksdagen framläggas till de åtgärder, som vidare borde företagas till underlättande af dessa markers tillgodogörande.

Genom nådig remiss den 7 juni 1901 anbefalldes Eders Kungl. Maj:t domänstyrelsen och landtbruksstyrelsen att afgifva förslag i fråga om lämpligaste sättet för verkställande af de uti Riksdagens ofvannämnda skrifvelse ifrågasatta undersökningar. Dylikt förslag afgafs af ämbetsverken uti underdånigt utlåtande den 13 i samma månad, och anförde ämbetsverken därvid, hufvudsakligen, att ifrågavarande undersökningar, hvilka lämpligast syntes kunna utföras af någon bland statens landtbruksingenjörer eller landtbruksstipendiater, syntes böra i främsta rummet afse odlingsbara myrar jämte i närheten af dem belägen fastmark; att beträffande myrarnas undersökning hufvudsakligen borde tillses, om dessa kunde utan alltför stor kostnad torrläggas, hvarjämte undersökningen borde omfatta vegetationen å myrarnas yta, torflagrets djup och förmultningsgrad, den fasta alfvens beskaffenhet och andra omständigheter, som kunde tjäna till ledning vid det praktiska bedömandet af de ifrågakomna myrarnas odlingsvärde, äfvensom myrjordens lämplighet till brännrot; att för vinnande af tillförlitlig kännedom om myrarnas odlingsvärde jordprof borde i enlighet med af landtbruksstyrelsen meddelade föreskrifter tagas samt å lämpliga försöksanstalter underkastas kemisk och botanisk-mikroskopisk analys; att fastmarken borde undersökas med afseende å lämplighet för odling och mulbete, samt huruvida tillgång finnes å husbehofsvirke och vedbrand; att, ifråga om lämpliga undersökningsområden, domänstyrelsen, på sätt närmare framginge af nådiga brefvet den 25 maj 1900 angående försäljning af vissa jordområden på kronoparken Alträsk inom Öfver Luleå socken af Norrbottens län, redan förberedt upplåtelse af å nämnda

[50.]

[50.] kronopark befintlig odlad eller odlingsbar mark, hvarjämte domänstyrelsen vidtagit ytterligare förberedelser för dylika upplåtelser såväl å samma kronopark som ock å vissa andra kronoparker, som skures af stambanan och Gellivarebanan mellan Långträsk och Murjeks stationer, i sammanhang med därstädes hufvudsakligen för skogsändamål utförda dikningsföretag; samt att ämbetsverken för det dåvarande icke ansåge sig hafva anledning att föreslå plan för andra åtgärder i nu ifrågasvarande hänseende än de undersökningar, som erfordrades för utrönande af hvilka marker, som borde för omförmälda ändamål i främsta rummet ifrågakomma, och att på utgången af dessa undersökningar syntes böra få bero, hvilka åtgärder sedermera borde vidtagas och hvarom förslag framdeles borde få af ämbetsverken underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

Vid föredragning den 5 juli 1901 af ämbetsverkens berörda utlåtande behagade Eders Kungl. Maj:t dels bemyndiga landtbruksstyrelsen att, för utförande af sagda undersökningar i enlighet med den af ämbetsverken föreslagna plan, förordna någon af statens landtbruksingenjörer eller landtbruksstipendiater dels ock anbefalla ämbetsverken att, i den mån utrönt blefve, hvilka marker borde för omförmälda ändamål i främsta rummet ifrågakomma, till Eders Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de åtgärder, som vidare ansåges böra vidtagas, i ändamål att dessa marker måtte kunna upplåtas åt enskilde för odling och bebyggande.

Landtbruksstyrelsen förordnade därefter extra landtbruksingenjören Ernst Gustaf Berggren att utföra den sålunda anbefallda förberedande undersökning jämte uppsamlande af jordprof, och verkställde denne med anledning däraf undersökningar och jordproftagningar å myrar och omgifvande fastmark, tillhörande Pite, Alträsk, Svanå, Gyttjeå, Djupsjö, Näsbergs och Uodnabergs kronoparker samt f. d. Ljuså stockfångstskog, dock endast å de delar af myrarna, som äro belägna i närheten af stambanan och Gellivarebanan mellan ofvan omförmälda bägge stationer. En del af jordprofven insändes till kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå och en annan del till kemiska stationen i Jönköping samt svenska mosskulturföreningen.

Sedan analysattester samt utlåtanden erhållits angående dem af dessa jordprof, hvilka härrörde från Alträsk kronopark, samt Berggren den 12 maj 1902 afgifvit betänkande angående jordbrukskoloniers bildande på sistnämnda kronopark äfvensom statens torfingenjör yttrat sig angående den förekommande torfvans användbarhet till brännmaterial, gjorde domänstyrelsen och landtbruksstyrelsen underdånig framställning i

ämnet uti skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t den 4 juni 1902. Enligt hvad ämbetsverken anförde, hade förrättningsmannen inför landtbruksstyrelsen förklarat, att hans öfvertygelse, grundad på de undersökningar, som af honom på stället verkställts, vore stadgad i det hänseendet, att af de myrar, som enligt styrelsernas anvisning af honom undersökts, myrarna å Alträskis kronopark, hvarest genom domänstyrelsens försorg dikningar redan blifvit utförda, vore för ifrågavarande ändamål afgjort lämpligare än de öfriga, samt att sålunda dessa i främsta rummet borde ifrågakomma vid företagandet af kolonisationsförsök inom öfre Norrland. Med anledning häraf och då det syntes önskligt, att åtgärder i förevarande syfte måtte för det viktiga målets vinnande så fort ske kunde vidtagas, hade styrelserna ansett sig icke böra afvakta fullbordandet af ännu återstående kemiska och botanisk-mikroskopiska undersökningar af jordprof från andra myrar än de inom Alträskis kronopark belägna, innan styrelserna velat utverka nådigt tillstånd till vidare åtgärders vidtagande. Styrelserna anförde vidare bland annat följande.

Med afseende å de ifrågavarande myrarnas å Alträskis kronopark odlingsvärde, syntes följande omständigheter böra uppmärksammas. Kemiska stationen i Jönköping hade framhållit: att bristen på kalk i jordprofven i allmänhet visat sig så stor, att för den dåligt förmultnade, mer eller mindre orena starrtorfvens bringande i odlingsbart skick en grundlig jordförbättring måste genom tillförande af kalk eller kalkhaltiga jordförbättringsmedel verkställas; att kvävetillgången i de undersökta myrjordsprofven vore tillräcklig, men att kväveförrådet icke kunde blifva till nytta, förrän jorden i synnerhet med tillhjälp af kalk förbättrats till sin fysikaliska beskaffenhet, samt att för växtligheten skadliga svafvelföreningar ej funnes i något bland de i Jönköping undersökta profven. Svenska mosskulturföreningens föreståndare, som dock endast tagit hänsyn till de två öfversta torflagren, hvilka kunde anses såsom de sämsta och omfattade ett djup af omkring 0.4 meter, hade anført: att dessa lager utvisade en lätt, kalkfattig jord, som först efter stark kalkning och gödsling eller påförande af lämpliga jordförbättringsmedel kunde lämna god afkastning; att ett bestämdt ömdöme om möjligheten af en lönande odling på Alträskis kronopark likväl ej kunde lämnas utan närmare kännedom om lokala förhållanden, men att, om odling också inom den närmaste framtiden ej kunde ifrågasättas, utdikning af dessa marker dock skulle ej obetydligt förbättra jordens beskaffenhet genom hastigare förmultning och sättning eller

[50.]

[50.]

sammanpackning. I samma hänseende inhämtades af den utaf kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå verkställda utredning: att anstalten, som jämfört ifrågavarande jordprof med andra dylika, som, tagna från redan odlade myrar inom Norrbottens län, blifvit vid anstalten undersökta, kommit till det resultat, att uti ett ej obetydligt antal af de föreliggande profven hvitmossan bildade en tät, tämligen oförmultnad bottenmatta i det öfversta 0.2 meter djupa lagret, hvaremot hvitmossan alldeles icke eller endast i obetydlig mån bidroge till torfbildningen i de undre lagren, hvilka i regel utgjordes af ren eller mindre uppblandad starrtorf; att förstnämnda förhållande emellertid visade, att vissa delar af den ifrågavarande myrtrakten nu börjat undergå sådana förändringar, att den nu för odling tillgängliga bättre starrtorfven snart nog syntes komma att blifva betäckt af den för detta ändamål värdelösare hvitmosstorfven; att icke ett enda af jordprofven innehölle svafvelföreningar till för växtligheten skadlig mängd; att kväfvehalten i de flesta profven vore fullt tillräcklig; att kalkhalten i dessa liksom i de flesta myrar inom Norrbottens län i allmänhet vore låg; att, då i alla händelser myrjorden måste tillföras kalkhaltiga fosfater eller andra gödselmedel för erhållande af goda skördar, myrjordens kalkhalt ägde mindre betydelse för bedömandet af odlingsvärdet än förmultningsgraden; samt att odlingsvärdet af jorden, försåvidt detsamma kunde bedömas af profven i de 22 lådor, som blifvit till anstalten insända, kunde betecknas enligt 4 prof såsom mycket godt, enligt 8 såsom godt, enligt 6 såsom mindre godt och enligt 4 såsom dåligt.

Enligt förrättningsmannens utlåtande vore, enligt hvad styrelserna vidare anförde, samtliga ifrågavarande myrar mycket vattensjuka men jämförelsevis lätta och billiga att afdika, då fallförhållandena vore goda. Flertalet af myrarna utgjordes af starrtorf, som dock ofta öfverlagrades af mer eller mindre tjock hvitmosstorf, men vore i allmänhet ganska grunda. Till följd häraf och då myrarna kunde fullständigt utdikas, syntes det ej vara lämpligt att bedöma myrarnas odlingsvärde endast med hänsyn till beskaffenheten af deras öfre lager. Till myrarnas odlingsvärde kunde man sluta sig däraf, att en del odlingar redan nu förekomme å en del närbelägna liknande myrar, hvilka odlingar lämnade mycket vackra skördar af såväl gräs som stråsäd, därvid enda svårigheten vore att söka i frostens härjningar, hvilka dock borde kunna genom utdikning betydligt minskas. Af dessa förhållanden slöte förrättningsmannen, att jordbrukslägenheter borde kunna med fördel anläggas å en del af de myrar, som tillhörde Alträskis kronopark. Emellertid hade förrättningsmannen upplyst, att den myrarna omgifvande fastmarken

i allmänhet vore mycket dålig och ej lämplig för odling samt ej erbjöde [50.] nämnvärdt tillfälle till mulbete. Kalkberg förekomme väl icke i närheten af myrarna, men inom en del af dessa finnes grus, som med fördel kunde användas såsom mekaniskt jordförbättringsmedel, på samma gång de holmar eller kullar, där gruset finnes, lämnade god lägenhet för byggnaders uppförande. Rörande belägenheten af kronoparken Alträsk hade förrättningsmannen upplyst, att denna vore synnerligen lämplig för ändamålet, då kronoparken låge alldeles intill Brännbergs järnvägsstation, hvarifrån afståndet till Boden vore på järnväg omkring 27 kilometer, så att, om en kolonisation å ifrågavarande kronopark komme till stånd, de blifvande kolonisterna skulle kunna i Boden erhålla goda arbetstillfällen samt en säker afsättning för jordbruksalster under hela året.

Statens torfingenjör hade i sitt förberörda yttrande angående myrjordens användbarhet till bränntorf, såvidt densamma kunde af analysbevisen bedömas, ansett, att den i 12 prof förefintliga torfven icke vore lämplig till bränntorf, hvaremot torfven i 19 af de undersökta profven af torfingenjören ansetts användbar till bränntorfsberedning, under det att i 1 prof torfvens användbarhet för sagda ändamål varit tvifvelaktig.

För egen del anförde ämbetsverken, att af den redogörelse, som sålunda lämnats rörande hvad i ärendet förekommit, syntes framgå, att de flesta bland de undersökta myrarna å kronoparken Alträsk vore lämpliga till odling, äfvensom att kronoparkens belägenhet vore gynnsam för kolonisation. Den omständigheten, att enligt de från Jönköping erhållna utlåtandena flertalet bland myrjordsprofven innehölle en kalkfattig, föga förmultnad mosstorf, som först efter riklig kalkning och gödsling kunde lämna tillfredsställande skördar, syntes icke böra tillmätas någon afgörande betydelse i förevarande hänseende, då vid afgifvandet af detta omdöme afseende fästs endast vid det öfversta, i alla hänseenden sämsta torflagret, samt genom myrarnas afdikning deras fysikaliska egenskaper komme att afsevärdt förbättras och i synnerhet deras förmultnande att befrämjas. Härtill komme att, på sätt förrättningsmannen anført, erfarenheten ådagalagt, att liknande myrar i trakten blifvit med fördel odlade, hvarvid borde erinras, att vid bedömandet af myrarnas odlingsvärde hänsyn borde tagas till icke blott det öfre lagret, då det gällde myrar, som kunde fullständigt afdikas och som vore jämförelsevis grunda, så att växtrötterna kunde nå icke endast de djupare, näringsrikare torflagren utan i många fall äfven alfven. De öfre torflagren minskades eller försvunne nämligen till stor del vid afdikning och odling, synnerligast om de till väsentlig

[50.] grad bestode af vattenfylld, lefvande hvitmossa, enär, äfven om ytlagret icke, såsom dock vanligen skedde och under uppgifna förhållanden kunde med fördel verkställas, vid odlingen brändes, detta lager dock blefve betydligt reduceradt genom uttorkning, förmultning och sammanpackning eller sättning. Den erfarenhet, som från vissa växtodlingsförsök skulle kunna häremot åberopas, torde enligt ämbetsverkens åsikt afse allenast högmosskultur, ty kändt vore, att en hög- eller hvitmosse, hvars vattendränkta tillstånd ökades med djupet, i regel blefve uti de djupare lagren allt fattigare på växtnäringssämnen, hvarför växtrötterna i sådana mossar helt naturligt hindrades att nedtränga på djupet, under det att i allmänhet, enligt hvad erfarenheten visat, förhållandet vore annorlunda med lågmossar eller myrar, i hvilka torflagret mot djupet i regel blefve allt näringsrikare. Efter fullständig utdikning hade också tusentals hektar af dylika myrar inom vårt land med fördel blifvit odlade, äfven om mossen eller myren före afdikningen och odlingen varit till ett djup af 0,4 meter från den bevuxna ytan af ganska dålig, starkt hvitmossblandad beskaffenhet. Dessutom skulle antagligen i allmänhet beträffande nu ifrågavarande mossar flera år komma att efter deras afdikande förflyta, innan de sämre bland dem blefve föremål för odling, och under denna tid komme helt visst deras fysikaliska och kemiska beskaffenhet att förbättras. Så länge myrarna förblefve i sitt nuvarande vattendränkta skick, blefve de däremot allt mer och mer mossslupna och försämrade, hvarför det äfven ur denna synpunkt och för minskande af ortens frostländighet vore önskligt, att myrarna så snart som möjligt blefve utdikade.

Det kunde visserligen icke bestridas, att myrarnas fattigdom på kalk utgjorde en ganska stor olägenhet för deras tillgodogörande genom odling, helst, enligt hvad upplyst blifvit, kalkberg icke funnes i närheten och för öfrigt anskaffandet af kalk till myrarna helt visst komme att medföra ökad kostnad för företagets utförande, men denna svårighet vore förenad med odlingen af de flesta myrar inom Norrbottens län, hvartill komme, att grus funnes att inom myrfälten tillgå, hvilket syntes ägna sig till förbättrande af myrjorden i fysikaliskt afseende.

Styrelserna framlade slutligen i samma skrifvelse plan för ifrågavarande undersökningars fortsättande, enligt hvilken plan följande åtgärder borde inom den närmaste framtiden vidtagas, nämligen: att i främsta rummet borde upprättas fullständig karta öfver västra delen af kronoparken Alträsk, omfattande åtminstone Slyhattsmyr, Farbrorsmyr, Gubbmyr, Flarkmyr, Stormyr och Slumpmyr jämte mellanliggande och i öfrigt närbelägen fastmark; att vidare plan jämte kostnadsförslag

syntes böra uppgöras för afdikning af de å sagda del af kronoparken belägna myrar, i den mån sådan afdikning ansåges behöflig till befrämjande af myrjordens förmultning och sättning till förekommande af hvitmossans tillväxt och vidare utbredning samt till minskande af ortens frostländighet; samt att därjämte för utredande af fastmarkens lämplighet för odling eller mulbete densamma borde närmare undersökas och beskrifning däröfver upprättas, hvarjämte skogen borde uppskattas.

[50.]

Den 21 juni 1902 föredrogs denna styrelsernas skrifvelse inför Eders Kungl. Maj:t, och behagade Eders Kungl. Maj:t då dels, för utförande af fortsatta undersökningar, i enlighet med ofvan sist angifna plan, inom Alträskis kronopark för utrönande af densammas lämplighet för kolonisation ställa till ämbetsverkens förfogande nödiga medel dels ock anbefalla ämbetsverken att inkomma med förslag till ytterligare åtgärder i ändamål af markupplåtelse inom sagda kronopark.

Nu hafva domänstyrelsen och landtbruksstyrelsen i underdånig skrifvelse den 13 maj 1904 redogjort för de med anledning af Eders Kungl. Maj:ts sistberörda nådiga beslut vidtagna åtgärder samt framlagt förslag i ämnet äfvensom öfverlämnat samtliga till ärendet hörande karter och handlingar. Af denna ämbetsverkens skrifvelse inhämtas hufvudsakligen följande.

På uppdrag af landtbruksstyrelsen hade kommissionslandtmätaren H. K. Brändström upprättat karta och beskrifning å västra delen af Alträskis kronopark, hvarvid för erhållande af en naturlig gräns i norr för det ifrågakomna området Brändström å kartan utsträckt detsamma till norra stambanan i närheten af Brännbergs järnvägsstation, hvarigenom blifvit nödvändigt att å kartan inlägga jämväl en mindre areal, tillhörande Svanå kronopark. För att kartläggningen skulle omfatta hela det uti ämbetsverkens underdåniga skrifvelse den 4 juni 1902 öfvermålade myrområde, hade planmätningen kommit att omfatta äfven en del af f. d. Selets stockfångstskog, hvilken numera vore öfverlämnad till kronans fria disposition och inpå hvilken viss del af ifrågakomna myrområdet sträckte sig. Hela det kartlagda området omfattade, obereknadt impedimenter, en areal af omkring 1,868 hektar, hvaraf omkring 1,437 hektar tillhörde den egentliga kronoparken Alträsk med Brännbergs eller Johannisfors områden. Af det kartlagda området utgjordes enligt beskrifningen omkring 79 hektar af åker, äng och odlingsmark, 677 hektar af mossar och myrar, 489 hektar af försumpad skogs-

[50.] mark eller i orten så kallade slyland eller mossland samt 623 hektar af fast skogsmark.

Vidare hade af extra landtbruksingenjören Berggren upprättats och med betänkande af den 6 februari 1904 öfverlämnats plan för utdikning af vissa inom västra delen af Alträskis kronopark jämte en del af Svanå kronopark och f. d. Selets stockfångstskog belägna myrar, nämligen förberörda Slyhattsmyr, Farbrorsmyr, Gubbmyr, Flarkmyr, Stormyr och Slumpmyr, jämte mellanliggande och i öfrigt närbelägna slyland, hvarjämte kostnadsförslag för samma utdikning uppgjorts. Af detta betänkande inhämtades hufvudsakligen följande.

Det kartlagda området sluttade till större del svagt mot söder och mot den nästan i områdets midt framflytande Alån. Myrarnas djup vore olika, oftast ej mer än 1 till 1,2 meter, och deras botten utgjordes vanligen af sand och lera. Af myrarna vore Slyhattsmyr, Gubbmyr och Flarkmyr grundast, hvaremot Stormyr hade ett medeldjup af omkring 3 meter. Den myrarna omgifvande sumpmarken, s. k. slyland, hade en rik vegetation af dvärgbjörk, pors, vide och något al samt en del mindre träd, bestående af vanlig björk jämte tall och gran. Mosstorfven i dessa slyland vore mestadels ganska väl förmultnad med ett ringa djup af från 0,2 till 0,6 meter med fast botten af sand och lera, blandad med sten och grus. Den fasta skogsmarken, som mestadels vore bevuxen med tall och gran, bestode vanligen af tunn matjord på ett i odlingshänseende sterilt, 0,5 till 1 decimeter tjockt, hvitt sandlager, under hvilket förekomme en rödaktig, antagligen järnhaltig sand, mestadels stenblandad. På en del ställen, särskildt vid Flarkmyr och Farbrorsmyr, utgjordes botten under det tunna matjordslagret af grus.

Vid dikningsplanens upprättande hade, såvidt ske kunnat, hänsyn tagits till de genom skogsförvaltningens försorg för skogsändamål upptagna diken, för att kostnaden för dikningen måtte komma att ställa sig lägre, och hade vid bestämmandet af dikenas djup afseende fästs å de olika markernas blifvande sättning eller sammanpackning. Den föreslagna dikningen kunde till största delen utföras oberoende af Alån eller sjön Alträsket, dock med undantag af sydvästra delen af Flarkmyren och midt emot liggande strand af Alån m. m. Undersökningar hade därför verkställts och förslag upprättats äfven för eventuell reglering af Alån och sänkning af Alträsket, hvilken sänkning dock icke kunde verkställas utan föregående sänkning af den nedanför belägna sjön Rörträsket och dess aflopp Sörån samt den ännu längre ned belägna sjön Västmarksträsket och öfre delen af dess aflopp

Norrån. Sagda sjösänkning och åreglering berörde emellertid äfven kronan icke tillhörig mark och måste därför föregås af syn enligt gällande dikningslag. [50.]

Hvad kostnaden för företaget anginge, så hade denna, i hvad den afsåge sjösänkningen och åregleringen, beräknats till 80,000 kronor, under det att kostnaden för den dikning, som kunde verkställas oberoende af sagda vattenafledningsföretag, uppskattats till 77,000 kronor, hvartill dock, för den händelse sjösänkningen skulle komma till stånd, borde läggas kostnaden för fördjupning af diken inom det där af beroende området, hvilken kostnad upptagits till 3,800 kronor.

Enligt förrättningsmannens åsikt skulle det vara i hög grad önskvärdt att, vare sig någon kolonisation inom området komme till stånd eller icke, den af sjösänkningen oberoende utdikningen snart komme till utförande, enär därigenom i alla händelser frostländigheten skulle minskas, skogsväxten befrämjas m. m., hvaremot sjösänkningen och åregleringen med fördel skulle kunna uppskjutas till en senare tidpunkt eller, om kolonisationen komme till stånd, tills samma sjösänkning och åreglering visade sig behöfliga. De fortsatta undersökningarna å kronoparken Alträsk och öfriga delar af det kartlagda området hade emellertid ytterligare befast förrättningsmannen i hans förut uttalade öfvertygelse om lämpligheten att inom samma område anlägga jordbrukslägenheter. Den fasta skogsmarken ansåge han visserligen ej lämplig till odling, men däremot funne han detta vara förhållandet med myrarna och i synnerhet med de dem omgifvande vidsträckta, mycket grunda sumpmarkerna, benämnda slyland (äfven myrland, mossland), hvilket bestyrktes af de i närheten befintliga mossodlingarna. Före myrarnas upplåtande till kolonisation ansåge dock förrättningsmannen önskvärdt, att mindre försöksodlingar på de olika myrarna utfördes för utrönande af dessas odlingsvärde.

Med stöd här af och under erinran, hurusom läget intill Brännbergs järnvägsstation och närheten till den för alla jordbruksprodukter lämpliga afsättningsorten Boden vore af största betydelse, samt under framhållande att, förutom järnvägen, äfven andra redan nu befintliga kommunikationsleder, nämligen landsväg samt bätled i Alån tvärs genom det tilltänkta kolonisationsområdet, betydligt underlättade anläggningen af kolonat därstädes, hade förrättningsmannen föreslagit, att åtgärder måtte vidtagas för att med undantag af regleringen af Alån och sänkningen af Alträsket jämte den fördjupning af vissa diken, som först därefter kunde verkställas, ifrågakvarande utdikning måtte snarast möjligt bringas

[50.] till utförande samt helst samtidigt därmed plan uppgöras för områdets indelning till jordbrukslägenheter.

I enlighet med den fastställda planen för ifrågavarande undersökningar hade vidare öfverjägmästaren i Luleå distrikt H. V. Rosenberg på anmodan af domänstyrelsen upprättat taxeringslängd och afverkningsberäkning för ifrågavarande område, dagtecknad i juli månad 1903.

Ämbetsverken hafva härefter öfvergått till en redogörelse för resultaten af undersökningarna å de inom andra kronomarker än Alträskes kronopark befintliga myrar och därvid erinrat, att Berggren verkställt undersökningar å myrar och omgifvande fastmark, tillhöriga Piteå, Svanå, Gyttjeå, Djupsjö och Näsbergs kronoparker samt Uodnaberg af Jockmocks kronopark jämte f. d. Ljuså stockfångstskog, och därvid uppsamlat jordprof. Undersökningarna rörande jordproffen från dessa kronomarker hade nu fullbordats samt analysattester och utlåtanden erhållits från svenska mosskulturföreningen, kemiska stationen i Jönköping och kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå. Därjämte hade Berggren uti betänkande, dagtecknad den 30 april 1904, afgifvit särskild redogörelse öfver de af honom utförda undersökningarna å samma kronomarker. Ur de inkomna utlåtandena angående undersökningarna af sistberörda jordprof hafva ämbetsverken antecknat följande.

Svenska mosskulturföreningens föreståndare hade funnit, att profven genomgående visat en ganska oförmultnad, mer eller mindre ren starrtorf, som i en del fall vore något uppblandad med hvitmossor; att, där detta vore fallet, kväfvehalten vore jämförelsevis låg, men att i öfrigt densamma kunde anses vara tillräcklig, när torfven genom utdikning och uppodling förmultnat; att kalkhalten i de flesta fall vore för låg, hvarför detta ämne måste nästan öfverallt tillföras eller också genom påförande af annat kalkhaltigt jordförbättringsmedel de i torfjorden befintliga humussyrorna neutraliseras; att, där jorden vore lätt, ett påförande af sand eller lera vore af synnerligen stor nytta, hvilket mosskulturföreningens fältförsök i Norrbotten tydligen visat, samt att af de olika kronoparkerna Svanå och Ljuså syntes innehålla den bästa odlingsmarken, närmast Näsberg samt delar af Piteå och Djupsjö och i sista hand Alträskes kronopark. Kemiska stationen i Jönköping åter hade ansett att, med undantag för fyra prof, af den undersökta torfjorden knappast kunde väntas någon säker och lönande afkastning utan en jordförbättring medelst grundlig kalkning, utan hvilken denna torfjords framtida brukning med hög grad af sannolikhet komme att vara förenad med alltför stor ekonomisk risk. Kemisk-växtbiologiska

anstalten i Luleå hade ansett samtliga myrarna lämpliga, delvis mycket lämpliga för odling, dock med undantag af Uodnabergs kronopark och vissa delar af Piteå och Djupsjö kronoparker.

[50.]

Af Berggrens sistomförmälda betänkande inhämtades följande för det ifrågasatta ändamålet med afdikningen viktiga omständigheter. Å vissa af de å ifrågavarande kronoparker befintliga myrarna funnes genom domänstyrelsens försorg utförda dikningar, hvilka hufvudsakligen afsåge skogsväxtens upphjälpande, men vore alldeles otillräckliga för myrarnas fullständiga torrläggning för odlingsändamål. Den omkringliggande fastmarken hade nästan öfverallt samma typiska utseende och vore af samma art som den vid Alträskis kronopark förekommande och som i det föregående beskrifvits samt således i allmänhet att anse såsom till odling oduglig eller åtminstone mindre lämplig och endast passande till skogsmark eller byggnadsplatser. Myrarna, särskildt de å Svanå, Gytteå och Djupsjö kronoparker samt f. d. Ljuså stockfångstskog belägna, vore omgifna af ofta ganska vidsträckta, kärrliknande slyland, hvilka utgjordes af ett mycket förmultnadt, från 0,2 till 0,5 meter djupt myrjordslager, och kunde anses mycket lämpliga till odling. Något nämnvärdt mulbete förefunnes ej å fastmarken och ej heller funnes kalkberg i närheten. Med afseende därå att svenska mosskulturföreningen ansett Alträskis kronopark erbjuda mindre goda odlingsmarker än de öfriga kronoparkerna, hade Berggren anført, att föreningens föreståndare syntes hafva bedömt myrarnas odlingsvärde endast med hänsyn till de två öfversta lagren eller till ett djup af 40 centimeter från ytan, hvilket vore riktigt, då bedömandet gällde djupa högmossar, där växtrötterna ej hade någon näring att hämta i de djupare, allt sämre torflagren och där myrarna ej kunde torrläggas till fast botten, men däremot icke då de undersökta myrarna mer hade natur af lågmosse, som blefve bättre och mer förmultnad nedåt. Flertalet af ifrågavarande mossar hade ej större djup, än att diken komma att gå ned till alfven, och myrarna således kunde fullständigt torrläggas. Vidare hade Berggren framhållit, att det endast vore två af de till undersökning af mosskulturföreningen från Alträskis kronopark insända tio jordproffen, som härledt sig från sådana delar af kronoparken, som af Berggren föreslagits till kolonisation, af hvilka två prof det ena måste enligt analysen betecknas såsom godt och det andra såsom mindre godt, hvaremot de öfriga åtta profven upphämtats från de delar af Alträskis kronopark, som icke blifvit kartlagda eller föreslagna till kolonisation. Om det också enligt de afgifna utlåtandena och analys-

[50.] attesterna måste anses, att största delen eller flertalet af ifrågavarande myrar komme att efter fullständig afdikning lämpa sig för odling, så, enär för anläggande af jordbrukskolonier den största hänsyn måste tagas dels därtill, att goda kommunikationer funnes i närheten, och dels därtill, att arbetsförtjänst stode att erhålla på ej för långt afstånd från kolonierna, lämpade sig enligt Berggrens uppfattning de öfriga undersökta kronomarkerna mindre väl för kolonisation än Alträsk kronopark.

För egen del hafva ämbetsverken anfört följande.

Af de upprättade kartorna och handlingarna framginge icke med full tydlighet, huru stor del af ifrågavarande myrar eller sumpmarker å kronoparken Alträsk samt vidliggande kronomark skulle kunna till behöfligt djup torrläggas, utan att den förut omförmälda sänkningen af sjön Alträsket jämte Alån blefve verkställd. Med anledning häraf hade inom landtbruksstyrelsen, såvidt detta kunnat med förhandenvarande material ske, verkställts utredning i sådant afseende; och hade å den af Berggren upprättade plankartan medelst blåa kroklinjer uppdragits gränsen mellan den del af företaget, som vore beroende af sagda sänkning, och öfriga marker. I sammanhang därmed hade verkställts uträkning af arealen af de olika områdena, af hvilken uträkning framginge, att af det kartlagda området endast omkring 130 hektar vore för sin fullständiga torrläggning beroende af nämnda vattenafledningsföretag, hvaremot en areal af ej mindre än omkring 1,036 hektar myrar och annan sumpmark kunde oberoende af det större vattenafledningsföretaget fullständigt utdikas. Det borde dock anmärkas, att förstnämnda mindre del af företaget äfven kunde, oberoende af sjösänkningen, i allmänhet afdikas till ett djup af omkring 1 meter. I likhet med förrättningsmannen ansåge ämbetsverken, att med berörda större vattenafledningsföretag borde tills vidare anstå.

Statens åtgärder för befordrande af ifrågavarande kolonisation borde däremot närmast afse utdikning af de myrar med omgifvande slyland, hvilka med hänsyn till såväl läge som beskaffenhet bäst lämpade sig för odling och bebyggande. De myrar, som härvid i främsta rummet syntes böra komma i fråga, vore Slyhattsmyr, Farbrorsmyr och Gubbsmyr jämte de väster om sistnämnda myr, norr om sjön Statträsket belägna markerna. Förutom dessa myrar hade äfven östra delen af Flarkmyr med tillhörande, mot väster starkt sluttande slyland ett gynnsamt läge utmed landsvägen, den s. k. militärvägen mellan Älfsbyn och Boden, hvarjämte dessa marker ägde god tillgång på grustäcker, men då västra delen af detta område, utgörande omkring hälften af detsamma, ej

kunde fullständigt torrläggas, förrän Alträsket blifvit sänkt, syntes ej heller sistnämnda del af området därförinnan kunna med fördel odlas till åker. Som emellertid genom en dikning härstädes skulle kunna åstadkommas ängsförbättring och minskad frostländighet, syntes äfven denna dikning böra verkställas i sammanhang med den förstnämnda till det djup, som för närvarande kunde åstadkommas, eller i allmänhet minst 1 meter. Hvad Stormyr beträffade, så vore denna i fråga om såväl beskaffenhet som läge i förhållande till befintliga kommunikationsleder den i jämförelse med öfriga ifrågavarande myrar minst lyckligt lottade, särskildt dess södra del. Till följd häraf syntes denna myr liksom äfven den invid densamma belägna Slumpmyren icke böra ifrågasättas till odling förrän i en framtid, sedan den råa och djupa mossjorden multnat och sammansjunkit eller satt sig. Men äfven dessa myrar borde enligt ämbetsverkens åsikt ju förr dess hellre afdikas, för att dels befordra en sådan förvandling, som nyss antydts, dels hindra hvitmossans vidare tillväxt och utbredning, dels ock minska ortens frostländighet. [50.]

För bedömande af de olika myrarnas odlingsvärde och beskaffenheten af torfven därstädes i kemiskt afseende hade upprättats sammandrag af analysattesterna rörande torfprofven från den kartlagda delen af Alträskis kronopark. Därjämte hade upprättats utdrag af det utaf Berggren upprättade kostnadsförslaget för utdikningen af sankmark inom ifrågavarande kronopark. Af sistberörda utdrag framginge, att afdikningen inom Slyhattsmys och Farbrorsmys områden, hvilka tillhörde Svanå kronopark och det till Alträskis kronopark hörande hemmanet Brännberg, skulle kosta omkring 23,260 kronor samt afdikningen inom Gubbmyr och de väster därom belägna myrarna och markerna inom Brännberg och f. d. Selets stockfångstskog omkring 7,380 kronor; att afdikningen af den inom Alträsk med Brännberg belägna Flarkmyren m. m. till det djup och den omfattning, som kunde verkställas utan att Alträsket sänktes, beräknats medföra en kostnad af 9,020 kronor, samt att den öfriga, af nämnda sänkning oberoende dikningen inom Alträskis kronopark skulle kosta omkring 37,340 kronor. Enligt sagda beräkning skulle alltså sammanlagda kostnaden för hela den nu ifrågavarande afdikningen uppgå till omkring 77,000 kronor. Fördelades denna kostnad på 677 hektar mossar och myrar samt 489 hektar försumpad skogsmark eller slyland, tillsammans 1,166 hektar, för hvilkas torrläggning dikningen vore afsedd, blefve kostnaden för hektar omkring 66 kronor.

[50.] Emot afdikningsplanen hade ej förekommit anledning till anmärkning, liksom ej heller mot de verkställda kostnadsberäkningarna.

Enligt den föreliggande utredningen syntes den inom området förekommande fastmarken i allmänhet icke vara tjänlig för odling till åker. Detta måste gifvetvis anses såsom en väsentlig olägenhet, då det, enligt hvad erfarenheten visat, vore ganska vanskligt att inom öfre Norrland grunda jordbruk uteslutande på moss- eller myrodlingar. Men i förevarande fall borde i sådant afseende särskildt framhållas, att de myrarna omgifvande öfverallt odlingsbara slylanden komme att efter fullständig afdikning och odling ganska snart antaga naturen af fastmark och ej blifva så frosländiga som de afdikade myrarna.

Efter den verkställda afdikningen komme god tillgång på mulbete att förefinnas å såväl slylanden som myrarna. Hvad skogstillgången beträffade, så funnes å ifrågavarande och omkringliggande kronoparker möjlighet att bereda tillfälle för kolonister att erhålla tillräcklig skogsareal. Den i dessa trakter förekommande skogsmarken vore af medelgod växtlighet af den beskaffenhet, som därstädes i allmänhet förefunnes.

Med utgångspunkt från de redan nu vidtagna åtgärderna ansåge därför ämbetsverken, att afdikning å Alträskis kronopark borde ske enligt den af Berggren upprättade plan, samt förslag till indelning i kolonat å denna kronopark upprättas, därvid kostnaden för denna indelning samt för afdikning, tillsyn och administration m. m. syntes lämpligen böra beräknas till sammanlagdt 85,000 kronor. Då det för vinnande af erfarenhet vore i hög grad önskvärdt, att, innan vidare åtgärder å andra kronoparker vidtoges, praktiska försök med ifrågavarande kolonisation så snart som möjligt kunde anställas å mark tillhörande Alträskis och angränsande kronoparker, där förarbeten nu vore gjorda, ansåge ämbetsverken äfven, att för närvarande icke några vidare åtgärder borde vidtagas för jordbrukskoloniers bildande inom Piteå, Svanå, Gyttjeå, Djupsjö och Näsbergs kronoparker eller f. d. Ljuså stockfångstskog.

På grund af hvad sålunda hlfvit anfördt hafva domänstyrelsen och landtbruksstyrelsen i underdånighet hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes, *dels* till Riksdagen aflåta nådig proposition, att Riksdagen måtte till afdikning af en del sankar marker, tillhörande västra delen af Alträskis kronopark jämte en del af Svanå kronopark och f. d. Selets stockfångstskog i Öfver-Luleå socken af Norrbottens län, i enlighet med den af extra landtbruksingenjören Ernst Berggren i sådant afseende upprättade plan, samt för upprättande af plan till

lämpliga områdets indelande till kolonat eller jordbrukslägenheter anvisa ett belopp af 85,000 kronor, *dels ock*, under förutsättning att de erforderliga medlen för ändamålet beviljades, ej mindre uppdraga åt landtbruksstyrelsen att under närmaste ledning af en utaf styrelsen därtill utsedd sakkunnig person låta utföra ifrågavarande arbete samt för sådant ändamål ställa de beviljade medlen till styrelsens förfogande för att genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län tillhandahållas vederbörande efter landtbruksstyrelsens närmare bestämmande, än äfven anbefalla domänstyrelsen samt landtbruksstyrelsen att, i den mån afdikningen fortskred och anledning därtill förefunnes, till Eders Kungl. Maj:t inkomma med förslag till plan för upplåtande af kolonat inom det afdikade området samt till villkor och öfriga bestämmelser för dylika upplåtelser.

[50.]

Af den redogörelse, jag sålunda i underdånighet lämnat öfver de åtgärder, som med anledning af Riksdagens berörda skrifvelse den 29 maj 1901 blifvit vidtagna, torde framgå, att de af domänstyrelsen och landtbruksstyrelsen till utdikning och kolonisation föreslagna delarna af Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog, hvad beträffar belägenheten, omedelbart invid Brännbergs järnvägsstation och på endast 27 kilometers järnvägsafstånd från Bodens i rask utveckling stadda samhälle, väl lämpa sig för kolonisation. Af de undersökningar, som verkstälts rörande jordmånens beskaffenhet och markens tjänlighet för odling, tyckes också framgå, att mossarna i allmänhet kunna betecknas såsom ganska goda, ehuruval de lida brist på kalk, en olägenhet, som vidlåder de flesta af Norrbottens mossar, men som det dock, till följd af de jämförelsevis goda kommunikationerna till ifrågavarande mosskomplex, ej torde böra möta alltför stora svårigheter att afhjälpa. I mossarnas omedelbara närhet finnes äfven riklig tillgång på sand och grus, genom hvilka ämnens påförande mossarnas fysikaliska beskaffenhet kan i väsentlig mån förbättras. De egentliga myrarna äro omgifna af sunnpmarker och kärr med ganska rik växtlighet och hvilka synas vara mycket lämpliga för odling.

De nu föreslagna områdena å Alträsk och konopark med kringliggande kronomarker synas visserligen i afseende å markens naturliga beskaffenhet måhända icke erbjuda fullt lika fördelaktiga odlingsbetingelser som vissa andra för ändamålet undersökta områden, men detta torde mer än väl uppvägas af den betydelsefulla fördel, som den nu föreslagna platsen äger framför öfriga ifrågasatta kronomarker genom sin närbelägenhet till järnvägsstation och till tätt bebyggda orter, där god

[50.] afsättning å produkterna bör kunna vinnas och jämväl arbetstillfällen torde erbjudas. Jag tvekar därför icke att, i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna, anse, att de nu föreslagna områdena å och intill Alträsk kronopark äro för det i Riksdagens förberörda skrifvelse angifna ändamål de lämpligaste af alla i ärendet ifrågasatta områden.

Om jag sålunda än vågar antaga, att ett lyckligt resultat bör vara att förvänta genom de föreslagna mossarnas upplåtande till kolonisation, måste jag likväl betona, hurusom fullt betryggande erfarenhet angående möjligheten att på en så hög breddgrad som Bodens kunna med fördel bedriva ett själfständigt jordbruk uteslutande å mossjord ej kan anses ännu föreligga, och att därför stor försiktighet och omsorg bör från statens sida iakttagas vid upplåtelser af kolonat å samma mossar, på det största möjliga trygghet må kunna förefinnas för att de, som där slå sig ned, icke af staten lockas in på ett för dem vanskligt företag, utan verkligen äro i tillfälle att finna sin bärgning. Jag hyser därför ock den åsikt, att, sedan områdena ifråga utdikats och marken haft tid att sätta sig, sådana försöksodlingar, som af landtbruksingenjören Berggren förordats, böra på statens bekostnad utföras, innan några upplåtelser till enskilda äga rum.

Då emellertid, under förutsättning att de af mig nu uttalade åsikter vinna gillande, några år torde komma att förflyta, innan förenämnda försöksodlingar lämpligen böra komma till stånd, synes mig anledning icke förefinnas för Eders Kungl. Maj:t att nu hos Riksdagen äska anslag annat än till själfva utdikningsarbetets utförande. Jag anser mig böra i detta sammanhang framhålla att, äfven om mot förmodan det genom de ytterligare undersökningar, som böra föregå upplåtelseerna, skulle visa sig, att de ifrågavarande mossarna icke lämpa sig för kolonisation, den enligt landtbruksingenjören Berggrens utdikningsförslag, mot hvilket jag icke har något att erinra, till 77,000 kronor beräknade kostnaden för utdikningen ingalunda kan anses bortkastad, utan fastmer till fullo motiveras därigenom, att frostilländigheten för närliggande bygd afsevärdt minskas och skogsväxten å omgifvande kronopark främjas. Äfven med hänsyn härtill måste jag därför anse, att de ifrågavarande områdena äro lyckligt valda. Ehuru alltså enligt min åsikt det för utdikningen erforderliga anslagsbeloppet nu bör af Riksdagen äskas, synes mig arbetet icke behöfva bedrivas snabbare, än att det bringas till utförande under exempelvis tre år, på hvilka kostnadsbeloppet sålunda jämväl skulle kunna fördelas. Början torde emellertid böra ske redan under innevarande år. På sätt landtbruksstyrelsen föreslagit, torde åt styrelsen böra uppdragas att under närmaste

ledning af en utaf styrelsen utsedd sakkunnig person låta utföra arbetet ifråga. [50.]

För att åskådliggöra de ifrågavarande områdenas belägenhet har jag låtit uppgöra en karta, hvilken torde få såsom bilaga vidfogas detta protokoll. (Bil. E.)

På grund af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, till *afdikning af sankta marker, tillhörande västra delen af Alträskes kronopark jämte en del af Svanå kronopark och af f. d. Selets stockfångstskog i Öfver-Luleå socken af Norrbottens län*, i enlighet med den af extra landtbruksingenjören Ernst Berggren i sådant afseende upprättade plan, bevilja ett anslag af 77,000 kronor samt däraf å extra stat för år 1906 anvisa 40,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att låta utaf sistnämnda belopp förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 20,000 kronor.

Reglering af flottleder i de norrländska länen äfvensom i Kopparbergs, Örebro och Västmanlands län.

För bestridande af kostnader för reglering af flottleder i de norrländska länen äfvensom i Kopparbergs, Örebro och Västmanlands län har Riksdagen anvisat ett extra anslag för innevarande år å 100,000 kronor äfvensom medgifvit, att de afgifter, som lades å flottningen, finge för enahanda ändamål disponeras.

I enlighet med hvad domänstyrelsen i ofvan omförmälda skrifvelse den 10 oktober 1904 föreslagit, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, för bestridande af kostnader för *reglering af flottleder i de norrländska länen äfvensom i Kopparbergs, Örebro och Västmanlands län*, anvisa ett extra anslag för år 1906 å 100,000 kronor äfvensom medgifva, att de afgifter, som läggas å flottningen, må för enahanda ändamål disponeras.

[51.]

*Reglering af
flottleder i de
norrländska
länen äfvensom
i Kopparbergs,
Örebro och
Västmanlands
län.*

Upphållande af skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

Till detta ändamål har Riksdagen för innevarande år anvisat ett extra anslag af 60,000 kronor. Då detta anslag fortfarande är för det därmed afsedda ändamål behöfligt och någon anledning till förändring i anslagets belopp för närvarande icke föreligger, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

[52.]

*Upphållande
af skogsvårds-
styrelsernas
verksamhet.*

- [52.] att, såsom bidrag till *bestridande af kostnaderna för uppehållande af skogsvårdsstyrelsernas verksamhet*, på extra stat för år 1906 anvisa ett anslag af 60,000 kronor.

Skogsodlingens befrämjande.

- [53.] För hvart och ett af åren 1897—1905 har Riksdagen beviljat anslag på extra stat för skogsodlingens befrämjande. Detta anslag, som under åren 1897—1901 utgick med 50,000 kronor och för åren 1902—1904 med 70,000 kronor, har, på framställning af Eders Kungl. Maj:t till 1904 års Riksdag, för innevarande år höjts till 100,000 kronor.

Då jag tillstyrkte Eders Kungl. Maj:ts berörda framställning till nästlidna års Riksdag, framhöll jag, att, ehuru ett årligt statsanslag för skogsodlingens befrämjande å 100,000 kronor med all sannolikhet komme att för framtiden blifva behöfligt, jag likväl icke, innan erfarenhet vunnits angående omfattningen af skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och de kostnader, denna verksamhet kunde komma att betinga, ansåg det böra ifrågasättas att öfverflytta anslaget på ordinarie stat.

Då skogsvårdsstyrelsernas verksamhet ännu icke pågått så lång tid, att tillräcklig erfarenhet i berörda hänseende kunnat vinnas, och jag sålunda saknar anledning att för närvarande föreslå ifrågavarande anslags öfverflyttande på ordinarie stat samt anledning icke heller föreligger att föreslå höjning eller nedsättning i anslagets belopp, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för *skogsodlingens befrämjande* för år 1906 bevilja ett extra anslag af 100,000 kronor, att ställas till Eders Kungl. Maj:ts förfogande för att i mån af tillgång tilldelas antingen skogsvårdsstyrelser, till hvilka landsting eller hushållningssällskap för ändamålet lämnat bidrag, eller i landstingsområde, där sådan styrelse icke finnes, landsting och hushållningssällskap, under iakttagande att i intetdera fallet statsbidrag må till något landstingsområde utgå med högre belopp än det, hvarmed landsting och hushållningssällskap tillsammans eller ettdera af dem till ändamålet bidragit, samt att landsting eller hushållningssällskap, som undfått dylikt bidrag, skall vara skyldigt att efter årets utgång till Eders Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande afgifva redogörelse öfver användningen af de af staten samt af landsting eller hushållningssällskap lämnade bidrag.

Ersättning för af statskontoret gjorda förskott.

Enligt hvad statskontoret anmält, har nämnda ämbetsverk förskjutit följande belopp, hvilka torde böra anmälas till ersättande af Riksdagen under nionde hufvudtiteln, nämligen:	[54.]
till godtgörande af kostnader för landtmäteriförrättningar å åtskilliga kronans domäner	kronor 14,643: 60
„ godtgörande af på kronan belöpande kostnader för laga skiften	„ 1,409: 44
„ godtgörande af kostnader för revision af skifteslagstiftningen inom Kopparbergs län	„ 474: 20
„ ersättande af kostnad för en utredning rörande inom Västerbottens län under de 10 sista åren afslutade laga skiften	„ 100: —
„ gäldande af kostnader för verkställande af försök och förberedande utredning i fråga om förändradt utgifningssätt för generalstabens topografiska karta öfver Norrland m. m.	„ 3,236: 38
„ ersättande af kostnader för behandling af frågan rörande åtgärder från statens sida för ordnande af försöksverksamheten inom jordbruksområdet	„ 3,718: 50
„ gäldande af kostnader för den af Eders Kungl. Maj:t den 7 juni 1901 tillsatta kommitté för utredande af frågan om vidmakthållande af jordbruksnäringen inom skogsbygderna i Norrland och Dalarne	„ 101,366: 51
„ godtgörande af kostnad för revision af den utaf Eders Kungl. Maj:t den 24 oktober 1902 tillsatta centrala nödhjälpskommittés redovisningshandlingar	„ 200: —
„ gäldande af svenska kronans andel i kostnaderna för fiskeritillsynen vid regala laxfisket i Torne älf	„ 2,040: —
„ gäldande af vägs katt för samma laxfiske	„ 123: 50
„ godtgörande af kostnader för vissa kronoeigenomars deltagande i vattenafledningsföretag ..	„ 20,745: 91
Transport	kronor 148,058: 04

	Transport	kronor	148,058: 04
[54.]	till ersättande af kostnader för utförande af försvars- arbeten å vissa för kronans räkning inmutade magnesitfyndigheter inom Norrbottens län	„	411: 99
	„ ersättande af kostnader för bestämmande af arrendaafgift för kronans jordägarandel i grufva	„	191: 50
	„ ersättande af kostnader för ett möte mellan ordförandena i skogsvårdsstyrelserna m. m.	„	2,681: 92
	„ byggnadsersättning, enligt nådiga brefvet den 29 maj 1891, åt skogstorpåre å kronoparker i Norrbottens län	„	13,000: —
	„ gäldande af vägskatt för år 1903 för till stats- verket indragna frälseräntan af hemmanet „ mantal Sundersbol n:o 1 i Uppsala län	„	0: 90
	„ ersättande af kostnader för utredning af frå- gan om tillgodogörande af den kronan till- höriga vattenkraft vid Trollhättan	„	44,180: 45
	„ ersättande af kostnader för utredning af frå- gan om tillgodogörande af den kronan till- höriga vattenkraft vid Älfkarleby	„	7,095: 06
	„ ersättande af kostnader för revision af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891	„	973: 46
	„ ersättning till vissa kronoarrendatorer och bo- ställshafvare för exproprierad jord	„	217: 24
	„ ersättning för öfverbyggnad å indragna boställen	„	30,379: 19
	„ ersättning för till statsverket afträdde åbyggnad- er m. m. å indraget boställe	„	487: —
	„ ersättande af kostnader för undersökningar om åtgärder för befrämjande af Öfre Norrlands ko- lonisation	„	10,284: 65

eller tillhopa kronor 257,961: 40

Med iakttagande af grundsatsen om anslags bestämmande till jämnt tal af kronor samt för jämnande af hufvudtitelns slutsumma, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, till betäckande af ofvan omförmälda, af *statskontoret förskottsvis bestridda utgifter*, anvisa å extra stat för år 1906 ett anslag af 258,050 kronor.

Dyrtidstillägg.

Under återopande af hvad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet öfver finansärenden denna dag anført i fråga om beredande åt statens tjänstemän och betjante af ett dyrtidstillägg för år 1905 att uppföras i riksstaten för år 1906, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

[55.]
Dyrtidstillägg.

att, till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet öfver finansärenden denna dag angifna grunder, af *dyrtidstillägg* för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante i jordbruksdepartementets afdelning af Eders Kungl. Maj:ts kansli samt till jordbruksdepartementet hörande ämbetsverk och kårer, å extra stat för år 1906 anvisa, såsom förslagsanslag, ett belopp af 85,000 kronor.

Hvad föredragande departementschefen i ofvan berörda hänseenden tillstyrkt och hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, enligt statsrådets öfrige ledamöters tillstyrkande, i nåder bifalla samt förordnade tillika, enligt statsrådets hemställan, att utdrag af detta protokoll skulle till finansdepartementet öfverlämnas till ledning vid författandet af Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Ex protocollo:

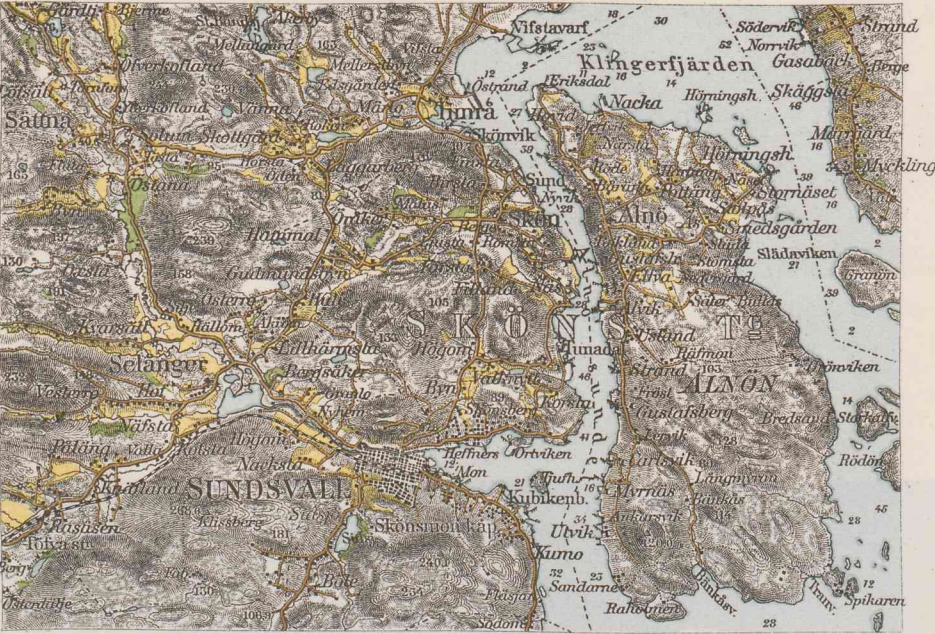
Axel Mörner.

Försök litt A.
Öfvertryck från heliogravyr i skalan 1:200 000 BiLA4

Försök litt A.
Heliogravyr i skalan 1:200 000 BiLA1

Äldre heliogravyr i skalan 1:200 000 BiLA3

Öfvertryck från äldre heliogravyr i skalan 1:200 000 BiLA5

Bil. C.

Beräkning

af för statsverket ¹⁾ ökad utgift genom anställande vid rikets allmänna kartverk af 3 officerare, afsedda att ersätta generalstabsofficerare, samt ytterligare 5 officerare, afsedda till utförande af revisionsarbeten.

	Kronor.		Summa Kronor.	
Dagaflöning enligt nådiga brefven den 30 april 1881 och den 28 juni 1895 för 3 officerare, afsedda att ersätta generalstabsofficerare (2 à 5 kronor och 1 à 4 kronor) — under 7 månader	2,940	—		
Half dagaflöning (å IV. hufvudtiteln) för ofvanstående: 2 kaptener i 365 dagar à 2 kr. .... 1,460:— 1 sub.officer i 365 » » 1 » 50 öre 547: 50	2,007	50	4,947	50
Dagaflöning enligt förutnämnda nådiga bref för 3 officerare — för revisionsarbeten — (1 à 5 kronor och 2 à 4 kronor) — under 7 månader	2,730	—		
Fältarbetskostnad för 5 officerare (de nyss nämnda och ytterligare 2) — under 5 månader à 1,200 kr.	6,000	—		
Half dagaflöning (å IV. hufvudtiteln) för: 1 kapten i 365 dagar à 2 kr. .... 730 1 d:o i 150 » » 2 » ..... 300 2 sub.officer. i 365 » » 1,50 kr. .... 1,095 1 d:o i 150 » » 1,50 » 225	2,350	—	11,080	—
Summa	—	—	16,027	50

¹⁾ För kartverket utgör den ökade utgiften 11,670 kronor.

Beräkning

af erforderlig anslagshöjning vid genomförandet af kartverkskommissionens
förslag till organisation af rikets allmänna kartverk.

<i>Förslagsvis.</i>	Anslag enligt staten för år 1904. Kronor.	Föreslagen ökning. Kronor.	Summa. Kronor.
För geodetiska och topografiska arbeten.			
A. Till de geodetiska arbetena.			
a) Arfvoden, nu utgående:			
till 3 geodeter ..... kronor 9,000			
» extra arbetskrafter ..... » 1,000	10,000		
<i>Föreslagen ökning:</i>			
till 3 geodeter ökade arfvoden à 500 kronor....	—	1,500	
» förmansarfvode 500 kronor. Ingår nu i de ofvan under »arfvoden» upptagna 9,000 kronor	—	—	
b) Fältarbeten:			
Rese- och traktamentsersättning, kvadratmilspen- ningar, dagsverkskostnad m. m. till ofvanstående 3 geodeter och extra arbetskraft kronor 12,000			
till inspektion ..... » 500	12,500		
B. För arbetena vid Generalstabens topografiska afdelning.			
a) Arfvoden, nu utgående:			
till 3 civile ritare ..... kronor 6,900			
» 2 gravörer ..... » 4,400			
» 1 civilt biträde ¹ (chefens adjutant) » 1,000			
» gravörelev ..... » 200	12,500		
<i>Föreslagen ökning:</i>			
till elever och ökad betingsarbete	—	3,000	
Transport	35,000	4,500	—

¹⁾ F. n. redogöraren vid generalstaben.

	Anslag enligt staten för år 1904. Kronor.	Föreslagen ökning. Kronor.	Summa. Kronor.
Transport	35,000	4,500	—
b) Fältarbeten, <i>nu utgående anslag</i> :			
till inspektion ..... kronor 500			
» fältmättnings- och öfningsafdel- ningarna ..... » 25,000			
» höjdmätning ..... » 5,000			
» revidering ..... » 1,500	32,000		
<i>Föreslagen ökning</i> :			
till inspektion ..... kronor 500			
» revidering och ommätning, se bil. c. .... » 6,000	—	6,500	
c) Utgifnings- och byråarbeten, <i>nu utgående anslag</i> :			
till dagaflöning ..... kronor 6,000			
» gravyrarbete ..... » 6,000			
» färgläggning ..... » 2,000			
» fotografi, galvanoplastik och kart- tryck ..... » 5,000			
» heliogravyrritning ..... » 5,000			
» rit- och skrifmaterialier ..... » 700			
» instrument och inventarier ..... » 1,500			
» diverse utgifter ..... » 2,000	28,200		
<i>Föreslagen ökning</i> :			
till dagaflöning, se bil. c. .... kronor 5,670			
» galvanoplastik ¹ ..... » 500			
» rit- och skrifmaterialier ..... » 500			
» instrument och inventarier, ... » 500			
» diverse utgifter ..... » 330	—	7,500	
d) Öfningsafdelningens ritkurs. <i>Nytt anslag</i> :			
till dagaflöning under 4 månader för 6 militära elever à 3 kronor ..... kronor 2,160			
» föreläsningar i geologi ..... » 240	—	2,400	
Summa	95,200	20,900	116,100
Transport	—	—	116,100

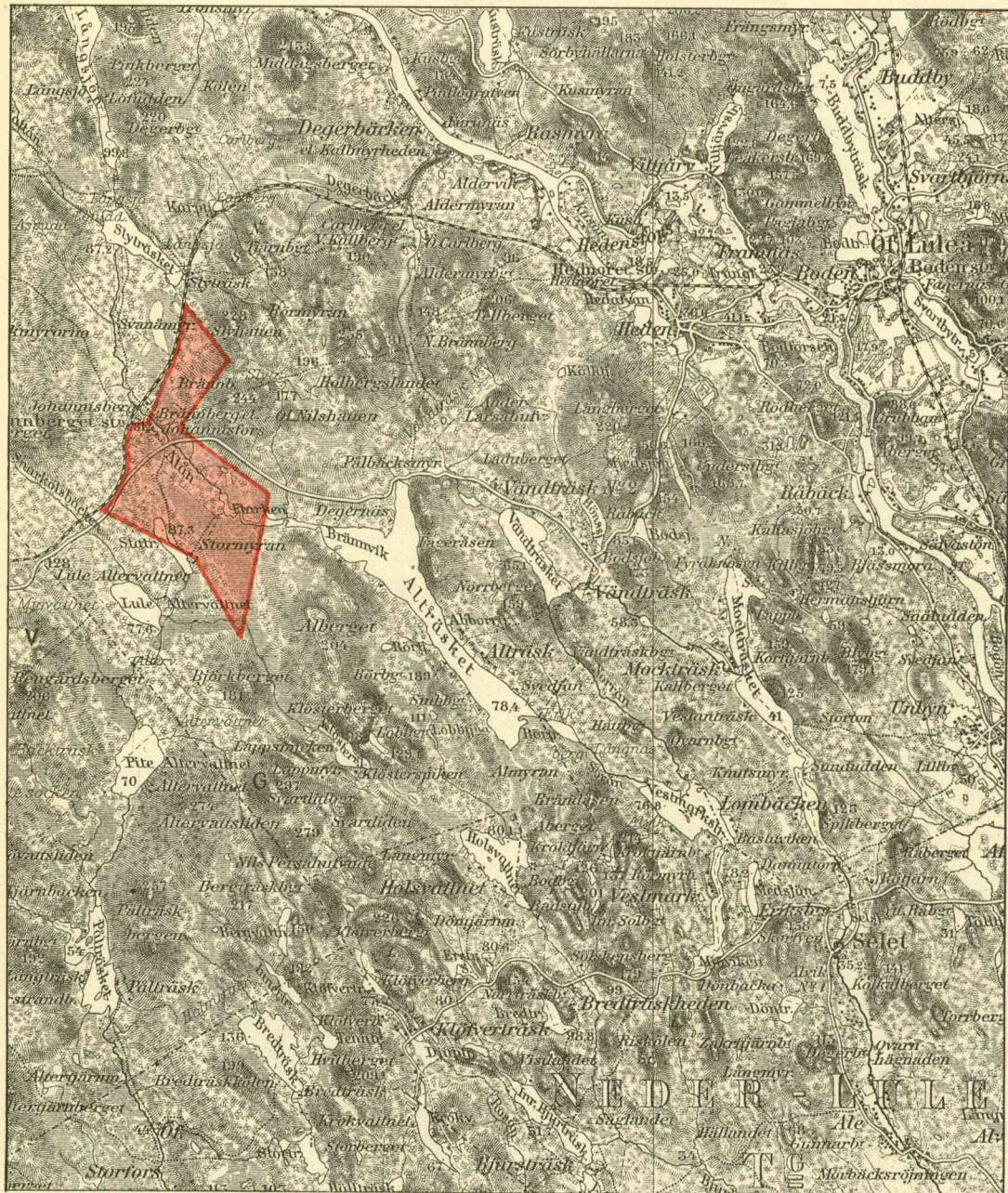
¹) För anskaffande af "högplåtar".

	Anslag enligt staten för år 1904. Kronor.	Föreslagen ökning. Kronor.	Summa. Kronor.
Transport	—	—	116,100
För de ekonomiska och stomkartarbetena.			
a) Arfvoden, <i>nu utgående</i> :			
till arbetschefen ..... kronor 1,000			
» 2 förmansarfvoden ..... » 1,000			
» 16 kartografer ..... » 34,500			
» 4 kartografaspiranter ..... » 4,800			
» 8 kvinnliga ritbiträden ..... » 9,200			
» 1 vaktmästare ..... » 1,100	51,600		
<i>Föreslagen ökning</i> :			
till 2 kartografer $\frac{2}{16} \cdot 34,500$ i rundt tal	—	4,500 ¹	
» 18 » ökade arfvoden à 500 kronor	—	9,000	
b) Fältarbeten, <i>nu utgående anslag</i> :			
till inspektion ..... kronor 1,000			
» reseersättning och dagtraktamente m. m. för 20 kartografer och kartografaspiranter..... » 37,250	38,250		
<i>Föreslagen ökning</i> :			
till reseersättning och dagtraktamente m. m. för 2 kartografer à 6 kronor i 150 dagar ..... kronor 1,800			
» dagsverkskostnader ..... » 100	—	1,900	
c) Redaktions- och byråarbeten, <i>nu utgående anslag</i> :			
till tryckning af häradsbeskrifningar kronor 3,000			
» ved och ljus ..... » 900			
» instrument och inventarier ..... » 1,000			
» rit- och skrifmaterialier ..... » 300			
» diverse utgifter ..... » 950	6,150		
<i>Föreslagen ökning</i>	—	800	
Summa	96,000	16,200	112,200
Slutsumma	—	—	228,300
Transport	—	—	228,300

¹) Något höjdt för att kunna blifva jämnt delbart med 500.

	Anslag enligt staten för år 1904. Kronor.	Föreslagen ökning. Kronor.	Summa. Kronor.
Transport	—	—	228,300
<i>Förslagsvis beräknade inkomster:</i>			
för försålda kartor	kronor 6,000		
» utbildning af aspiranter, hela kostnaden	» 3,000	—	9,000
Behöfligt anslag	—	—	219,300
Nu utgående anslag	—	—	178,600
Erforderlig anslagshöjning	—	—	40,700
<i>I framtiden ytterligare behöflig anslagsökning:</i>			
(förutom till 1 ritare och 1 gravör med aflöning ofvan beräknad under »elever och ökad betingsarbete» samt »gravyrarbete») till 4 civila ritare i medeltal jämte betingsarbete	kronor 3,000	—	12,000
till 1 gravör ¹⁾ i medeltal, jämte betingsarbete	—	—	3,000
» fotografi, galvanoplastik och karttryck	—	—	5,000
Summa	—	20,000	
Af förut till »elever och ökad betingsarbete» beräknade 3,000 kronor kan för den ökade kostnads bestridande disponeras, hvad som ej anslås till elever, alltså	—	2,600	17,400

¹⁾ Afsedd för kartrevisionen.

1:200000

GEN STAB LIT ANST

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Kilometer
1 Mil

Tionde hufvudtiteln.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari
1905.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: ODELBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
VON FRIESEN,
VIRGIN.

---

* Sedan de till nionde hufvudtiteln hörande frågor blifvit på föredragning af vederbörande departementschef pröfvade, anhöll chefen för finansdepartementet, statsrådet Meyer att få anmäla de frågor, som rörde regleringen af

tionde hufvudtiteln,

innefattande pensions- och indragningsstaterna.

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 1 Saml. 1 Afd.

Hvad först angick

pensionsstaten,

erinrade departementschefen, att Kungl. Maj:t, enligt finansdepartementet tillhandakomna protokollsutdrag, förut beslutat aflåtande till Riksdagen af följande framställningar, nämligen:

på *landtförsvarsdepartementets* föredragning:

(se *bil. 1* vid detta prot. pag. 12)

[1.]	att höja det å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till pensioneringen af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, nu	kronor 112,703: —
<i>Höjning af statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl vid armén.</i>	med	„ 1,379: —
	till	kronor 114,082: —

på *ecklesiastikdepartementets* föredragning:

(se *bil. 2* vid detta prot. pag. 15)

[2.]	att till höjande af det såsom bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda anslag, för närvarande utgörande 82,531 kronor, bevilja ett belopp af 5,232 kronor;	
<i>Höjning af statsbidraget till lärarnes vid elementarläroverken änke- och pupillkassa.</i>	kommande omförmälda anslag härigenom att uppgå till	87,763 kronor;

(se *bil. 2* vid detta prot. pag. 18)

[3.]	att Riksdagen, i afseende å kostnaderna för småskolelärares m. fl. alderdomsunderstödsanstalts förvaltning och verksamhet under år 1906, må medgifva:	
<i>Kostnaden för förvaltningen af småskolelärares m. fl. alderdomsunderstödsanstalt.</i>	att Kungl. Maj:t må för sistnämnda år bestämna de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blifva erforderliga; samt att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under samma år erforderliga medel må af Kungl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke äro att tillgå, anvisas af tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året ingå, eller, därest dessa afgifter skulle för året befinnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.	

Ökningen under denna stat skulle således utgöras af

höjning af bidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén	kronor	1,379: —
transport	kronor	1,379: —

transport kronor	1,379: —
höjning af bidraget till pensionering af änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.	5,232: —
tillsammans kronor	6,611: —
Om härtill lades summan af de ordinarie anslagen till pensionsstaten enligt nu gällande riksstat ..	2,071,173: —
skulle, enligt hvad departementschefen anmärkte, de ordinarie anslagen till pensionsstaten komma att sluta å ett belopp af	kronor 2,077,784: —

Beträffande därefter

indragningsstaten

erinrade departementschefen om Kungl. Maj:ts på nedannämnda departements föredragning förut fattade beslut om aflåtande till Riksdagen af följande framställningar, nämligen

på *landtförsvarsdepartementets* föredragning:

(se *bil. 3* vid detta prot. pag. 40)

att för tillförordnade verkmästaren af 1:sta klassen vid fortifikationen *Johan Emil Wahlström* må uppföras en årlig pension till belopp af 1,000 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvori Wahlström entledigas från förordnandet som verkmästare, med rätt för Kungl. Maj:t att låta med pensionsmedlen i främsta rummet lämna godtgörelse för hvad, efter af Kungl. Maj:t därtill lämnadt bemyndigande, af arméförvaltningen må hafva blifvit såsom understöd åt Wahlström förskottsvis utbetaladt för tiden från och med månaden näst efter den, hvori han entledigats från nämnda förordnande;

[4.]
Pension åt
tillförordnade
verkmästaren
af 1:sta klassen
vid fortifikatio-
nen J. E.
Wahlström.

(se *bil. 4* vid detta prot. pag. 46)

att förre vaktaren vid Ridö krutdepå *Johan Norlin* må från och med den 1 oktober 1905 för sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension af 500 kronor;

[5.]
Pension åt
förre vaktaren
vid Ridö krut-
depå J. Norlin.

(se *bil. 4* vid detta prot. pag. 48)

att vaktmästaren vid generalstabens Per August Forslunds änka *Anna Lovisa Charlotta Forslund*, född Nilsson, må för sin återstående lifstid, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, åtnjuta en årlig pension af 160 kronor, att utgå från och med år 1905;

[6.]
Pension åt
vaktmästaren
vid generalsta-
ben P. A.
Forslunds
änka.

(se bil. 5 vid detta prot. pag. 50)

[7.]
Pension åt
vaktmästaren
C. A. Bauer.

att vaktmästaren vid landtförsvarsdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli *Carl August Bauer* må från och med månaden näst efter den, hvori han undfår afsked från vaktmästarebeställningen, under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af 500 kronor;

(se bil. 6 vid detta prot. pag. 53)

[8.]
Pension åt vice
korpralen S. E.
Johansson Leos
änka och min-
deråriga barn.

att till vice korpralen *Sven Emil Johansson Leos* änka *Anna Lovisa Andersdotter Leo* samt till deras barn *Karl Rudolf Joakim, Johan Alfred Hjalmar* och *Ellen Anny Maria* må utgå årliga understöd från och med år 1905 med 120 kronor till änkan, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, samt 60 kronor till hvart och ett af barnen, till dess det fyllt femton år;

på sjöförsvarsdepartementets föredragning:

(se bil. 7 vid detta prot. pag. 56)

[9.]
Pensionsrätt
för lektorerna
vid sjökrigs-
skolan.

att Riksdagen, under förutsättning af bifall till ett under femte hufvudtiteln framlagdt förslag om förbättrade löneförmåner för lektorerna vid sjökrigsskolan, må medgifva

a) att lektor vid sjökrigsskolan, som ingår på den nya lönestaten eller som utnämnes, efter det kungörelse i ämnet utkommit, skall hafva rättighet och skyldighet att vid uppnådda 65 lefnadsår och 35 tjänstår med pension från allmänna indragningsstaten från tjänsten afgå, Kungl. Maj:t dock obetaget att låta med afskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvas i tjänsten kunna på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna;

b) att pensionsbeloppet skall utgöra oafkortad lön;

c) att lektor skall vid inträde å den nya lönestaten vara skyldig underkasta sig de förändrade bestämmelser rörande pensionering, som kunna varda stadgade; samt

d) att, intill dess ny allmän författning angående civila tjänst-innehafvares rätt till pension trädt i kraft, å lektors löneförmåner skall för en hvar afgå och åt statsverket besparas följande belopp, nämligen:

i första lönegraden	100 kronor
i andra "	115 "
i tredje "	130 "
i fjärde "	145 "
i femte "	160 "

på *civildepartementets* föredragning:

(se *bil. 8* vid detta prot. pag. 61)

att materialförvaltaren vid statens järnvägar Axel Justinus Olsons änka *Matilda Charlotta Olson*, född Gjörcke Swartling, må från och med februari månad 1904, så länge hon lefver ogift, åtnjuta en årlig pension af 500 kronor;

[10.]
Pension åt
material-
förvaltaren vid
statens järn-
vägar *A. J.
Olsons änka*.

på *ecklesiastikdepartementets* föredragning:

(se *bil. 2* vid detta prot. pag. 19)

att för docenten filosofie doktorn *Karl Bernhard Wiklund* må vid universitetet i Uppsala inrättas en personlig extra ordinarie professur i finsk-ugrisk språkforskning och att för detta ändamål må på allmänna indragningsstaten anvisas årlig aflöning till belopp af 4,500 kronor, däraf 3,300 kronor såsom lön och 1,200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, med rätt för Wiklund till två ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor efter fem och tio års väl vitsordad tjänstgöring;

[11.]
Personlig extra
ordinarie pro-
fessur för
docenten *K. B.
Wiklund*.

(se *bil. 2* vid detta prot. pag. 26)

att trädgårdsmästaren vid universitetets i Lund botaniska trädgård *Rasmus Christensen* må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från trädgårdsmästarebefattningen varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 2,000 kronor årligen;

[12.]
Pension för
akademiträd-
gårdsmästaren
R. Christensen.

(se *bil. 2* vid detta prot. pag. 28)

att *Anders Wassander* må från och med månaden näst efter den, hvori han varder entledigad från sina sysslor såsom portvakt och gårdskarl vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 750 kronor årligen;

[13.]
Pension för
gårdskarlen *A.
Wassander*.

(se *bil. 2* vid detta prot. pag. 29)

att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Växjö *Carl Magnus Svensson* må från och med månaden näst efter den, hvori afsked från vaktmästaretjänsten varder honom beviljadt, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 500 kronor årligen;

[14.]
Pension för
vaktmästaren
C. M. Svensson.

(se *bil. 2* vid detta prot. pag. 30)

att lärarinnan vid statens normalskola för flickor *Emilia Aurora Loenbom* må från och med månaden näst efter den, i hvilken hon varder entledigad från sin befattning såsom lärarinna vid omförmälda läro-

[15.]
Pension för
lärarinnan
*Emilia Aurora
Loenbom*.

verk, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 2,250 kronor årligen;

(se bil. 2 vid detta prot. pag. 31)

[16.]
Pension för
folkskoleinspek-
tören J. A.
Wallin.

att folkskoleinspektören *Johan August Wallin* må från och med månaden näst efter den, hvori han frånträder inspektörsuppgiften, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 3,000 kronor årligen;

(se bil. 2 vid detta prot. pag. 33).

[17.]
Pension för
assistenten G.
Lindström.

att assistenten vid naturhistoriska riksmuseets mineralogiska afdelning *Gustaf Lindström* må från och med månaden näst efter den, i hvilken han afgår från assistentbefattningen, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 1,600 kronor årligen;

(se bil. 2 vid detta prot. pag. 34)

[18.]
Pensioner för
lärarinnorna
*Desideria Gu-
stafva Char-
lotta Schray* och
*Matilda Elisa-
bet Anstrin*.

att lärarinnorna vid institutet och förskolan för blindas Tomtebodas *Desideria Gustafva Charlotta Schray* och *Matilda Elisabet Anstrin* må, hvardera från och med månaden näst efter den, under hvilken afsked varder henne beviljad från innehavande befattning såsom handarbetslärarinna vid nämnda institut och förskola, under sin återstående lifstid uppbära årliga pensioner till belopp af 1,275 kronor för dem hvar;

(se bil. 2 vid detta prot. pag. 36)

[19.]
Pensioner för
förste läraren
S. G. Sikström
och lärarinnan
*Sophie-Louise
Halldin*.

att förste läraren och föreståndaren för handtverksskolan i Kristinehamn för blindas *Sven Götrik Sikström* och lärarinnan vid samma skola *Sophie-Louise Halldin* må, hvardera från och med månaden näst efter den, hvori han eller hon frånträder sin befattning vid handtverksskolan, under sin återstående lifstid uppbära årliga pensioner till belopp af 1,500 kronor för Sikström och 900 kronor för lärarinnan Halldin;

(se bil. 2 vid detta prot. pag. 38)

[20.]
Understöd åt
äldre behöfvande
de folkskole-
lärare.

att för år 1906 må anvisas ett anslag å 6,650 kronor, att, enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna godt meddela, användas till understöd af högst 350 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskolelärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst, men därifrån erhållit afsked före år 1867;

(se bil. 2 vid detta prot. pag. 38)

[21.]
Understöd åt
äldre behöfvande
de småskole-
lärare med
flera.

att för år 1906 må anvisas och till Kungl. Maj:ts disposition ställas ett anslag af 18,000 kronor för beredande af ålderdomsunderstöd

åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, samt under enahanda villkor och bestämmelser i öfrigt, som beträffande det för år 1905 uti förevarande afseende beviljade anslag blifvit af Riksdagen stadgade, nämligen:

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring afslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda nådiga reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången af år 1891;

att sådan från tjänsten afgången lärare eller lärarinna uppnått en lefnadsålder af minst femtiofem år;

att han eller hon styrkes befinna sig i behöfvande omständigheter;

att det belopp, hvartill understöd högst må meddelas, bestämmes till 100 kronor årligen; samt

att Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, hvilka befinnas erforderliga;

(se bil. 9 vid detta prot. pag. 65)

att till beredande af tjänst- och nådårsförmån för e. o. professorn *Karl Fredrik Teodor Piehls änka och barn* må anvisas ett belopp af 6,450 kronor att till den aflidnes stärbhus utgå för tiden september 1904—februari 1906;

[22.]
Tjänst- och
nådår för e. o.
professorn K.
F. T. Piehls
stärbhus.

(se bil. 9 vid detta prot. pag. 68)

att teckningsläraren vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm *Johan Fredrik Constantin Burman* må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från teckningslärarebefattningen varder honom beviljad, utom det pensionsbelopp, hvartill han i egenskap af teckningslärare författningseuligt kan finnas berättigad, under sin återstående lifstid uppbära fyllnadspension till belopp af 752 kronor 12 öre årligen;

[23.]
Fyllnads-
pension för
tecknings-
läraren J. F.
C. Burman.

(se bil. 9 vid detta prot. pag. 71)

att änkan *Augusta Maria Åhrstedt*, född Jagare, må från och med månaden näst efter den, hvori hon varder entledigad från sin syssla såsom portvakt hos musikaliska akademien, under sin återstående lifstid uppbära pension till belopp af 500 kronor årligen;

[24.]
Pension för
portvakten
Augusta Maria
Åhrstedt.

på jordbruksdepartementets föredragning:

(se bil. 10 vid detta prot. pag. 74)

[25.]

Pension åt svenska moss- och torfgeolog R. Tolf's änka.

att änkan efter svenska mosskulturforeningens botanist och torfgeolog Robert Tolf, *Vilhelmina Albertina Tolf*, född Elander, må, så länge hon förblifver änka, åtnjuta en årlig pension af 400 kronor, att utgå från och med år 1905;

(se bil. 11 vid detta prot. pag. 78)

[26.]

Pension åt rit- och koloreringsbiträdet vid rikets allmänna kartverk *Hilda Leontina Klein*.

att rit- och koloreringsbiträdet vid rikets allmänna kartverk *Hilda Leontina Klein* må från och med månaden näst efter den, hvarunder hon afgår från sin tjänstebefattning vid kartverket, under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af 1,040 kronor;

(se bil. 12 vid detta prot. pag. 81)

[27.]

Pension åt förre instruktören i boskapsskötsel *F. R. Cederborghs* änka.

att förre instruktören i boskapsskötsel Fredrik Reinhold Cederborghs änka *Maria Pauline Cederborgh*, född Grafström, må, så länge hon förblifver änka, åtnjuta en årlig pension af 400 kronor, att utgå från och med år 1905;

(se bil. 13 vid detta prot. pag. 84)

[28.]

Pension åt domänintendenten *H. J. Ljungbeck*.

att domänintendenten *Henrik Jakob Ljungbeck* må från och med månaden näst efter den, hvarunder hans förordnande såsom domänintendent kommer att upphöra, under sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension af 2,500 kronor.

Departementschefen, statsrådet Meyer anförde härefter:

[29.]

Pension för assistenten vid kontrollverket *G. R. Nordgren*.

I underdånig skrifvelse den 26 sistlidne september har kontrolldirektören, på framställning af assistenten vid kontrollverket *Gustaf Robert Nordgren*, hemställt om beredande af pension åt Nordgren vid afskedstagandet från hans nämnda befattning.

Med erinran att enligt nådiga instruktionen för kontrollverket den 8 december 1876 därstädes skall finnas anställd en assistent, hvilken antages af kontrolldirektören tillsvidare eller på viss tid, i senare fallet för högst tre år i sänder, har kontrolldirektören anfört, att Nordgren, som uppnått en ålder af 74 år och tjänstgjort vid kontrollverket under mera än 31½ år, af hvilken tid han på grund af särskilda förordnanden bestridt kontrollörstjänsten sammanlagdt 4 år 43 dagar, från den 1 juli 1873 oafbrutet, utan åtnjutande af någon tjänstledighet, tjänstgjort vid verket och därunder fullgjort sina åligganden med plikt-trohet och nit samt i utförandet af de honom åliggande proberingar

äfven vid sin numera höga ålder städse ådagalagt synnerlig noggrannhet och skicklighet.

Under erinran tillika därom att Nordgren den 16 september 1873 af Eders Kungl. Maj:t i nåder förklarats kompetent att, utan hinder däraf att Nordgren icke undergått bergsexamen, söka och bestrida amanuensbefattning vid kontrollverket — en kompetens, som genom nådig resolution den 30 december 1876 förklarats gälla äfven med afseende å den i stället för amanuensbefattningen inrättade assistentbefattningen — har kontrolldirektören vidare omförmålt, att Nordgren icke kunnat befordras till ordinarie innehafvare af kontrollörstjänsten vid kontrollverket af den anledning, att en af honom ingifven underdånig ansökning att varda tillerkänd behörighet att söka och erhålla nyssnämnda befattning, hvilken ansökning förordats af dåvarande kontrolldirektören, men afstyrkts af myntdirektören, genom nådigt beslut den 3 februari 1888 förklarats icke kunna vinna nådigt bifall.

Enligt den för kontrollverket gällande lönestaten utgör det för assistenten vid ämbetsverket bestämda arfvodet 1,600 kronor.

Kontrolldirektören upplyser, att Nordgren därjämte från och med år 1901 uppburit ett årligt dyrtidstillägg af 160 kronor samt af kontrollörens tjänstgöringspenningar under åren 1901—1903 åtnjutit i medeltal för hvarje år vid pass 180 kronor, hvadan de aflöningsmedel, som Nordgren vid kontrollverket under de tre sist förflutna åren uppburit, uppgått till i medeltal 1,940 kronor årligen.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer kontrolldirektören, att Eders Kungl. Maj:t tacktes aflåta nådig proposition till Riksdagen om beviljande af en årlig pension för Nordgren, att utgå från och med månaden näst efter den, då Nordgren erhöile afsked från sin befattning vid kontrollverket, samt att, i anseende till Nordgrens höga ålder och nitiska tjänstgöring under nära 32 år, pensionens belopp måtte föreslås till 1,600 kronor om året.

Öfver berörda framställning har statskontoret den 5 sistlidne oktober afgifvit infordradt underdånigt utlåtande; och har statskontoret därvid, med afseende å Nordgrens höga ålder och långa tjänstetid samt arfvodets jämförelsevis obetydliga storlek, ansett sig böra understödja den af kontrolldirektören gjorda framställningen om beredande af pension åt Nordgren till belopp, motsvarande hela assistentarfvodet.

På de af statskontoret anförda skäl samt med hänsyn till det goda vitsord, kontrolldirektören afgifvit öfver Nordgrens tjänstgöring inom kontrollverket, har äfven jag funnit mig böra till bifall förorda

den gjorda framställningen; och hemställer jag alltså i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att medgifva,

att assistenten vid kontrollverket *Gustaf Robert Nordgren* må från och med månaden näst efter den, under hvilken han erhåller afsked från assistentbefattningen, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 1,600 kronor.

Vidare anförde departementschefen:

[30.]
*Anslaget till
allmänna
indragnings-
staten.*

Förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten är i nu gällande riksstat upptaget till 2,019,817 kronor. Utgifterna från detta anslag hafva i runda tal uppgått, år 1899 till 2,147,900 kronor, år 1900 till 2,181,200 kronor, år 1901 till 2,157,300 kronor, år 1902 till 2,161,100 kronor och år 1903 till 2,230,300 kronor. Anslaget torde därför böra ökas med ett belopp, som för jämnande af riksstatens slutsumma upptages till 90,020 kronor, eller från 2,019,817 kronor till kronor 2,109,837: — Lägges härtill anslaget till pensionsstaten..... „ 2,077,784: — skulle slutsumman af tionde hufvudtiteln's ordinarie anslag för år 1906 blifva ..... kronor 4,187,621: —

Beträffande

extra anslag

under denna hufvudtitel bör vid statsverkspropositionens affattande iakttagas Eders Kungl. Maj:ts på föredragning af *landtförsvarsdepartementet* fattade beslut om aflåtande till Riksdagen af följande framställningar, nämligen

(se *bil. 1* vid detta prot. pag. 12)

[31.]
Anslag till upprätthållande af arméns pensionering.

att å extra stat för år 1906 må anvisas ett förslagsanslag af 1,540,000 kronor att användas såväl till upprätthållandet af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå det för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående;

[32.]
Förstärkning af statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl vid armén.

att till förstärkande af det i 1905 års riksstat uppförda anslag för bidrag till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén på extra stat för år 1906 må anvisas ett belopp af 1,379 kronor;

(se *bil. 14* vid detta prot. pag. 88)

att Riksdagen må medgifva, att indelt manskap, som afskedas efter minst 25 års tjänstetid, må åtnjuta underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa med 36 kronor årligen, samt å extra stat för år 1906 anvisa 50,000 kronor med benämning »för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap», att tilldelas krigsmanshuskassan.

[33.]

*Beredande af
rätt för kvar-
stående indelt
manskap till
underhåll från
Vadstena krigs-
manshuskassa
efter 25
tjänstår i fall,
där nu 30
tjänstår äro
föreskrifna.*

Summan af tionde hufvudtiteln extra anslag för år 1906 skulle således blifva 1,591,379 kronor.

Hvad departementschefen sålunda rörande tionde hufvudtiteln hemställt biträdades af statsrådets öfriga ledamöter och blef af Hans Maj:t Konungen gilladt och godkänt; och behagade Hans Maj:t Konungen på statsrådets tillstyrkande härjämte förordna, att nu anmälda, för statsregleringen erforderliga handlingar skulle tillställas Riksdagens statsutskott.

Ex. protocollo:

Sven Köhler.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 2 december 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ODELBERG,
              HUSBERG,
              PALANDER,
              WESTRING,
              RAMSTEDT,
              BERGER,
              MEYER,
              VON FRIESEN,
              VIRGIN.

Departementschefen, statsrådet Virgin anförde härefter:

Direktionen öfver arméns pensionskassa har i skrifvelse den 9 nästlidne november till Eders Kungl. Maj:t i underdånighet lämnat uppgift rörande beloppet af det anslag som för år 1906 är af nöden dels för upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering och dels till fyllnadspensioner i enlighet med de af Riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående, samt därvid erinrat, att ifrågavarande anslag för innevarande år bestämts till samma belopp, hvarmed det utgått sedan 1894, eller 1,540,000 kronor. Ehuru det-

samma år 1903 måst öfverskridas med 589,035 kronor 52 öre och år 1906 antagligen komme att än ytterligare öfverskridas, har direktionen likväl ansett sig ej för närvarande böra göra framställning om anslagets höjning, utan härför afvakta den tidpunkt, då pensionsstaten än mer kännbart komme att röna inverkan af de under senare år företagna löneregleringarna för officerare och underofficerare med vederlikar.

Direktionen har fördenskull i underdånighet anhållit, det täcktes Eders Kungl. Maj:t i nåder föreslå näst sammanträdande Riksdag att äfven för år 1906 till ofvanberörda ändamål på extra stat anvisa ett förslagsanslag af 1,540,000 kronor.

I sammanhang härmed har direktionen gjort underdånig framställning rörande beräklandet af det å ordinarie stat under tionde hufvudtiteln anvisade bidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén. Jämlikt Riksdagens skrifvelse den 13 juni 1883 skulle detta statsbidrag utgå med 1½ procent årligen på summan af de löner och beklädnadsbidrag, hvilka enligt gällande stater kunde läggas till grund för bestämmandet af fyllnadspension, och måste alltså röna inverkan af hvarje förändring i lönestaterna, som af Eders Kungl. Maj:t med Riksdagen beslutades. I 1905 års riksstat hade ifrågavarande bidrag upptagits till 112,703 kronor, hvarvid till grund för bestämmandet af dess storlek lagts summan af löner enligt 1904 års stater för arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt de från armén till kustartilleriet öfverflyttade, vid delaktighet i arméns änke- och pupillkassa fortfarande bibehållna löntagare. Som emellertid sammanlagda beloppet af enahanda löner enligt 1905 års stater uppginge till 7,605,495 kronor, hvarå 1½ procent utgjorde, i helt krontal, 114,082 kronor, borde statsbidraget för innevarande år uppgå till sistnämnda belopp, som med 1,379 kronor öfverstege det af Riksdagen beviljade anslaget. Direktionen har med anledning häraf hemställt, det Eders Kungl. Maj:t täcktes hos näst sammanträdande Riksdag göra framställning om beviljande *å extra stat* för år 1906 af ett särskildt anslag å 1,379 kronor till förstärkande af det *för år 1905* utgående statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén.

Direktionen föreslår slutligen, att det *ordinarie* anslaget för samma ändamål måtte i 1906 års riksstat upptagas till ofvannämnda belopp, 114,082 kronor.

Efter det arméförvaltningen, enligt nådig befallning, verkställt granskning af direktionens öfver arméns pensionskassa ofvannämnda beräkningar och icke funnit anledning till anmärkning mot desamma,

får jag, som icke har något mot direktionens framställningar att erinra, i underdånighet tillstyrka, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

[1.]

Höjning af statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl vid armén.

dels att höja det under riksstatens tionde hufvudtitel å ordinarie stat uppförda anslaget för bidrag till pensioneringen af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén, nu kronor 112,703: — med „ 1,379: — till kronor 114,082: —

[32.]

Förstärkande af det i 1905 års riksstat för samma ändamål uppförda anslag.

dels att till förstärkande af det i 1905 års riksstat för samma ändamål uppförda anslag på extra stat för år 1906 anvisa ett belopp af 1,379 kronor; samt

[31.]

Anslag till upprätthållande af arméns pensionering.

dels slutligen att å extra stat för år 1906 anvisa ett förslagsanslag af 1,540,000 kronor att användas såväl till upprätthållandet af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå det för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående.

Till denna departementschefens hemställan, hvaruti statsrådets öfriga ledermöter instämde, täcktes Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle utdrag af detta protokoll tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörandet af förslag till reglering af utgifterna under riktstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

Daniel Ström. *

*Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8
december 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Statsråden: ODEMBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
VON FRIESEN,
VIRGIN.

56:o.

Departementschefen, statsrådet von Friesen, anförde:

»I underdånig skrifvelse den 15 oktober 1904 har direktionen öfver lärarnes vid elementarläroverken änke- och pupillkassa, i anledning af erhållen anmodan att inkomma med utredning rörande behofvet af ökning af det till kassan utgående statsbidrag, erinrat, att Riksdagen år 1903 fastställt aflöningsstat för folkskoleseminariet i Landskrona, att Riksdagen år 1904 i samband med omregleringen af lärarnes vid de allmänna läroverken löner beviljat anslag på ordinarie stat för ett antal

[2.]
*Höjning af
statsbidraget
till lärarnes
vid elementar-
läroverken
änke- och
pupillkassa.*

lektors- och adjunktsbefattningar, samt att Riksdagen likaledes år 1904 fastställt aflöningsstat för folkskoleseminariet i Strängnäs, hvarjämte vid den af Riksdagen år 1904 vidtagna omregleringen af lönerna vid folkskoleseminarierna lärarne i manlig och kvinnlig slöjd försetts med fasta arfvoden och därigenom blifvit i pensionshänseende likställda med öfriga vid samma seminarier anställda öfningslärare. De af Riksdagen i afseende härå fattade beslut hade för vederbörande tjänstinnehafvare medfört eller komme att för dem medföra skyldighet eller rättighet till inträde i lärarnes vid elementarläroverken änke- och pupillkassa och borde därför föranleda höjning af det till kassan utgående statsanslaget. I fråga om storleken af det belopp, hvarmed anslagsökningen borde ske, syntes det knappast behöfligt, att hänsyn toges till de kvinnliga tjänstinnehafvarne, alldenstund erfarenheten visat, att dessa endast i sällsynta undantagsfall begagnade sig af rättigheten att inträda i kassan. För närvarande vore endast en lärarinna i musik och två lärarinnor i teckning, alla vid lägre läroverk, delägare i kassan.

De nya tjänster, till hvilka fördenskull hänsyn borde tagas vid bestämmande af statsbidragets förhöjning, vore:

8 lektors- och 26 adjunktsbefattningar vid de allmänna läroverken;

1 rektors- och 2 adjunktsbefattningar vid folkskoleseminariet i Landskrona;

1 rektors- och 4 adjunktsbefattningar vid folkskoleseminariet i Strängnäs och öfningslärarebefattningar vid samma seminarium i musik och sång, i teckning, i gymnastik och i slöjd; samt

7 öfningslärarebefattningar i slöjd vid öfriga folkskoleseminarier.

Med användande af de kalkyler, som i liknande afseenden uppgjorts, när statsbidraget till kassan åren 1901 och 1903 förhöjdes, hade verkställd uträkning, som af professorn Anders Lindstedt såsom sakkunnig kontrollerats, gifvit vid handen, att det i förevarande hänseende behöfliga anslagsbeloppet utgjorde 5,232 kronor, däraf å hvarje nytillkommen lektorstjänst belöpte sig 97 kronor 25 öre samt å hvarje nytillkommen adjunktstjänst 123 kronor 20 öre.

I de af Eders Kungl. Maj:t den 10 juni 1903 och den 27 augusti 1904 fastställda staterna för folkskoleseminarierna i Landskrona och Strängnäs upptagas de af direktionen för hvarterda seminariet angifna befattningar för manliga lärare; och har Eders Kungl. Maj:t vid staternas fastställande meddelat föreskrifter om dessa platser besättande med innehafvare. Jämväl beträffande de af direktionen omförmälda tillhoppa 34 nya lärarebefattningar vid de allmänna läroverken är genom nådiga

beslut den 3 juni och den 27 augusti 1904 föreskrifvet, att de skola med ordinarie innehafvare besättas. Riksdagens af direktionen omförmälda beslut i afseende å arfvodena för lärare i manlig och kvinnlig slöjd vid seminarierna hafva af Eders Kungl. Maj:t fastställts enligt nådig kungörelse den 27 augusti 1904.

Vid beräkningen af det nu behöfliga tillskottet till ifrågavarande auslag, hvilket för närvarande utgör 82,531 kronor, har direktionen ansett sig kunna lämna åsido de för kvinnliga innehafvare afsedda tjänstebefattningarna; och finner jag härvid intet att invända. Med anledning af direktionens upplysning att för uträkning af den erforderliga anslagsökningens belopp användts de kalkyler, som vid två föregående tillfällen i liknande afseenden uppgjorts, vill jag nämna, att dessa kalkyler ursprungligen uppgjorts af professorn Lindstedt.

Det må erinras därom, att, utom de läraretjänster, hvilka af direktionen tagits i betraktande vid beräkning af det behöfliga tillskottet till kassan, genom beslut af 1903 års riksdag, för utvidgning af dåvarande femklassiga allmänna läroverket å Östermalm i Stockholm till ett å reallinjen fullständigt läroverk, vid nämnda läroverk inrättats 5 nya lektorsbefattningar, hvarjämte medel beviljats till nödig ökning af lönerna för öfningslärarne därstädes. Rätteligen borde dessa förhållanden föranleda till en större höjning af statsbidraget till ifrågavarande änke- och pupillkassa, än hvad direktionen nu begärt. Beträffande lektorstjänsterna kunde ej heller svårighet möta att med ledning af det i direktionens skrifvelse uppgifna belopp af 97 kronor 25 öre för hvarje nyinrättad lektorstjänst göra framställning om ökad statsbidrag, såvidt de fem lektorstjänsterna vid Östermalms läroverk angår. Men då jag ej ser mig i stånd att angifva, huru stor ökning bör beräknas för öfningsläraretjänsterna, och anstalten torde utan nämnvärd olägenhet kunna undvara bidraget för lektorstjänsterna i afbidan på att framställning beträffande alla nämnda tjänster vid Östermalms läroverk kan göras till Riksdagen, eventuellt i sammanhang med en behöflig allmän reglering af kassans och delägarnes inbördes ställning till hvarandra samt däraf betingad ökning af statsbidraget till kassan, anser jag mig böra inskränka mig till hvad direktionen ifrågasatt.

Under åberopande af hvad i ärendet förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att till höjande af det såsom bidrag till pensionering af änkor och barn efter lärare vid all-

männa läroverk, pedagogier, seminarier m. m. uppförda anslag, för närvarande utgörande 82,531 kronor, bevilja ett belopp af 5,232 kronor; kommande omförmälda anslag härigenom att uppgå till 87,763 kronor.»

I denna hemställen förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

57:o.

Vidare yttrade departementschefen, statsrådet von Friesen:

[3.] »Till statsrådsprotokollet den 21 december 1900 erinrade dåvarande departementschefen, att direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning den 11 oktober 1898 anmodats att, därest direktionen funne sig vara i tillfälle med någon större säkerhet öfverskåda den blifvande omfattningen af småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och beräkna kostnaderna för förvaltningen däraf, till ecklesiastikdepartementet inkomma med uppgift, huru stort belopp kunde för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr anses årligen erforderligt, samt med förslag å sättet för detta belopps användande och arbetets anordning inom anstalten, äfvensom att direktionen i anledning däraf i skrifvelse den 1 november 1898 förklarar, att direktionen på grund af återopade skäl funne det mindre lämpligt, att frågan om ålderdomsunderstödsanstaltens ordnande å fast stat vid dåvarande tidpunkt bringades till afgörande.

Enär de af direktionen till stöd för sin åsikt anförda förhållanden fortfarande förefinnas, synes det mig vara en fördel, att den provisoriska anordningen af småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalts förvaltning ännu någon tid fortfar, helst som fråga föreligger om att åt direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning jämväl skulle anförtros vården af en ifrågasatt pensionsanstalt för de vid döfstumskolorna anställda lärare och lärarinnor, hvilken fråga nu är i det skick, att den efter förnyade kostnadsberäkningar torde kunna föredragas inför Eders Kungl. Maj:t i början af år 1905.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att, i afseende å kostnaderna för anstaltens förvaltning och verksamhet under år 1906, medgifva:

att Eders Kungl. Maj:t må för sistnämnda år bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blifva erforderliga; samt

att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under samma år erforderliga medel må af Eders Kungl. Maj:t,

i den mån influtna afgifter icke äro att tillgå, anvisas af tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året ingå, eller, därest dessa afgifter skulle för året befinnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.»

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

58:o.

Departementschefen, statsrådet von Friesen, anförde härefter:

»Filosofiska fakultetens vid universitetet i Uppsala humanistiska sektion har hos det större akademiska konsistoriet därstädes gjort framställning om utverkande af nödiga medel, ej understigande nuvarande aflöning för extra ordinarie professor, för anställning af docenten, filosofie doktorn Karl Bernhard Wiklund såsom professor i finsk-ugrisk språkforskning vid universitetet.

[11.]
Personlig
extra ordi-
narieprofessur
för docenten
K. B. Wik-
lund.

Till stöd för denna af konsistoriet tillstyrkta framställning, hvilken af kanslern för rikets universitet med eget yttrande till Eders Kungl. Maj:t framburits, har sektionen åberopat hvad sektionen anförde i sin år 1903 gjorda framställning i samma ämne.

I sistberörda framställning, hvilken återfinnes i ett handlingarna i ärendet bilagdt utdrag af sektionens protokoll för den 7 april 1903, erinrar sektionen till en början, hurusom år 1897 förslag väcktes inom sektionen om utverkande af ett årligt anslag å 2,500 kronor till arfvode åt en universitetslärare, som kunde befinnas lämplig och villig att vid universitetet meddela undervisning i finsk-ugriska språk, särskildt lapska och finska. Förslaget, som understöddts af alla vederbörande akademiska myndigheter, föranledde en framställning i anfördt syfte från Eders Kungl. Maj:t till 1898 års riksdag och blef af Riksdagen på det sätt bifallet, att Riksdagen på extra stat för år 1899 beviljade ett anslag för ändamålet af 2,500 kronor. Samma anslag har sedermera för hvarje år på därom gjord vederbörlig framställning af Riksdagen beviljats, senast af 1903 års riksdag för år 1904.

Till motivering af ifrågavarande anslagskraf hade, erinrar sektionen vidare, i 1897 års framställning af sektionen anförts i hufvudsak följande:

»Inom området för denna sektionens verksamhet finnas visserligen flera ännu bland oss oreprresenterade vetenskaper, till hvilka sektionens undervisning borde utsträckas. Viktigare än något annat synes emellertid för närvarande att vid universitet få en permanent målsman för finsk-ugriska språk, närmast lapska och finska.

'Sektionen påminner om, att de genetiskt sammanhörande finsk-ugriska språken under senare årtionden i fråga om material och metod vunnit en bearbetning, som med hänsyn till allmänt vetenskapligt intresse ställer dem i jämbredd med de tidigare studerade indoeuropeiska och semitiska språkstammarna. Genom Thomsens banbrytande undersökningar hafva från de finsk-ugriska språken betydande och ytterst viktiga upplysningar vunnits om förut föga kända skeden af de nordiska språkens äldre historia (under vår tidräknings första århundraden); och genom studiet af dessa nu öfver norra delen af vår halfö och norra Ryssland strödda språk hafva utgångspunkter vunnits af den största betydelse rörande Nord-Europas befolkningar under de aflägsna tider, om hvilka skrifna urkunder hafva blott föga att förtälja. I det samarbete, som vetenskapernas ständigt växande innehåll och fortgående arbetsfördelning betingar, kunna vi vid undersökningar rörande de skandinaviska och de slavisk-baltiska språkens historia och vid studier i Nord-Europas äldre etnografi, som ger nyckeln till senare förhållanden, icke vid vårt universitet, som helt naturligt borde vara en medelpunkt för dylika forskningar och i sin undervisning ge uttryck åt deras resultat, längre umbära en representant för den finsk-ugriska språkforskningen.

'Äfven för rent praktiska syften behöfva vi och behöfver landet en sådan representant. Det är ur nationell och praktisk synpunkt af största vikt, att vi allsidigt lära känna dessa folkgruppers språk, tänkesätt och yttre livsvillkor, för att vi må kunna i tid taga de mått och steg, som kunna finnas nödiga och lämpliga för att hindra deras framtidsutsikter att taga mindre önskvärda riktningar. För folkundervisningen i dessa landsändar kräfves kunskap i deras icke-svenska språk; med hänsyn till dessa folkgruppers religiösa och borgerliga behof måste vi sörja för nödig religiös och juridisk litteratur på lapska och finska. Särskilda åtgärder hafva måst vidtagas för att få präster och skollärare hemmastadda i finska och lapska, och det har funnits nödigt att föranstalta om en ny bibelöfversättning på lapska. Åtskilligt mera i den vägen förestår att göra. För alla dylika arbeten kräfves sakkunnigt biträde, det behöfves en målsman för dessa språk, till hvilken myndigheter och allmänhet kunde vända sig med begäran om råd och hjälp; och den naturliga platsen för en dylik målsman synes vara vid landets största universitet.

'Slutligen må erinras därom, att två af dessa språk, finska och ungerska, numera äga en ganska betydande vetenskaplig (linguistisk, historisk, geografisk, naturvetenskaplig) litteratur. Liksom professorn i

slaviska språk ofta anlitas och måste vara beredd att lämna upplysningar rörande slavisk litteratur och biträda med tolkning äfven utanför det rent filologiska området, så behöfva idkare af andra vetenskaper ej sällan hjälp med finsk och ungersk litteratur. Särskildt är naturligtvis Finlands historiska litteratur, som numera till stor del affattas på finska, för oss af stor betydelse, men är i regeln blott under förmedling af speciellt språkkunnig person för våra forskare tillgänglig.'

Efter det sektionen omnämnt, hurusom redan år 1897 inom sektionen framhållits önskvärdheten af att vid universitetet i Uppsala inrättades en fast lärostol i finsk-ugriska språk, men att sektionen då stannat vid att begära ett mindre anslag för uppehållande tills vidare af undervisning i ämnet, meddelar sektionen, att detta anslag år efter år efter förordnande af universitetskanslern uppburits af docenten Wiklund, hvilken redan vårterminen 1894 på uppdrag af universitetsmyndigheterna och med understöd af ett till universitetets disposition stående mindre anslag å 900 kronor börjat undervisa i sitt ämne.

Den af Wiklund meddelade undervisningen hade, fortsätter sektionen, hufvudsakligen omfattat lapska och finska språken samt därjämte under två terminer ungerska och under två terminer estniska språken. Om värdet af den meddelade undervisningen vittnade dels åhörare-antalet dels den omständigheten, att under tiden sju studerande undergått godkänd pröfning i finsk-ugriska språk i filosofie kandidatexamen och flera studerande dessutom begärt och fått nådigt tillstånd att i ämnet undergå examen, ehuru de ännu icke aflagt denna. Samtidigt hade Wiklund utöfvat en synnerligen förtjänstfull författarverksamhet inom sitt ämne. Utom talrika mindre uppsatser dels af vetenskapligt innehåll dels med populärt syfte samt flera editioner af äldre arbeten hade Wiklund sålunda utgifvit två läroböcker i lapska och därigenom fyllt en högst kännbar lucka i vår litteratur, enär våra äldre arbeten i ämnet af Fjellström, Ganander och Öhrling daterade sig från 1700-talet och naturligtvis vore för vår tid obrukbara, hvarjämte Wiklund publicerat flera mycket betydande vetenskapliga arbeten, hvaribland särskildt borde framhållas hans två arbeten om de lulelapska dialekterna och hans »Urlapska ljudlära», som gäfvade alldeles nya uppslag rörande lapska språkets uppkomst och historia. Med sina arbeten rörande urlapskan och sin lärobok i lapska språket hade Wiklund grundlagt och vetenskapligt motiverat ett centralt, för de svenska lapparnes behof bättre lämpadt bokspråk än de periferiska eller af olika dialekter blandade språkformer, som förut användts. Det vore till detta (urlapska)

språk, som Nya testamentet nyligen under Wiklunds ledning och delvis af honom själf blifvit öfversatt.

Universitetet behöfde på skäl, som år 1897 anförts, allt fortfarande Wiklunds biträde såsom lärare. En målsman för lapska och finska språken behöfdes äfven för allmänna uppdrag — något som år 1897 jämväl inom statsrådet påpekats; Wiklunds betydande vetenskapliga kapacitet vore genom akademiska intyg och utgifna skrifter höjd öfver allt tvifvel. Det låge i vetenskapens, universitetets och vårt lands välförstådda intresse att bereda en sådan förmåga efter snart tio års framgångsrik lärareverksamhet stadigvarande anställning vid universitetet med en aflöning, som kunde motsvara normala lefnadsbehof. På rent sakliga grunder ansåge sektionen visserligen, liksom år 1897, önskvärdt, att de finsk-ugriska språken vid universitetet representerades af en fast lärostol på ordinarie stat. Då emellertid ämnet vore nytt och tvekan möjligen kunde råda rörande utsikten att alltid finna kompetent innehafvare till en sådan lärostol, inskränkte sig sektionen till en framställning om anslag till en personlig extra ordinarie professur för Wiklund.

Vid underdånig föredragning den 12 januari 1904 af humanistiska sektionens sistnämnda framställning, hvilken tillstyrkts af såväl det större akademiska konsistoriet som universitetskanslern, hemställde jag, som icke för det dåvarande ansåg mig böra tillstyrka upprättande af en personlig extra ordinarie professur för Wiklund, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att till arfvode åt en lärare vid universitetet i Uppsala, som kunde finnas villig och lämplig att därstädes i enlighet med de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t funne godt utfärda, meddela undervisning i finsk-ugriska språk, särskildt lapska och finska, på extra stat för år 1905 bevilja ett anslag af 3,500 kronor; och blef i enlighet med denna hemställan nådig proposition i ämnet aflåten till 1904 års riksdag.

Vid samma riksdag väcktes inom Andra Kammaren af härads-höfdingen G. Kronlund med flera motion därom, att Riksdagen, med afslag å Eders Kungl. Maj:ts nådiga framställning om beviljande å extra stat under åttonde hufvudtiteln af ett anslag å 3,500 kronor för uppehållande af undervisning i finsk-ugriska språk, särskildt finska och lapska, vid Uppsala universitet, ville å ordinarie stat för år 1905 under samma hufvudtitel till en personlig extra ordinarie professur i finsk-ugrisk språkvetenskap för docenten Wiklund bevilja ett anslag å 4,500 kronor med skyldighet för innehafvaren att meddela undervisning och fullgöra öfriga akademiska skyldigheter i den utsträckning, som för

öfriga e. o. professorer vore föreskrifvet eller kunde komma att föreskrifvas.

Till motivering af nämnda förslag har i motionen anförts bland annat:

I fråga om ämnets vikt för universitetsstudierna och betydelsen af att inom landet äga tillgång till en fullt sakkunnig målsman för två språk, som talas inom landet själf, kunna vi inskränka oss till att endast hänvisa till hvad af olika myndigheter anförts och hvarför i årets statsverksproposition utförligt redogöres. Vi äro förvissade om, att Riksdagen skall till fullo behjärta där anförda, tungt vägande skäl. Att, sedan herr Wiklund som arfvode för sin undervisning först under 5 år måst åtnöjas med 900 kronor, sedan under 6 år uppburit 2,500 kronor, för honom för ett eller annat år inrätta ytterligare en mellangrad med 3,500 kronors aflöning synes oss icke vara nödvändigt, då det blott behöfves ytterligare 1,000 kronor för att fylla skillnaden mellan en e. o. professorslön och det nu föreslagna beloppet. Då Riksdagen anslagit medel för upprättande af en personlig professur åt en förtjänt vetenskapsman å det egyptologiska området, torde densamma säkerligen vara villig att bevilja medel för en likadan lärostol i de inom vårt eget fosterland talade finska och lapska språken.

Docenten Wiklund har, efter hvad handlingarna utvisa, i 10 år lämnat väl vitsordad och fruktbarande akademisk undervisning i sitt ämne, har varit såsom språklig sakkunnig anlita i flera offentliga värf, har, enligt hvad från kompetent håll försäkras, utvecklat en vetenskaplig författarverksamhet, så omfattande och af så genomgripande betydelse för hans ämne, att han inom sitt område står fullt i jämbredd med samtidens allra förnämsta vetenskapsmän och inom den skandinaviska halfön ingen annan vare sig nu eller tidigare kan med honom däri jämföras. Han fyller slutligen redan i början af det år, för hvilket Riksdagen nu har att uppgöra statsreglering, 37 år, en ålder, vid hvilken en begåfvad och verksam man har full rättighet att vänta lön för sina mödor i det allmännas tjänst under formen af en anspråkslös fast plats.

Uti sitt öfver den nådiga propositionen och nyssberörda motion afgifna utlåtande hemställde statsutskottet, att Riksdagen i anledning af Eders Kungl. Maj:ts framställning och med afslag å motionen måtte till arfvode åt en lärare vid universitetet i Uppsala, som kunde finnas villig och lämplig att därstädes i enlighet med de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t funne godt utfärda, meddela undervisning och anställa

examina i finsk-ugriska språk, särskildt lapska och finska, på extra stat för år 1905 bevilja ett anslag af 3,500 kronor.

Sedan vid ärendets behandling inom Riksdagen kamrarna fattat skiljaktiga beslut, i det statsutskottets hemställan bifölls af Första Kammaren, hvaremot Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, biföll den i ämnet väckta motionen, blef, efter sammanjämkning af berörda beslut, ärendet af Riksdagen slutligen afgjort sålunda, att Riksdagen till arvode åt en lärare vid universitetet i Uppsala, som kunde finnas villig och lämplig att därstädes i enlighet med de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t funne godt utfärda, meddela undervisning och anställa examina i finsk-ugriska språk, särskildt lapska och finska, på extra stat för år 1905 beviljade ett anslag af 4,000 kronor.

Efter erinran härom öfvergår jag till redogörelse för det utlåtande, kanslern för rikets universitet afgifvit öfver humanistiska sektionens nu föreliggande framställning. Kanslern hänvisar däri till förhandlingarna angående denna fråga vid 1904 års riksdag, af hvilka förhandlingar kanslern finner framgå, att förslaget om en personlig extra ordinarie professur för Wiklund inom Riksdagen tillvunnit sig stora sympatier. Goda skäl till förmån för detta förslag syntes kanslern ock hafva blifvit inom Riksdagen anförda. Kanslern, som i berörda omständighet ansåge sig äga ett ytterligare stöd för sin förut uttalade uppfattning om bästa sättet för frågans lösning, ville alltså, med anledning af konsistoriets nu åter i ärendet väckta förslag, underdånigst hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att för docenten Wiklund måtte vid universitetet i Uppsala inrättas en personlig extra ordinarie professur i finsk-ugrisk språkforskning och för detta ändamål på allmänna indragningsstaten anvisas årlig aflöning till belopp af 4,500 kronor, däraf 3,300 kronor såsom lön och 1,200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, med rätt för honom till två ålderstillägg, hvarterdera å 500 kronor, efter 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring.

I anledning af den utaf kanslern i utlåtandet gjorda hänvisning till hans förut uttalade uppfattning om frågans lösning anhåller jag att få erinra därom, att kanslern i sitt yttrande öfver den år 1903 gjorda framställningen i ämnet uttalat önskvärdheten däraf, att en fast lärostol för den finsk-ugriska språkvetenskapen uppfördes på universitetets i Uppsala ordinarie stat.

Redan år 1897 framhölls, såsom förut nämnts, inom humanistiska sektionen i Uppsala önskvärdheten af att vid universitetet därstädes

inrättades en fast lärostol i finsk-ugriska språk. Att detta önskemål då framställdes, torde med sannolikhet kunna tillskrifvas den vetenskapligt och praktiskt gagnande verksamhet, som redan då under flera år utöfvats af Wiklund. Under de år, som därefter förlupit, har Wiklund mot det skäligen blygsamma arfvode, som för ändamålet anslagits, kvarstannat vid universitetet såsom lärare inom sin vetenskap och därunder icke allenast meddelat en fruktbringande undervisning utan jämväl idkat ett omfattande och vetenskapligt betydelsefullt författarskap. Dessutom har han med understöd af såväl staten som enskilda stiftelser och föreningar företagit åtskilliga studieresor äfvensom på offentligt uppdrag utfört en del öfversättnings- och revideringsarbeten. Värdet af hans verksamhet är sålunda på flerfaldigt sätt ådagalagdt. Denna verksamhet har också af Riksdagen vunnit ett betydelsefullt erkännande, då Riksdagen år 1904 höjde det af Eders Kungl. Maj:t äskade anslaget af 3,500 kronor till ersättning för den af Wiklund vid universitetet i Uppsala bedrifna undervisning till 4,000 kronor.

Utom det att den omständigheten, att Wiklund under så många år till vetenskapens och landets fromma verkat vid universitetet, synes mig utgöra skälig anledning att bereda honom den större trygghet i ekonomiskt och socialt afseende, som åtföljer en professur, är det också af vikt, att en så förtjänt vetenskapsman med starkare band än hittills fästes vid ett af landets universitet. Med afseende härpå och då Wiklund på grund af arten af den vetenskapliga verksamhet, åt hvilken han ägnat sig, icke kan i vanlig ordning vinna befordran till ordinarie lärarebefattning vid rikets universitet, anser jag nu tiden inne att hemställa om nådig proposition till Riksdagen angående inrättande för Wiklund af en personlig professur. De för ändamålet erforderliga medel kunna icke äskas såsom ständigt årsanslag, och icke heller torde det kunna ifrågasättas, att de skola år för år anvisas å extra stat, utan synas de rätteligen böra begäras å allmänna indragningsstaten.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen göra framställning därom, att för Wiklund må vid universitetet i Uppsala inrättas en personlig extra ordinarie professur i finsk-ugrisk språkforskning och att för detta ändamål må på allmänna indragningsstaten anvisas årlig aflöning till belopp af 4,500 kronor, däraf 3,300 kronor såsom lön och 1,200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, med rätt för Wiklund till två ålderstillägg, hvartera å 500 kronor, efter fem och tio års väl vitsordad tjänstgöring.»

I hvad föredragande departementschefen sålunda tillstyrkt instämde statsrådets öfriga ledamöter.

59:o.

Föredragande departementschefen, statsrådet von Friesen anförde vidare:

[12.]
Pension för
akademiträd-
gårdsmästaren
R. Christensen.

»Med öfverlämnande af en från det större akademiska konsistoriet i Lund till kanslern för rikets universitet inkommen skrifvelse af den 11 september 1903, däruti konsistoriet i sammanhang med anmälan om de universitetets i Lund anslagsbehof, för hvilkas afhjälpande anslag af 1904 års riksdag erfordrades, hemställt, att åt trädgårdsmästaren vid universitetets botaniska trädgård Rasmus Christensen, hvilken hos konsistoriet anhållit om utverkande åt honom af rätt till pension å 2,000 kronor årligen, måtte beredas rätt till pension å allmänna indragningsstaten att utgå med 2,000 kronor för år från och med månaden näst efter den, då han erhöle afsked från sin befattning, anmälde kanslern i skrifvelse den 30 september 1903 rörande universitetets anslagsbehof jämväl denna pensionsfråga. Med hänsyn till Christensens långa tjänstetid och af vederbörande institutionsföreståndare synnerligen väl vitsordade tjänstgöring samt med åberopande af Eders Kungl. Maj:ts beslut den 5 december 1902, hvarigenom akademiträdgårdsmästaren vid Uppsala universitet J. F. Pettersson berättigats att från sistnämnda universitets reservfond uppbära pension till belopp af 2,000 kronor årligen, tillstyrkte kanslern i sin nyssberörda skrifvelse framställning till Riksdagen om beviljande af pension för Christensen till det af konsistoriet ifrågasatta beloppet. Enligt hvad handlingarna i ärendet utvisa, ägde Christensen, som är född den 12 november 1836 samt sedan år 1869 innehaft sin befattning såsom akademiträdgårdsmästare, i nämnda egenskap åtnjuta, förutom fri bostad och bränsle, arfvode å stat till belopp af 1,800 kronor årligen, äfvensom ett enligt 1889 års riksdags beslut och nådigt bref den 31 maj 1889 beviljadt personligt ålderstillägg å 400 kronor.

Uti inforordadt underdånigt utlåtande den 16 november 1903 anförde statskontoret, bland annat: I underdånig skrifvelse den 7 november 1902 i fråga om beredande af pensionsrätt för, bland andra, den vid Lunds universitets zoologiska institution anställde konservatorn, trädgårdsmästaren vid samma universitets botaniska trädgård samt universitetets vaktmästare hade den af Eders Kungl. Maj:t den 9 juni 1899 tillsatta kommitté för utredning angående förändradt ordnande af det civila pensionsväsendet erinrat, att samtliga nyssnämnda tjänstinnehafvares aflöningsförmåner blifvit fastställda af Eders Kungl. Maj:t

och Riksdagen att utgå med vissa angifna kontanta belopp jämte för några af dem fri bostad, men att dessa förmåner, såvidt de utginge kontant, benämndes arfvoden, hvadan och då pensionsrätt enligt den af kommittén föreslagna lag icke ansetts böra tillkomma arfvodestagare, kommittén förklarar sig sakna anledning att för omförmälda tjänstemän och betjante föreslå något undantag. Oaktadt rätt till pension enligt berörda lagförslag alltså icke skulle nämnda tjänstinnehafvare tillerkännas, hade kommittén dock uttalat den uppfattning, att, därest sådan tjänstinnehafvare befundes hafva uppfyllt de villkor, som i allmänhet erfordrades för rätt till pension, dylik förmån äfven komme att uppå särskild därom gjord framställning af Riksdagen beviljas, dock att vid pensionsbeloppets bestämmande borde komma i betraktande, att med befattningen icke varit förenad skyldighet att för beredande af pension erlägga afgift. Under återopande af hvad nämnda kommitté sålunda anført och med erinran att någon sådan afgiftsskyldighet, som kommittén åsyftat, ännu icke blifvit civile tjänstinnehafvare ålagd, ville statskontoret, då trädgårdsmästaren Christensen uppnått den lefnads- och tjänstålder, som i allmänhet berättigade till pension, samt syntes väl förtjänt af den ifrågasatta pensionsförmånen, förorda nådigt bifall till den då gjorda framställningen på sätt kanslern tillstyrkt.

Vid underdånig föredragning den 11 december 1903 af denna framställning förklarade Eders Kungl. Maj:t densamma då ej föranleda någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Nu har på förnyad framställning af konsistoriet kanslern i underdånig skrifvelse den 30 september 1904 återupptagit frågan om pension åt trädgårdsmästaren Christensen och jämte återopande af hvad beträffande denna fråga anförts i kanslerns förberörda underdåniga skrifvelse af den 30 september 1903 dels erinrat om Christensens höga ålder samt långvariga och väl vitsordade tjänstgöring äfvensom hans numera genom bilagdt läkarebetyg styrkta försvagade hälsotillstånd, dels ock, under framhållande af lämpligheten att Christensens pension bestämdes till 2,000 kronor årligen, eller enahanda belopp, som enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga beslut den 5 december 1902 åtnjötes af förre innehafvaren af trädgårdsmästarebefattningen vid Uppsala universitet, och då Lunds universitets reservfond hade så begränsade tillgångar, att därifrån icke kunde bestridas kostnaden för ifrågavarande pensionering, uttalat, att kanslern ansåge sig äga fullt fog att förnya sin framställning om aflåtande af nådig proposition om beviljande af pension å allmänna indragningsstaten för trädgårdsmästaren Christensen till ifrågasatt belopp af 2,000 kronor årligen.

Statskontoret, hvars utlåtande infordrats jämväl öfver nu förevarande framställning, har uti den 9 november 1904 dagtecknad yttrande endast åberopat sitt förra i detta ämne afgifna underdåniga utlåtande.

På grund af hvad i ärendet förekommit, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att trädgårdsmästaren vid universitetets i Lund botaniska trädgård Rasmus Christensen må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från trädgårdsmästarebefattningen varder honom beviljad, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 2,000 kronor årligen.»

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

Härefter föredrog departementschefen, statsrådet von Friesen:

60:o.

[13.]
Pension för
gårdskarlen
A. Wassander.

Lärarekollegiets vid karolinska mediko-kirurgiska institutet skrifvelse den 1 september 1904, däruti kollegiet, i sammanhang med anmälan om de institutets anslagsbehof, för hvilkas tillgodoseende anslag af näst sammanträdande riksdag erfordrades, hemställt om vidtagande af åtgärd för beredande åt gårdskarlen vid institutet Anders Wassander af ett ålderdomsunderstöd af 750 kronor för år.

Af handlingarna i ärendet inhämtades: att Wassander, som vore född den 21 november 1843, varit i institutets tjänst från och med april månad 1871, då han anställdes såsom gårdskarl, med hvilken befattning han sedan 1880 förenat portvaktssysslan; att Wassander, enligt läkares intyg, lede af flera obotliga sjukdomar, hvilka ej blott gjorde honom oförmögen att sköta sina befattningar vid institutet utan jämväl förhindrade honom att eljest i nämnvärd mån medelst arbete bidraga till sitt lifsuppehälle; att Wassander, förutom fri bostad och vedbrand, hvilka förmåner ansetts böra uppskattas till 300 kronor, i ofvan omförmälda beställningar åtnjutit arfvoden, uppgående i medeltal för de senaste tio åren till 848 kronor om året, hvar till kommit tillfälliga inkomster af vedtrafning och vedsågning.

I sin berörda skrifvelse hade lärarekollegiet, under erinran att Wassander i institutets tjänst icke innehåft någon å stat upptagen befattning och därför icke kunnat vinna inträde i civilstatens pensionsinrättning, förmålt sig anse understödsbeloppet lämpligen böra fastställas till två tredjedelar af en till 1,148 kronor beräknad årsinkomst eller i jämnadt tal 750 kronor.

I underdånig skrifvelse den 30 september 1904 rörande karolinska institutets anslagsbehof hade kanslern för rikets universitet yttrat sig jämväl beträffande denna pensionsfråga, därvid kanslern, enär det vore uppenbart, att, då, såsom i förevarande fall vore händelsen, en persons arbetskraft under en tid af mera än 30 år i olika befattningar af en statens institution tagits i anspråk, staten måste äga skyldighet att, när denna kraft vore förbrukad, bereda arbetaren något understöd på hans ålderdom, tillstyrkt bifall till lärarekollegiets ifrågavarande framställning.

Statskontoret hade uti infordradt, den 9 november 1904 afgifvet utlåtande anført, att då Wassander i omkring 33 år varit i statens tjänst och numera befunnes af sjukdom oduglig till att vidare i sina befattningar vid institutet bibehållas, statskontoret ansåge sig äga anledning tillstyrka Kungl. Maj:t att föreslå Riksdagen att bevilja Wassander en årlig pension af 750 kronor.

Statsrådet hemställde, det Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att Anders Wassander må från och med månaden näst efter den, hvori han varder entledigad från sina sysslor såsom portvakt och gårdskarll vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 750 kronor årligen.

61:o.

En af eforus öfver Växjö stifts allmänna läroverk med underdånig skrifvelse den 26 oktober 1904 till Kungl. Maj:t öfverlämnad och förordad underdånig ansökning af vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Växjö Carl Magnus Svensson om beredande åt honom af en årlig pension af 800 kronor; öfver hvilken ansökning statskontoret den 22 november 1904 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Af handlingarna i ärendet inhämtades: att Svensson, som vore född den 3 juli 1835 och alltså uppnått en ålder af 69 år, i december 1855 antagits till vaktmästare vid Växjö allmänna läroverk och sålunda räknade en tjänstetid af 49 år; att Svensson i denna sin tjänstgöring, enligt vederbörande rektors vitsord, visat en ovanlig duglighet, alltid förstått att vinna och bibehålla sina förmäns stora förtroende och fört en hedrande vandell; att Svensson i löneförmåner åtnjöte, förutom fri bostad och vedbrand, en kontant aflöning till belopp af 1,200 kronor årligen; samt att statskontoret uti sitt berörda utlåtande tillstyrkt, det Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om beviljande

[14.]

*Pension för
vaktmästaren
C. M. Svens-
son.*

åt Svensson å allmänna indragningsstaten af lifstidspension, hvars belopp, i likhet med hvad vid föregående tillfällen och senast vid 1904 års riksdag beviljats läroverksvaktmästare, syntes böra föreslås till 500 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, hvori afsked från vaktmästarebefattningen blefve honom beviljad.

Statsrådet hemställde, det Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Växjö Carl Magnus Svensson må från och med månaden näst efter den, hvori afsked från vaktmästaretjänsten varder honom beviljad, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 500 kronor årligen.

62:o.

[15.]
Pension för
lärarinnan
Emilia Aurora
Loenbom.

Direktionens öfver högre lärarinneseminariet underdåniga skrifvelse den 27 september 1904, hvarmed öfverlämnats en till direktionen ingifven ansökning af lärarinnan vid statens normalskola för flickor Emilia Aurora Loenbom, att genom direktionens försorg pension måtte henne beredas vid hennes entledigande från anställning vid seminariet; i hvilket ärende statskontoret den 8 november 1904 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Af handlingarna i ärendet inhämtades: att lärarinnan Loenbom, som vore född den 22 mars 1844, förordnats till lärarinna vid normalskolan för flickor höstterminen 1864, från och med hvilken tid hon oafbrutet tjänstgjort vid läroverket med full tjänstgöring och undervisningsskyldighet företrädesvis i franska språket i klasserna 1—7, hvarförutom hon hela tiden fullgjort en klassföreståndarinnas åligganden; att hon vid slutet af innevarande läsår, alltså efter uppnådda 61 år, komme att räkna en tjänstetid i statens tjänst af 41 år; att hon för sin tjänstgöring vid läroverket uppburit olika, successivt växande arfvodesbelopp, under de senaste 13 åren uppgående till 2,500 kronor för läsår; att hennes ekonomiska villkor alltså varit väsentligen sämre än de ordinarie lärarinnornas, ehuru hennes tjänstgöring till art och omfattning varit fullkomligt öfverensstämmande med dessas och hon sedan 1890 i sin egenskap af hufvudlärarinna i franska språket dels undervisat i detta ämnes metodik i seminariet, dels ledt och bedömt seminarieelevernas öfningar och proflektioner i samma ämne; samt att hon, som enligt läkares intyg undergått operation för långt framskriden bröstkräfta, på grund af genom sjukdomen minskad arbetsförmåga sannolikt för all framtid blefve oförmögen att bestrida sin tjänst såsom lärarinna.

I sin nämnda skrifvelse hade direktionen, enär lärarinnan Loenbom med utmärkt såväl nit som skicklighet samt till direktionens synnerliga belåtenhet fullgjort sina åligganden vid läroverket, förklarar sig anse henne vara förtjänt att vid afskedstagandet erhålla pension af allmänna medel enligt samma grunder, som gällde för pensionering af adjunkter och kolleger vid de allmänna läroverken, eller med ett belopp motsvarande det senast uppburna arvodet, 2,500 kronor, med afdrag af den del däraf, som vore att betrakta som tjänstgöringspenningar, i detta fall 250 kronor, med hvilket belopp de ordinarie lärarinnornas lönetillägg utginge; och hade direktionen i enlighet med denna uppfattning och beräkning i underdånighet hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes till näst sammanträdande riksdag aflåta nådig proposition om beviljande af en årlig pension af 2,250 kronor åt lärarinnan Loenbom att af henne uppbäras från och med månaden näst efter den, då hon blefve entledigad från sin befattning vid läroverket.

Statskontoret hade i sitt underdåniga utlåtande anført, att, med afseende å sökandens långa, synnerligen väl vitsordade tjänstetid och hvad direktionen till stöd för den gjorda framställningen i öfrigt anført samt med hänsyn till innehållet i ofvanberörda läkarebetyg, statskontoret funne sig böra biträda direktionens underdåniga hemställan.

Statsrådet tillstyrkte, det Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att lärarinnan vid statens normalskola för flickor Emilia Aurora Loenbom må från och med månaden näst efter den, i hvilken hon varder entledigad från sin befattning såsom lärarinna vid omförmälda läroverk, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 2,250 kronor årligen.

63:o.

En af folkskoleinspektören i Strängnäs stift, filosofie doktorn Johan August Wallin gjord underdånig ansökning, det Kungl. Maj:t täcktes till nästa års riksdag göra framställning om pension åt honom, att utgå från början af år 1905, om han vid slutet af år 1904 komme att från befattningen afgå, men i annat fall från tiden för sådan afgång; och hade Wallin beträffande pensionsbeloppet uttalat den önskan, att det måtte af Kungl. Maj:t föreslås till samma belopp, som hädanefter i allmänhet komme att tillfalla pensionsberättigad läroverks-

[16.]
*Pension för
folkskole-
inspektören
J. A. Wallin.*

adjunkt; öfver hvilken ansökning domkapitlet i Strängnäs den 12° oktober 1904 och statskontoret den 22 november 1904 afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden.

Af de vid ansökningen fogade och andra tillgängliga handlingar inhämtades:

att Wallin vore född den 3 juni 1837 och således nu 67 år gammal;

att Wallin, efter att läsaren 1862—1863 och 1868—1869 hafva tjänstgjort såsom vikarierande läroverksadjunkt, den 12 maj 1869 utnämnts till ordinarie adjunkt vid högre allmänna läroverket i Kristianstad och i denna tjänst kvarstått till den 23 augusti 1873, då han erhållit begärdt afsked;

att Wallin under tiden 1872—1893, eller i 21 år, haft anställning såsom föreståndare och lärare vid Södermanlands läns folkhögskola;

att Wallin sedan den 1 september 1884 tjänstgjorde såsom folkskoleinspektör i Strängnäs stift på grund af tid efter annan därom meddelade förordnanden;

att Wallin i sistnämnda egenskap på grund af nådiga brefvet den 9 december 1898 uppbure årligt arvode af 1,750 kronor, hvilket arvode för år 1905, enligt nådigt beslut den 11 november 1904, höjts till 2,500 kronor, med rätt dessutom till åtnjutande af rese- och traktementsersättning enligt fjärde klassen i gällande resereglemente;

att domkapitlet förordat bifall till den gjorda framställningen; samt

att statskontoret i sitt berörda utlåtande anført och erinrat: att då Riksdagen år 1903, i anledning af Kungl. Maj:ts framställning om pensioner åt två folkskoleinspektörer, uttalat den mening, att pension af statsmedel borde beredas folkskoleinspektör, som uteslutande ägnat sig åt folkskoleinspektionen och alltså icke hade att på grund af annan befattning påräkna statspension, torde, vid det förhållande att folkskoleinspektören Wallin icke syntes hafva att i annan egenskap påräkna någon pension af statsmedel, hvilket däremot varit händelsen om han kvarstått vid den ordinarie adjunktsbefattning, han på sin tid innehaft, anledning förefinnas att hos Riksdagen göra framställning om anvisande å allmänna indragningsstaten af pension åt Wallin, som, på sätt af det anförda framginge, numera uppnått 67 års ålder och, med inberäkning af 12 års anställning såsom föreståndare och lärare vid Södermanlands läns folkhögskola — en anställning, som visserligen icke kunde anses såsom statstjänst men dock i ett fall som detta icke borde lämnas utan afseende — räknade 37 tjänstår, däraf fulla 20 år såsom folkskoleinspektör; att vidkommande beloppet af den pension,

som borde Wallin tilldelas, i detta fall, lika litet som i de båda föregående, det fasta årsarfvodet uteslutande torde kunna läggas till grund; att i betraktande syntes jämväl böra tagas, att, därest Wallin kvarstannat i de allmänna läroverkens tjänst, han under år 1905, med tillämpning af bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 27 augusti 1904, torde hafva blifvit berättigad att såsom läroverksadjunkt uppbära en årlig pension af 3,400 kronor; att statskontoret på grund häraf ansåge sig böra hemställa, att för Wallin måtte föreslås pension till enahanda belopp som för folkskoleinspektören G. B. Insulander i statsverkspropositionen till 1903 års riksdag äskades, eller 3,000 kronor; samt att sistnämnda belopp visserligen icke blifvit af Riksdagen beviljad utan nedsatts till 1,800 kronor, men att orsaken hertill syntes förnämligast hafva varit, att Insulanders arfvode af statsmedel icke uppgått till mer än 600 kronor och att han åtnjöt lön jämväl af landstinget.

Statsrådet tillstyrkte, det Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att folkskoleinspektören Johan August Wallin må från och med månaden näst efter den, hvori han frånträder inspektörsuppdraget, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 3,000 kronor årligen.

64:o.

Vetenskapsakademiens skrifvelse den 12 oktober 1904, däruti akademien anhållit om beredande af pension åt assistenten vid naturhistoriska riksmuseets mineralogiska afdelning Gustaf Lindström, som därom gjort framställning hos akademien.

[17.]
Pension för
assistenten
G. Lindström.

Af handlingarna i ärendet inhämtades: att Lindström, som vore född den 1 juli 1838, sedan år 1861 varit anställd vid riksmuseets mineralogiska afdelning mot ett årligt arfvode, som till en början utgjort 500 kronor, under åren 1877—1886 utgått med 1,500 kronor samt från och med år 1887 höjts till sitt nuvarande belopp, eller 2,000 kronor, äfvensom att han enligt läkarebetyg numera på grund af ålder och försvagadt nervsystem vore ur stånd att med behöflig kraft sköta sin befattning.

Med öfverlämnande af ett utaf intendenten för riksmuseets mineralogiska afdelning till vetenskapsakademien i ämnet afgifvet yttrande, i hvilket afdelningens inspektorer instämt, hade akademien, vid det förhållande att Lindström uppnått en ålder af 66 år, under nära 43 år varit anställd i statens tjänst, städse med nit och intresse fullgjort sina

åligganden samt nu vore ur stånd att med behöflig kraft sköta sin befattning, hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes till instundande riksdag göra framställning om beviljande åt Lindström af en årlig pension af 1,600 kronor, utgörande 80 procent af den aflöning, som han nu af statsmedel uppbure.

Statskontoret hade uti infordradt, den 9 november 1904 afgifvet utlåtande anført, bland annat, att sedan Kungl. Maj:t föreslagit 1886 års riksdag att, med hänsyn till behof af vetenskapligt biträde åt intendenten vid riksmuseets mineralogiska afdelning, förhöjning i anslaget till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid samlingarnas ordnande måtte beviljas med 1,000 kronor, Riksdagen beslutit höja nämnda anslag med 500 kronor, att användas till förhöjning af det årliga arvode å 1,500 kronor, som då utgick till den å afdelningen anställde amanuensen Lindström, så länge han innehade amanuensbefattningen, hvilken anslagsförhöjning skulle upphöra att utgå, när bemälde amanuens afgått från befattningen, att den till Lindström utgående aflöning alltså syntes kunna anses jämförlig med ett å stat, som pröfvats af Konung och Riksdag, uppfördt arvode, samt att statskontoret ville, med afseende å Lindströms framskridna ålder och långa, väl vitsordade tjänstetid samt då det föreslagna pensionsbeloppet icke kunde anses för högt tilltaget, i underdånighet tillstyrka bifall till vetenskapsakademiens gjorda hemställan.

Statsrådet hemställde, det Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att assistenten vid naturhistoriska riksmuseets mineralogiska afdelning Gustaf Lindström må från och med månaden näst efter den, i hvilken han afgår från assistentbefattningen, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 1,600 kronor årligen.

65:o.

[18.]

*Pensioner för
handarbets-
lärarinnorna
Desideria Gu-
stafva Char-
lotta Schray
och Matilda
Elisabet
Anstrin.*

Direktionens för institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas underdåniga skrifvelse den 7 oktober 1904 med öfverlämnande af handarbetslärarinnorna vid nämnda institut Desideria Gustafva Charlotta Schrays och Matilda Elisabet Anstrins underdåniga ansökningar, hvare en hvar af dem anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen göra framställning, att henne måtte tilldelas en pension motsvarande 75 procent af hennes nu innehafvande lön, eller 1,275 kronor, från början af månaden näst efter den, i hvilken afsked blefve henne beviljad; i hvilket ärende

statskontoret den 26 oktober 1904 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Af handlingarna i ärendet inhämtades: att lärarinnan Schray, som vore född den 6 november 1832 och således nu 72 år gammal, från den 12 januari 1866 till utgången af år 1878 uppehållit lärarinnebefattning vid dåvarande allmänna institutet för döfstumma och blindas samt från och med år 1879 varit anställd vid blindinstitutet å Tomtebodas, hvadan hon vid dessa båda statens undervisningsanstalter tjänstgjort nära 39 år, och att hon vore i åtnjutande af den i 1888 års stat upptagna lön 1,200 kronor jämte två ålderstillägg å 250 kronor, eller tillhopa kontant 1,700 kronor, hvartill komme bostad och värme, samt, beträffande lärarinnan Anstrin, att hon, som vore född den 14 maj 1842 och således 62 år gammal, efter att ungefär två år hafva på förordnande skött en lärarinneplats i handarbeten vid dåvarande allmänna institutet för döfstumma och blindas, den 5 juni 1872 förordnats att fortfarande tillsvidare bestrida samma lärarinnebefattning och från och med år 1879 varit anställd såsom handarbetslärarinna vid blindinstitutet å Tomtebodas; att lärarinnan Anstrin i denna egenskap vore i åtnjutande af samma aflöningsförmåner som de för lärarinnan Schray uppgifna; och att lärarinnan Anstrin, enligt vederbörande läkares intyg, de båda sista åren lidit af nedsatt hörsel och allmän svaghet.

Uti sin förevarande skrifvelse hade direktionen, jämte vitsordande af båda sökandenas nit och skicklighet i utöfvandet af deras lärarinnekall, förklarat sig anse de af dem ifrågasatta pensionsbeloppen ingalunda vara för högt tilltagna och hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att bevilja sökandena årliga pensioner till belopp af 1,275 kronor åt hvardera, att utgå till vederbörande sökande från och med månaden näst efter den, under hvilken afsked blefve henne beviljad.

Statskontoret hade i sitt berörda utlåtande anfört: Af de båda sökandena hade den ena, eller lärarinnan Schray, längesedan uppnått den lefnads- och tjänstålder, då innehafvare af statstjänst i allmänhet vore berättigad att undfå pension, hvaremot för den andra ännu fattades något i afseende å såväl lefnads- som tjänstår. Då statskontoret, detta oaktadt, ansåge sig icke böra göra någon erinran mot, att bägge erhöles lika pensionsbelopp, hade detta sin grund därutinnan, att det för lärarinnan Schray föreslagna pensionsbeloppet syntes statskontoret vara, i förhållande till hennes aflöningsförmåner i deras helhet, så lågt tilltaget, att, om någon förändring i de ifrågasatta pensionsbeloppen borde vidtagas, denna snarare borde afse en höjning af pensionen för lärarinnan Schray än en sänkning af pensionen för lärarinnan Anstrin, och att

statskontoret alltså för sin del biträdde den af direktionen gjorda hemställan.

Statsrådet tillstyrkte, att Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att lärarinnorna vid institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas Desideria Gustafva Charlotta Schray och Matilda Elisabet Anstrin må, hvardera från och med månaden näst efter den, under hvilken afsked varder henne beviljadt från innehafvande befattning såsom arbetslärarinna vid nämnda institut och förskola, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årliga pensioner till belopp af 1,275 kronor för dem hvar.

66:o.

[19.]

*Pensioner för
förste läraren
S. G. Sikström
och lärarinnan
Sophie-Louise
Halldin.*

Styrelsens för handverksskolan i Kristinehamn för blindas underdåniga skrifvelse den 1 oktober 1904 med öfverlämnande af särskilda till styrelsen ingifna underdåniga ansökningar af förste läraren och föreståndaren för nämnda skola Sven Götrik Sikström och af lärarinnan vid samma skola Sophie-Louise Halldin, det Kungl. Maj:t tacktes bereda dem, liksom andra statens funktionärer, den trygghet för ålderdomen, som pension innebure, och därför hos Riksdagen göra framställning i sådant syfte; i hvilket ärende statskontoret den 26 oktober 1904 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Af handlingarna i ärendet inhämtades: att Sikström, som vore född den 9 april 1842 och således 62 år gammal, efter förutgången verksamhet såsom slöjdlärare vid Kristinehamns praktiska skola, blifvit den 4 december 1883 antagen till förste lärare och föreståndare för ofvannämnda handverksskola för blindas, hvilken läroanstalt emellertid först den 1 september 1884 trädte i verksamhet; att han sedermera i samma egenskaper därstädes tjänstgjort mot åtnjutande af — förutom fri bostad om 3 rum och kök med fri ved och fritt lyse — en kontant årlig aflöning, som, till en början bestämd till 1,000 kronor såsom lärare och 300 kronor såsom föreståndare, nu utginge med 2,200 kronor; och att Sikström, enligt läkares intyg, efter förutgången hjärnblödning och vid uppnådda 62 lefnadsår ej mera kunde behörigen sköta sin tjänst; samt att lärarinnan Halldin, som vore född den 20 januari 1841 och således snart 64 år gammal samt alltsedan den 23 september 1884 varit, under de första månaderna såsom vikarierande lärarinna och från den 10 januari 1885 såsom lärarinna, anställd vid handverksskolan i Kristinehamn för blindas, i sådan egenskap åtnjutit — förutom fri bostad om ett rum med fri ved — en kontant aflöning, som att börja med

utgått med 800 kronor men nu utginge med 1,430 kronor; och att lärarinnan Halldin, enligt läkares intyg, lede af kronisk magkatarr och reumatism samt numera vid uppnådda 63 lefnadsår ej kunde behörigen sköta sin tjänst.

Uti sin förevarande skrifvelse hade skolstyrelsen dels på grund af den omständighet att båda sökandena närmade sig den i allmänhet för tjänstemän stadgade pensionsåldern och vore till hälsan försvagade dels ock i följd af det gedigna arbete, de båda nedlagt för förverkligande af handtverksskolans ändamål, varmt förordat båda ansökningarna samt, med afseende därå att omkring 75 procent af innehafvande lön torde vara en allmän norm vid pensionering, föreslagit, att pensionsbeloppen måtte bestämmas för föreståndaren till 2,000 kronor och för lärarinnan till 1,200 kronor; och hade styrelsen jämväl förklarat sig vid ärendets behandling icke hafva förbisett, att handtverksskolan hittills varit allenast å extra stat uppförd, men antagit, att den omständighet, att slutlig organisation af blindundervisningen icke ännu kunnat ske, ej skäligen borde föranleda därtill, att blindlärare skulle i pensionshänseende olikställas med öfriga lärare och lärarinnor.

Statskontoret hade i sitt underdåniga utlåtande, jämte erinran, att det från och med år 1884 funnes å åttonde hufvudtiteln extra stat uppfördt ett anslag till handtverksskolan i Kristinehamn för blinda, hvilket anslag, i nämnda års riksstat upptaget till 7,000 kronor, från och med år 1889 höjdes till 9,400 kronor och från och med år 1892 utginge med 10,000 kronor, anført, att statskontoret visserligen ansåge här ofvan återgifna omständigheter tala för de ifrågavarande personernas pensionering af statsmedel, men att de af styrelsen för dem föreslagna pensionsbeloppen syntes statskontoret icke stå i rätt förhållande till den jämförelsevis korta tid af omkring 20 år, som en hvar af dem tjänstgjort vid denna blindskola, hvadan statskontoret — under åberopande jämväl af de pensioner, som på Kungl. Maj:ts förslag beviljats vid 1899 års riksdag åt föreståndaren och förste läraren vid läroanstalten i Skara för öfveråriga döfstumma P. A. Borg och vid 1902 års riksdag åt första lärarinnan vid läroanstalten i Vadstena för öfveråriga döfstumma E. A. Thim — funne sig böra på det sätt tillstyrka sökandenas begäran, att statskontoret hemställde, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att skolföreståndaren Sikström och lärarinnan Halldin måtte tillerkännas pensioner till belopp af 1,500 kronor för den förre och 900 kronor för den senare.

Statsrådet hemställde, det Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att förste läraren och föreståndaren

för handtverksskolan i Kristinehamn för blinda Sven Götrik Sikström och lärarinnan vid samma skola Sophie-Louise Halldin må, hvardera från och med månaden näst efter den, hvori han eller hon frånträder sin befattning vid handtverksskolan, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära årliga pensioner till belopp af 1,500 kronor för Sikström och 900 kronor för lärarinnan Halldin.

67:o.

[20.]

Understöd åt äldre behöfvande folkskolelärare.

Departementschefen, statsrådet von Friesen anförde härefter:
»För att bereda understöd åt äldre behöfvande folkskolelärare, hvilka icke kunna erhålla pension från folkskolelärarnes pensionsinrättning, har för hvart och ett af åren 1885—1904 å allmänna indragningsstaten anvisats ett anslag å 10,000 kronor. För år 1905 bestämde Riksdagen anslaget storlek till 7,000 kronor. Maximibeloppet för hvarje understödstagare, hvilket till år 1899 var 250 kronor, höjdes af 1898 års riksdag till 300 kronor och af 1900 års riksdag till 350 kronor.

Under år 1904 hafva 19 understödstagare erhållit understöd till ett sammanlagdt belopp af 6,650 kronor.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att för år 1906 å allmänna indragningsstaten anvisa ett anslag å 6,650 kronor, att, enligt de närmare bestämmelser Eders Kungl. Maj:t kan finna godt meddela, användas till understöd af högst 350 kronor åt sådana äldre behöfvande folkskolelärare, hvilka oförvitligt skött sin tjänst, men därifrån erhållit afsked före år 1867.»

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

68:o.

[21.]

Understöd åt äldre behöfvande småskolelärare med flera.

Vidare yttrade departementschefen, statsrådet von Friesen:

»För att bereda ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, samt under vissa angifna villkor och bestämmelser i öfrigt, har för åren 1902—1905 å allmänna indragningsstaten anvisats ett anslag å 19,400 kronor årligen.

Under år 1904 har häraf tilldelats åt 151 understödstagare, hvaraf 17 för året nytillkomna, ett sammanlagdt belopp af 15,100 kronor.

Med hänsyn därtill att antalet understödstagare under år 1904

utgjort allenast 151, torde anslaget kunna något nedsättas, hvarvid dock något belopp bör afses för nya ansökningar.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att för år 1906 å allmänna indragningsstaten anvisa och till Eders Kungl. Maj:ts disposition ställa ett anslag af 18,000 kronor för beredande af ålderdomsunderstöd åt sådana lärare och lärarinnor vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskola, hvilka, efter att hafva i minst femton års tid oförvitligen tjänstgjort, afgått från tjänsten utan att erhålla understöd enligt nådiga reglementet den 22 juni 1892, samt under enahanda villkor och bestämmelser i öfrigt, som beträffande det för år 1905 uti förevarande afseende beviljade anslag blifvit af Riksdagen stadgade, nämligen:

att lärares eller lärarinnas tjänstgöring afslutats så tidigt, att ålderdomsunderstöd enligt nyssnämnda nådiga reglemente icke kunnat honom eller henne beviljas, eller före utgången af år 1891;

att sådan från tjänsten afgången lärare eller lärarinna uppnått en lefnadsålder af minst femtiofem år;

att han eller hon styrkes befinna sig i behöfvande omständigheter;

att det belopp, hvartill understöd högst må meddelas, bestämmes till 100 kronor årligen; samt

att Eders Kungl. Maj:t må äga att meddela de närmare föreskrifter i ämnet, hvilka befinnas erforderliga.»

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

Hvad statsrådet beträffande de under punkterna 56:o—68:o här ofvan upptagna ärenden i underdånighet tillstyrkt och hemställt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla med föreskrift tillika, att protokollsutdrag härom skulle till finansdepartementet öfverlämnas för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

C. F. Voug.

*Utdrag af protokoll öfver landtförsvarsärenden,
hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stock-
holms slott den 7 oktober 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ODELBERG,
              HUSBERG,
              PALANDER,
              WESTRING,
              RAMSTEDT,
              BERGER,
              MEYER,
              VON FRIESEN,
              VIRGIN.

Departementschefen, statsrådet Virgin anförde härefter:

[4.]
Pension åt
tillförordnade
verkmästaren
af 1:sta klas-
sen vid forti-
fikationen
J. E. Wahl-
ström.

I underdånig skrifvelse den 21 sistlidne april har chefen för fortifikationen, med anmälan att tillförordnade verkmästaren af 1:sta klassen vid fortifikationen Johan Emil Wahlström den 27 januari innevarande år under tjänsteutöfning i Göta ingenjörkårs smidesverkstad å Karlsborg drabbats af en olyckshändelse, som gjort honom oförmögen till all vidare tjänstgöring, hemställt, att åt Wahlström måtte beredas pension å allmänna indragningsstaten för hans återstående lifstid med enahanda belopp, hvartill, jämlikt grunderna för arméns pensionering pension med fyllnadspension till verkmästare af 1:sta klassen utginge,

eller 1,000 kronor, äfvensom att, då åtgärder för besättandet af den verkmästarebeställning, Wahlström hittills bestridt, inom kort måste vidtagas, ehuru på grund af föreliggande ömmande omständigheter Wahlström syntes icke böra genast entledigas från sitt förordnande, Wahlström måtte erhålla ett understöd af 1,000 kronor för år räknadt, att månatligen utgå med en tolftedel från och med månaden efter den, under hvilken han blefve från förordnandet entledigad, och intill dess han kunde komma i åtnjutande af pension.

Med öfverlämnande af berörda underdåniga skrifvelse har arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet tillstyrkt bifall till chefens för fortifikationen framställning, därvid arméförvaltningen föreslagit, att; därest Eders Kungl. Maj:t funne skäligt bevilja Wahlström det understöd af 1,000 kronor för år räknadt, som vore afsedt att tillgodokomma honom, till dess han kunde komma i åtnjutande af pension, nämnda understöd skulle anvisas att utgå antingen från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar eller från samma hufvudtitels anslag till extra utgifter.

Såsom af ansökningshandlingarna inhämtas, har Wahlström, som är född den 25 april 1842, allt sedan den 1 augusti 1886 varit anställd vid ingenjörtruppernas verkstäder. Sedan verkmästarebeställningar vid fortifikationen enligt 1901 års Riksdags beslut uppförts å stat, samt de därmed förenade löneförmåner af 1902 års Riksdag reglerats, anmälde sig Wahlström såsom sökande till en af nämnda beställningar, hvilken han från början af år 1902 på förordnande uppehållit. Som emellertid Wahlström ansågs för gammal för att med hänsyn till förvärfvande af pensionsrätt kunna anställas på ordinarie stat, men eljest på grund af sin föregående verksamhet varit själfskrifven till erhållande af en utaf de nyinrättade verkmästarebeställningarna af 1:sta klassen, gjorde dåvarande chefen för fortifikationen underdånig framställning därom, att Wahlström måtte förordnas att tillsvidare, så länge han befunnes kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden, bestrida en verkmästarebeställning mot åtnjutande af de därför i stat uppförda aflöningsförmåner.

Sedan Eders Kungl. Maj:t den 26 juni 1903 härtill lämnat bifall under villkor, att tiden för Wahlströms förordnande icke finge utsträckas längre, än till dess han uppnått 65 års ålder, har Wahlström, som, ehuru synen på hans högra öga under de sista åren varit i aftagande, likväl kunnat på ett i allo tillfredsställande sätt fullgöra sina åligganden, bibehållits vid sitt förordnande såsom verkmästare af 1:sta klassen och uppburit de för sådan beställning anvisade löneförmåner, utgörande

enligt 1904 års stat lön 1,020 kronor och dagaflöning 730 kronor, eller tillhoppa för år 1,750 kronor.

Angående den olyckshändelse, för hvilken Wahlström den 27 sistlidne januari varit utsatt, är utredt, att, då Wahlström nämnda dag å Göta ingenjörkårs smidesverkstad var sysselsatt med smergling af ett järnstycke, han, utan att han eller annan därtill varit vållande, fått smärgelkorn inslungade i sitt vänstra öga, samt att han för denna ögonskada behandlats af regementsläkaren vid ingenjörkåren och å Karlsborgs garnisonssjukhus, hvarifrån han den 20 februari 1904 utskrifvits såsom oförbättrad, och därefter sökt läkarehjälp hos ögonläkaren, medicine doktorn Erik Nordenson i Stockholm. Denne har den 12 mars 1904 afgifvit intyg, att Wahlström sedan flera år lidit af kroniskt synnervslidande å båda ögonen med småningom tilltagande nedsättning af synförmågan; att en akut stegring af denna sjukdom å vänstra ögat uppträdt i sammanhang med den skada, för hvilken Wahlström den 27 januari varit utsatt; samt att Wahlström i följd häraf blifvit blind å vänstra ögat samt på grund däraf och sin till endast fingerräkning nedsatta synförmåga å det högra ögat vore helt och hållet urståndsatt att vägleda sig själf och att genom arbete bidraga till sitt uppehälle. Därefter har regementsläkaren vid Göta ingenjörkår H. Nyqvist den 14 april 1904 intygat, att Wahlström lider af obotlig blindhet och därigenom är urståndsatt att genom arbete försörja sig.

Uti afgifvet tjänstgöringsbetyg har chefen för Göta ingenjörkår vitsordat, att Wahlström, som ungefär 18 år varit anställd vid kåren, under denna tid förestått smidesverkstaden därstädes och omhänderhaft en del där förekommande maktpåliggande arbeten, utbildat kårens handverkssoldater i smedsyrket och undervisat dem i ingenjörmaterielens packning och vård; att han, som besatte en ovanlig yrkesskicklighet och förmåga att finna enkla och praktiska lösningar vid utförandet af honom förelagda arbeten och konstruktionsuppgifter — hvilket för ingenjörvapnet varit af mycket stor nytta och utan särskilda kostnader kommit detsamma till godo — under sin tjänstetid omhänderhaft en mängd nytillverkningar och reparationsarbeten af ingenjörmateriel, samt att han städse med stor flit och godt omdöme skött de arbeten, som blifvit honom anförtrödda, och i sin tjänst varit nykter, ordentlig och synnerligen villig.

Härförutom är om Wahlströms lefnadsomständigheter upplyst, att han är medellös och att han, som är gift, har flera barn och till uppfostran fått mottaga jämväl ett värnlöst dotterbarn, samt att af

barnen fyra vistas i föräldrahemmet och några äro gifta, men ingen i stand att lämna föräldrarna understöd.

Direktionen öfver arméns pensionskassa har uti sitt i ärendet den 6 juli 1904 afgifna utlåtande anført, att Wahlström, då han endast på förordnande tills vidare innehade verkmästarebeställning vid fortifikationen, icke ägde den i 52 § af nådiga reglementet för arméns pensionskassa den 26 februari 1904 och 6 punkten i nådiga cirkuläret den 22 juni 1877 grundade ovillkorliga rätt till pension och fyllnadspension å tillhoppa 1,000 kronor, som under enahanda förhållanden som de för Wahlström nu föreliggande skulle hafva tillkommit en ordinarie verkmästare vid fortifikationen; men att det syntes direktionen vara med rättvisa och billighet förenligt, om, i betraktande af Wahlströms iråkade sorgliga belägenhet och styrkta behof, vid bedömandet af det för hans ålderdomsförsörjning erforderliga belopp så ringa vikt som möjligt fästes vid formella betänkligheter, då anledningen därtill, att Wahlström icke blifvit utnämnd till verkmästare af 1:sta klassen, uteslutande vore att söka uti hans relativt höga lefnadsålder vid befattningens uppförande med lön å stat, och Wahlström i annat fall såväl genom sin framstående yrkesskicklighet som öfriga ådagalagda, för tjänsten värdefulla egenskaper, hvaraf staten utan särskild kostnad fått draga nytta, varit själfskrifven att utnämnas till en verkmästarebefattning af 1:sta klassen på stat; och har direktionen på grund häraf förordat bifall till förevarande framställning.

Jämväl statskontoret har i underdånigt utlåtande i ärendet den 3 sistlidne augusti funnit sig utan tvekan kunna förorda framställningen om beredande af pension åt Wahlström, och ej heller mot det föreslagna pensionsbeloppet ansåge sig statskontoret böra göra någon erinran. Väl hade i enlighet med nådig proposition Riksdagen år 1901 för smedsmästaren Johannes Jonsson Lundberg, hvilken innehaft en med Wahlströms syssla likställd befattning, beviljat ett pensionsbelopp af endast 750 kronor; men i likhet med öfriga i ärendet hörda myndigheter och på de skäl, som särskildt af direktionen öfver arméns pensionskassa anförts, funne statskontoret omständigheterna i nu förevarande fall tala för att icke pensionsbeloppet sattes lägre än det belopp af 1,000 kronor, som skulle under liknande förhållanden tillkommit en ordinarie verkmästare af 1:sta klassen vid fortifikationen.

Vidkommande det understöd, som föreslagits för Wahlström för tiden, intill dess pension efter Riksdagens beslut i frågan kunde komma att utgå, syntes det statskontoret kunna ifrågasättas, huruvida det icke vore lämpligare, att, i stället för anlåtande af fjärde hufvudtiteln all-

männa besparingar eller anslag till extra utgifter, understödsbeloppet tills vidare finge utbetalas under förskottstitel mot ersättning, samt att i sammanhang med pensionsfrågan medgifvande äskades af Riksdagen, att af pensionen, beräknad att utgå från och med månaden näst efter den, då Wahlströms förordnande upphört, finge först godtgöras hvad såsom understöd kunde hafva blifvit till Wahlström utbetaldt.

I likhet med statskontoret och öfriga myndigheter, som i förevarande ärende yttrat sig, anser jag, att staten icke bör undandraga sig att försörja sin ifrågavarande tjänare, då denne efter ett mångårigt, synnerligen väl vitsordadt arbete i statens tjänst blifvit genom olyckshändelse under utöfningen af sin syssla oförmögen till arbete för eget och familjens uppehälle. Fördenskull kan jag ej annat än biträda chefens för fortifikationen framställning om beredande af pension åt Wahlström; och anser jag i fråga om pensionsbeloppet, med hänsyn till den svåra skada, Wahlström lidit, hvarigenom han icke blott blifvit urståndsatt att ens i ringaste mån kunna genom eget arbete bidraga till sitt uppehälle, utan äfven för hela sin listid kommit i behof af andras vård och hjälp, samt med afseende å hvad upplyst blifvit om Wahlströms tjänsteförhållanden och hans lefnadsomständigheter, detsamma icke böra sättas lägre än 1,000 kronor, eller samma belopp, som myndigheterna förordat.

Emellertid är det af vikt, att Wahlström, hvilken såsom fullkomligt oförmögen att göra tjänst icke längre bör bibehållas vid sitt förordnande, redan nu beredes det understöd, hvaraf han efter erhållet entledigande är i behof. Angående utbetalningen af sådant understöd hafva arméförvaltningen och statskontoret varit af olika meningar. För min del biträder jag statskontorets åsikt, att understöd tills vidare efter 1,000 kronor för år bör, i afvaktan å pensionens beviljande, under förskottstitel af arméförvaltningen få utbetalas samt framdeles ersättas af pensionsmedlen för den tid, Wahlström åtnjutit berörda tillfälliga understöd.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer jag i underdånighet, det täcktes Eders Kungl. Maj:t

dels bemyndiga arméförvaltningen att under förskottstitel af omhänderhafvande medel mot ersättning, hvarom Eders Kungl. Maj:t lär vilja framdeles besluta, åt Wahlström tills vidare utbetala ett understöd till belopp af 1,000 kronor för år räknadt, att med en tolfedel månadsvis utgå från och med månaden näst efter den, hvari Wahlström entledigas från förordnandet såsom verkmästare;

dels ock i nådig proposition föreslå Riksdagen att för Wahlström å allmänna indragningsstaten uppföra en årlig pension till belopp af 1,000 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvari

Wahlström entledigas från förordnandet som verkmästare, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att låta med pensionsmedlen i främsta rummet lämna godtgörelse för hvad af arméförvaltningen må hafva blifvit såsom understöd åt Wahlström utbetaldt.

På underdånig tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, tacktes Hans Maj:t Konungen till hvad departementschefen sålunda hemställt lämna nådigt bifall; och skulle utdrag af detta protokoll tillställas finansdepartementet för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

F. Lagerfelt.

---

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21
oktober 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ODELBERG,
              HUSBERG,
              PALANDER,
              WESTRING,
              RAMSTEDT,
              BERGER,
              MEYER,
              VON FRIESEN,
              VIRGIN.

[5.]
*Pension åt
förra vaktaren
vid Ridö
krutdepå
J. Norlin.*

Departementschefen, statsrådet Virgin anförde härefter:
Med anledning af en utaf tygmästaren i Stockholm gjord fram-
ställning anhöll arméförvaltningen å artilleridepartementet i underdånig
skrifvelse den 28 mars 1904, att nådig proposition måtte aflåtas till
Riksdagen om anvisande åt vaktaren vid Ridö krutdepå Johan Norlin
af en årlig pension å allmänna indragningsstaten till det af tygmästaren
i sådant afseende föreslagna belopp af 500 kronor. Sedan statskontoret
i underdånigt utlåtande biträdt arméförvaltningens hemställan, behagade
Kungl. Maj:t vid ärendets föredragning den 5 sistlidne augusti tilldela
Norlin såsom understöd för ett år 500 kronor att från fjärde hufvud-

titelns anslag till extra utgifter till honom månatligen utbetalas från och med månaden näst efter den, hvarunder han erhöile afsked från sin befattning, hvarjämte Kungl. Maj:t förklarade sig vilja framdeles taga i öfvervägande frågan om framställning till Riksdagen angående beredande af pension åt Norlin från allmänna indragningsstaten.

Jag anhåller nu i underdånighet att få underställa denna fråga Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning. Norlin, som är född den 8 augusti 1829 och sålunda öfver 75 år gammal, har varit anställd såsom soldat vid Södermanlands regemente från den 2 mars 1855 till den 25 juni 1866, då han på grund af sjukdom erhöile afsked med det vitsord, att han under tjänstetiden sig väl förhållit; och har han sedan den 19 augusti 1867 innehaft anställning som kruthusvaktare.

Enligt hvad tygmästaren vitsordat, har Norlin under hela sin ovanligt långa tjänstetid i sistnämnda egenskap med synnerlig omtanke och på ett i allo tillfredsställande sätt vårdat de under hans uppsikt ställda hus och byggnader vid krutdepåen samt i öfrigt på ett plikt-troget, oegennyttigt och för kronan fördelaktigt sätt verkställt sådana honom i tjänsten lämnade uppdrag, som exempelvis anskaffande af materialier och arbetskrafter för såväl å krutdepåens byggnader nödiga reparationer som öfriga därstädes förefallande arbeten såsom lossning, lastning, vädring och revidering af krut m. m., äfvensom i öfrigt vid utfövändet af sin tjänst visat sig särdeles villig, nitisk och påpasslig.

För den befattning, Norlin såsom vaktare vid omförmälda krutdepå innehaft, har han, jämte fri bostad, från anslaget till arméns vapen, ammunition och skjutöfningar samt artilleriets öfningar och materiel åtnjutit arvode, som under de senare åren utgått med 500 kronor, mot skyldighet för honom att hålla båt, eller samma belopp, som föreslagits i pension åt honom.

Då Norlin, som, enligt af tygmästaren lämnad uppgift, under nästlidna vinter tidtals lidit af sjukdom och ålderdomssvaghet, är medel-lös och fördenskull, om han lämnas utan understöd, sannolikt nödgas anlita allmänna fattigvården, anser jag mig, med afseende jämväl å hans höga ålder och nära femtioåriga, väl vitsordade anställning i statens tjänst böra tillstyrka framställningen om pension åt honom; och som Norlin, enligt inhämtad upplysning, den 30 nästlidne september erhållit afsked och följaktligen det honom för ett år beviljade underhåll kommer att utgå till och med september månad 1905, torde pensionen böra beräknas från och med den 1 oktober sistnämnda år.

Jag hemställer alltså i underdånighet, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva,

att förre vaktaren vid Ridö krutdepå Johan Norlin må från och med den 1 oktober 1905 för sin återstående lifstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 500 kronor.

På tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall till departementschefens hemställan; och skulle utdrag af protokollet härom finansdepartementet tillställas för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Departementschefen anförde vidare:

[6.] Pension åt vaktmästaren vid generalstabens P. A. Forslunds änka.

I underdånig skrifvelse den 21 sistlidne januari har chefen för generalstabens gjort framställning om beredande af årlig pension å 250 kronor åt vaktmästaren vid nämnda stab Per August Forslunds änka Anna Lovisa Charlotta Forslund, född Nilsson.

Af ansökningshandlingarna inhämtas, att vaktmästaren Forslund, född den 28 maj 1854, den 10 juli 1875 erhållit anställning i generalstabens tjänst såsom extra ordinarie vaktmästare och den 14 februari 1888 befordrats till innehafvare af en vaktmästarebeställning, hvarför jämte förmån af fri bostad arfvode enligt generalstabens stat utgått med 650 kronor för år, att Forslund efter en tjänstetid af mer än 28 år aflidit den 14 december 1903, efterlämnande änkan, född den 24 april 1870, samt två döttrar, den ena 11 och den andra 2 år gammal, att den efter Forslund upprättade bouppteckningen utvisade en behållning i boet af allenast 550 kronor, att Forslund på grund af sjukdom ej kunnat erhålla lifförsäkring eller på annat sätt trygga efterlevande makas framtid, samt att Forslund i sin tjänst städse ådagalagt duglighet, nit och trohet.

Statskontoret, som i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande, har hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja änkan Forslund en årlig pension af 250 kronor, att utgå från och med innevarande år och så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblefve.

Vid föredragning af ärendet den 18 sistlidne mars behagade Kungl. Maj:t, som ansåg frågan om aflåtande af proposition till Riksdagen angående pension åt änkan Forslund icke då böra till pröfning upptagas, tilldela henne såsom understöd för innevarande år 160 kronor

från fjärde hufvudtiteln's allmänna besparingar. Detta belopp utgör nämligen, därest Forslunds bostadsförmån uppskattas, i likhet med sådan förmån för andra vaktmästare, till 150 kronor, tjugu procent af Forslunds löneförmåner och motsvarar sålunda pension ur arméns änke- och pupillkassa till änka efter delägare i kassan, som haft årlig lön å 800 kronor.

På grund af hvad sålunda förekommit och då den beställning, Forslund innehaft, icke för honom medfört rätt till delaktighet i arméns eller annan allmän änke- och pupillkassa, men hans änka är i behof af hjälp för sin och sina minderåriga barns bärning, läser staten icke böra undandraga sig att bidraga till deras framtida försörjning; och får jag fördenskull tillstyrka, att pension måtte änkan Forslund beredas å allmänna indragningsstaten, därvid jag likväl anser, att pensionen ej bör utgå med högre belopp än hvad till understöd för änkan Forslund under innevarande år af Kungl. Maj:t beviljats.

Jag hemställer alltså i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva,

att vaktmästaren vid generalstaben Per August Forslunds änka Anna Lovisa Charlotta Forslund, född Nilsson, må för sin återstående lifstid, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 160 kronor, att utgå från och med år 1905.

Till hvad departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, lämna nådigt bifall; och skulle protokollsutdrag i ärendet tillställas finansdepartementet för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
Daniel Ström.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4
november 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ODELBORG,
              HUSBERG,
              PALANDER,
              WESTRING,
              RAMSTEDT,
              BERGER,
              MEYER,
              VON FRIESEN,
              VIRGIN.

Departementschefen, statsrådet Virgin anförde härefter:

[7.] Uti en till mig ingifven skrift af den 9 december 1903 har vakt-
Pension åt mästaren vid landtförsvarsdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts
vaktmästaren kansli Carl August Bauer, under åberopande af läkarebetyg, hemställt,
C. A. Bauer. att åtgärder måtte vidtagas för hans öfverflyttande å indragningsstat
med bibehållande af lönen såsom pension.

Redan den 25 november 1899 gjorde Bauer hos dåvarande stats-
rådet och chefen för landtförsvarsdepartementet enahanda framställning.
Uti underdåniga utlåtanden däröfver anförde dels medicinalstyrelsen, att
Bauer sannolikt aldrig komme att blifva i den mån återställd till hälsan,
att han kunde, annat än möjligen under kortare tidsperioder, på ett

tillfredsställande sätt sköta sin befattning såsom vaktmästare, dels ock statskontoret, att i betraktande af Bauers jämförelsevis unga år ännu någon tids erfarenhet rörande hans hälsotillstånd torde böra afvaktas, hvarför statskontoret hemställde, att ansökningen för det dåvarande icke måtte till någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda; och beslöt Eders Kungl. Maj:t vid underdånig föredragning af ärendet den 2 februari 1900 i enlighet med statskontorets hemställan.

Uti sin förnyade ansökning framhåller Bauer, att han, som i augusti 1896 insjuknat i en svår reumatisk sjukdom, hvilken sedermera gjort honom till krympling, i det att vissa leder blifvit »förvärrta, sammandragna och orörliga», icke uraktlåtit något för att återvinna eller förbättra sin hälsa, men att alla hans bemödanden varit fruktlösa. Ehuru han sålunda ej vore i stånd att vidare fullgöra sin tjänst, kunde han likväl icke, utan att vara tillförsäkrad pension, begära afsked, enär han i sådant fall skulle nödgas anlita fattigvården.

Bauer, som är född den 4 januari 1863, antogs den 14 november 1888 till extra vaktmästare och erhöll den 10 juli 1893 den ordinarie vaktmästarebeställning, han fortfarande innehar, men hvilken han på grund af sjukdom under mer än åtta år ej kunnat uppehålla. Uti särskilda den 18 december 1903 och den 21 oktober 1904 utfärdade läkarebetyg intygas, att Bauer, hvilken lidit och fortfarande lider af rheumatismus articulorum chronicus och vitium organicum cordis (kronisk ledgångsrheumatism och organiskt hjärtfel), är och förblifver oförmögen att sköta de göromål, som i vanliga fall äro förenade med en vaktmästaretjänst.

Bauers nu förevarande ansökning tillstyrkes af medicinalstyrelsen, som anser det ådagalagdt, att Bauer lider af en kronisk sjukdom af sådan beskaffenhet, att det icke är att förvänta, att han skall blifva så återställd till hälsa och arbetsduglighet, att han skulle kunna återtaga sina tjänstegöromål.

Jämväl statskontoret har i underdånigt utlåtande den 18 januari 1904, då det torde få anses utrönt, att någon afsevärd förbättring i afseende å Bauers hälsa ej vore att förvänta, tillstyrkt ansökningen samt, under erinran att Bauers aflöning enligt gällande stat utgjordes af lön 500 kronor och tjänstgöringspenningar 300 kronor, hemställt, att proposition måtte aflämnas till Riksdagen om beviljande af årlig pension åt Bauer med ett lönen motsvarande belopp af 500 kronor från allmänna indragningsstaten.

Som, enligt hvad af handlingarna i ärendet inhämtas, utsikt ej förefinnes för Bauer att kunna återinträda i tjänstgöring, får jag för

min del biträda statskontorets hemställan. Härvid anser jag mig jämväl böra framhålla, att den person, som nu under en tid af mer än sju år i följd uppehållit Bauers tjänst, därigenom måste anses hafva förvärfvat berättigade anspråk på hela den för beställningen anslagna aflöningen, eller 800 kronor, helst beställningen ej är af den art, att genom densammas uppehållande meriter förvärfvas för erhållande af bättre aflönad befattning. Enligt staten kan lönen efter fem år höjas med 100 kronor, men den nu i stället för Bauer tjänstgörande vaktmästaren måste utföra de till tjänsten hörande göromål utan att kunna, så länge han ej är på stat anställd, förvärfva denna utan tvifvel mycket välbehöfliga tillökning i inkomster. Ej heller kommer han i åtnjutande af den betryggande ställning i afseende å rätt till pension för sig och sin familj, som beställning på stat medför. Härtill kommer, att den ersättning, som till den tjänstförrättande vaktmästaren betalats utöfver de med beställningen förenade tjänstgöringspenningar, utgått från de under anslaget till departementet uppförda medel för amanuenser, vikariatsersättningar, renskrifning m. m. vid kansliexpeditionen, och att därigenom de till gratifikation för amanuenser afsedda medel i samma mån minskats, hvilket åter måste anses som en obillighet emot dem, helst anslaget vid 1903 års Riksdag höjdes just med hänsyn till behovet af ökning i deras gratifikation.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag i underdänighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen medgifva, att vaktmästaren vid landtförvarsdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli Carl August Bauer må från och med månaden näst efter den, hvori han undfår afsked från vaktmästarebeställningen, under sin återstående lifstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 500 kronor.

Till hvad departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, lämna nådigt bifall; och skulle protokollsutdrag i ärendet tillställas finansdepartementet för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
Carl Heijkenskjöld.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 11 november 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ODELBORG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
VON FRIESEN,
VIRGIN.

Departementschefen, statsrådet Virgin anförde härefter:

Den 8 augusti 1894 afled vice korpralen vid Smålands grenadjärkår Sven Emil Johansson Leo till följd af olyckshändelse under trupptransport till fälttjänstöfningarna i Skåne. Därvid tillgick så, att då det järnvägståg å statsbanan, hvarmed Leo färdades, stannat å järnvägslinjen i närheten af Vislanda station, Leo, som sannolikt antog, att tåget framkommit till stationen och af någon anledning ville begagna sig af tågets uppehåll för att lämna vagnen, utan att vid det rådande mörkret kunna varseblifva att denna stannat å den bro, under hvilken Vislanda—Bolmens järnväg korsar statsbanan, gick ur sin kupé och

[8.]
*Pension åt
vice korpralen
S. E. Leo
änka och
mindreåriga
barn.*

nedstörtade å den underliggande järnvägen med påföljd, att han förlorade sansen och senare samma dag afled.

Under återopande af kårchefens intyg om olyckshändelsen, anhöll Leos änka Anna Lovisa Andersdotter Leo, som enligt jämväl återopadt intyg af komministern i Svenarums församling befann sig i mycket torftiga omständigheter, i underdånig ansökan den 10 december 1897 om understöd för sig och sina barn i äktenskap med Leo, enligt prästbetyget födde, Karl Rudolf Joakim den 16 juli 1890, Johan Alfred Hjalmar den 16 maj 1892 samt Ellen Anny Maria den 25 juni 1894; och behagade Eders Kungl. Maj:t den 22 januari 1898 tillerkänna henne en gratifikation af 500 kronor från fjärde hufvudtitelns anslag till extra utgifter.

Sedan änkan Leo år 1903 ånyo gjort framställning om understöd för sig och sina tre minderåriga barn och därvid med intyg af förbemälde komminister och ordföranden i nämnda sockens kommunalnämnd styrkt, att hon såsom alldeles utblottad vore i stort behof af hjälp, täcktes Eders Kungl. Maj:t den 15 maj 1903 för nämnda år, med tillämpning af enahanda grunder som de i 4 § af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901 angifna, såsom gratifikationer tillerkänna änkan Leo 120 kronor, samt hvart och ett af hennes barn 60 kronor, att med tillsammans 300 kronor utgå från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar. Enahanda belopp hafva, enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga beslut den 29 sistlidne juli, tillkommit änkan Leo och hennes barn för innevarande år.

Uti underdånig skrifvelse den 27 sistlidne september har arméförvaltningen å civila departementet, som i sammanhang med nådig pröfning den 15 maj 1903 af änkan Leos då föreliggande ansökning anbefälldes att till Eders Kungl. Maj:t inkomma med underdånigt yttrande och förslag i fråga om hennes och hennes barns framtida underhåll, i sådant afseende hemställt, det Eders Kungl. Maj:t, då anvisning för dylikt ändamål under en följd af år utaf medel från anslaget till extra utgifter eller från allmänna besparingarna torde vara mindre lämplig, täcktes föreslå Riksdagen att bevilja änkan Leo och hennes barn årlig pension från allmänna indragningsstaten med de belopp, som för hvardera af åren 1903 och 1904 blifvit bestämda, att utgå till änkan, så länge hon lefde ogift, och till barnen, till dess de fyllde femton år.

Statskonteret har i underdånigt utlåtande i ärendet den 28 nästlidne oktober biträdt arméförvaltningens hemställan.

Som grenadjären Leo genom olyckshändelse omkommit under tjänstgöring, anser jag, att hans änka och barn icke böra af staten

lämnas utan det understöd, hvaraf de för sin bergning äro i behof; och hemställer jag därför, i likhet med arméförvaltningen, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva:

att till vice korpralen Sven Emil Johansson Leos änka Anna Lovisa Andersdotter Leo samt till deras barn Karl Rudolf Joakim, Johau Alfred Hjalmar och Ellen Anny Maria må från allmänna indragningsstaten utgå årliga understöd från och med år 1905 med 120 kronor till änkan, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, samt 60 kronor till hvart och ett af barnen, till dess det fyllt femton år.

Till denna departementschefens hemställan, hvaruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle utdrag af protokollet tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörandet af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

Daniel Ström.

*Utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1905.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: ODELBERG,
              HUSBERG,
              PALANDER,
              WESTRING,
              RAMSTEDT,
              BERGER,
              MEYER,
              VON FRIESEN,
              VIRGIN.

Härefter yttrade departementschefen, statsrådet Palander:

2:o.

[9.]
Pensionsrätt
för lektorerna
vid sjökrigs-
skolan.

Vid fråga om reglerandet af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel för år 1906 har jag redan förut denna dag hemställt, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att medgifva förbättrade löneförmåner för lärarna vid sjökrigsskolan. Jag har därvid lämnat en redogörelse för en af chefen för sjökrigsskolan aflåten ämbetsskrifvelse af den 11 november nästlidna år, såvidt densamma rörde nämnda löneförbättring, samt tillika omförmålt, att bemålde chef, då lektorerna vid

sjökrigsskolan i afseende på ekonomiska villkor borde i allo likställas med lektorerna vid de allmänna läroverken och vid högre lärarinne-seminariet, ansett, att förstnämnda lektorer borde tillerkännas pension å allmänna indragningsstaten att utgå efter samma grunder som för de senare. Därvid har jag emellertid erinrat, att förslaget om pension för sjökrigsskolans lektorer syntes böra blifva föremål för särskild framställning.

I enlighet härmed anhåller jag nu att få redogöra för bemälda chefs skrifvelse i hvad den afser nämnda pensionsfråga.

Han har därvid erinrat, hurusom för närvarande lektorerna vid sjökrigsskolan icke åtnjöte rätt till pension.

Redan år 1886 hade emellertid lektorerna vid sjökrigsskolan anhallit att blifva likställda med lektorerna vid statens allmänna läroverk med afseende å, bland annat, jämväl rätt till pension och i en med anledning häraf gjord framställning till 1888 års riksdag hade hemställts, att sådan rätt måtte blifva dem tillerkänd. Denna framställning hade dock icke blifvit af Riksdagen bifallen. Vid ärendets behandling hade statsutskottet anfört, att förslaget icke syntes böra tagas i betraktande annorledes än i sammanhang med eller efter pröfning af den ännu olösta frågan om de allmänna läroverkens omorganisation.

Frågan om pensionsrätten hade emellertid år 1898 ånyo dragits under Riksdagens pröfning. I nådig proposition till denna riksdag hade nämligen, sedan fyra lektorer vid sjökrigsskolan till Eders Kungl. Maj:t inlämnat en af chefen för skolan tillstyrkt skrifvelse om rätt för de ordinarie lärarna till pension från allmänna indragningsstaten enligt samma grunder som motsvarande tjänstemän vid de allmänna läroverken, hemställts, att sådan rätt måtte varda dem beviljad.

Dessförinnan hade statskontoret i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande, hvori ämbetsverket förklarar sig icke kunna finna någon giltig anledning, hvarför icke de vid sjökrigsskolan fast anställda lektorerna skulle få komma i åtnjutande af en förmån, hvilken tillförsäkrats såväl deras vederlikar vid de allmänna läroverken som öfverhufvudtaget alla andra med dem jämförliga ordinarie lärare vid statens läroanstalter såsom t. ex. navigationsskolorna, tekniska högskolan, Chalmers tekniska läroanstalt, tekniska elementarskolorna, farmaceutiska institutet och veterinärinstitutet m. fl., hvarför statskontoret, under erinran att frågan om lektorernas vid sjökrigsskolan rätt till pension icke syntes behöfva ställas i något direkt beroende af löneregleringsfrågan, tillstyrkt nådig proposition af hufvudsakligen samma innehåll som den till 1888 års riksdag afgifna

Riksdagen hade emellertid vidhållit sin år 1888 uttalade åsikt, att lönereglering och pensionering för sjökrigsskolans lektorer borde vara beroende af frågan om lönereglering för de allmänna läroverkens lärare och hade ej bifallit Eders Kungl. Maj:ts framställning.

Sedan emellertid genom 1904 års riksdags beslut frågan om de allmänna läroverkens omorganisation och regleringen af dess lärarpersonals löneförmåner vunnit sin definitiva lösning, syntes tidpunkten vara inne att äfven reglera sjökrigsskolans stat.

Chefen för sjökrigsskolan hade därför nu velat ånyo bringa spörsmålet om lönereglering för skolans lärare under ompröfning och i sammanhang därmed frågan om pension för dess lektorer, därvid han, hvad lektorerna anginge, låtit sig ledas af det gamla, från alla håll mer eller mindre direkt såsom rättvist erkända önskemålet, nämligen deras likställighet med de allmänna läroverkens lektorer.

Efter att därefter hafva lämnat en redogörelse för de för lektorerna vid skolan fastställda kompetensvillkor, deras undervisningsskyldighet m. m., hvilken redogörelse blifvit af mig återgifven i min förut omnämnda underdåniga framställning om förbättrade löner för lärarna vid sjökrigsskolan, har chefen för skolan hemställt, att framställning måtte göras till nästkommande riksdag såväl i nyssnämnda lönefråga som i fråga om pension för lektorerna; och har han i dessa hänseenden jämväl afgifvit förslag.

Detta förslag har, i hvad detsamma afser nu föreliggande pensionsfråga, affattats i öfverensstämmelse med de för lärare vid de allmänna läroverken numera gällande nya pensionsbestämmelser med undantag dock däraf, att, enligt förslaget, ifrågavarande lektorer skulle vara skyldiga att afgå vid 65 lefnadsår och 35 tjänstår utan att kunna erhålla tillstånd att få i tjänsten kvarstå.

Marinförvaltningen, hvars utlåtande i ärendet infordrats, har förklarat sig intet hafva att erinra vid det sålunda framställda förslaget.

Sedermera har statskontoret den 15 december 1904 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet i hvad detsamma afser pensionering af lärarna vid sjökrigsskolan.

Statskontoret har därvid anført, att likasom de för lektorerna vid sjökrigsskolan föreslagna aflöningsförmåner, för såvidt de bestode i lön och tjänstgöringspenningar, vore desamma, som blifvit genom nådiga kungörelsen den 27 augusti 1904 fastställda för lektorerna vid rikets allmänna läroverk, så anslöte sig de utaf chefen för sjökrigsskolan föreslagna pensionsbestämmelserna i allo till hvad, som genom nyssberörda nådiga kungörelse blifvit i sådant afseende stadgadt beträffande lektorerna

vid de allmänna läroverken, dock att den sistnämnda lektorer eventuellt tillkommande förmånen att kunna få efter uppnådd pensionsålder i tjänsten kvarstå uteslutits.

I fråga om beredande af pensionsrätt åt de vid sjökrigsskolan anställda lektorerna hade, såsom jämväl i skolchefens framställning erinrats, statskontoret tidigare, eller år 1897, haft tillfälle att yttra sig och hade då tillstyrkt, att dessa lektorer måtte förklaras berättigade att från allmänna indragningsstaten erhålla pension enligt samma grunder, som då vore eller sedermera kunde blifva bestämda för deras vederlikar vid de allmänna läroverken. Nu förevarande förslag till pensionsreglering innebure, såsom redan påpekats, att göra sjökrigsskolans lektorer i pensionshänseende likställda med lektorerna vid de allmänna läroverken; och då detta fortfarande syntes statskontoret vara en riktig lösning af frågan, hade statskontoret alltså funnit sig böra understödja skolchefens förslag, i hvad detsamma utgjorde föremål för yttrande af ämbetsverket.

Såsom jag redan framhållit i min underdåniga framställning under femte hufvudtiteln i fråga om förbättrade löneförmåner för sjökrigsskolans lärare, synas skolans lektorer i lönehänseende böra likställas med lektorerna vid de allmänna läroverken. För att likställigheten måtte blifva fullständig — och skolans intresse att erhålla lika goda lärarkrafter som de allmänna läroverken synes mig kräfva detta — torde emellertid lektorerna vid sjökrigsskolan jämväl i pensionshänseende böra komma i åtnjutande af samma förmåner som de allmänna läroverkens lektorer. Ett eftergifvande af detta likställighetskraf i något hänseende, och icke minst i fråga om pension, synes mig icke kunna äga rum utan att sjökrigsskolan utsättes för fara för att icke kunna meddela lika god undervisning som de allmänna läroverken.

I öfverensstämmelse med denna min åsikt torde äfven lektor vid sjökrigsskolan böra kunna medgifvas att efter uppnådda 65 lefnadsår och 35 tjänstår få i sin tjänst kvarstå, därest och så länge han pröfvas i tjänsten kunna på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna.

Då chefens för sjökrigsskolan förslag uti förevarande hänseende i öfrigt är affattadt i full öfverensstämmelse med hvad som redan gäller för lektorer vid de allmänna läroverken, har jag mot detsamma icke eljest något att erinra.

I enlighet med detta förslag med nämnda undantag hemställer jag därför i underdånighet, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen att, under förutsättning af bifall till det under femte hufvud-

titeln framlagda förslaget om förbättrade löneförmåner för lektorerna vid sjökrigsskolan, medgifva

a) att lektor vid sjökrigsskolan, som ingår på den nya lönestaten eller som utnämnes, efter det kungörelse i ämnet utkommit, skall hafva rättighet och skyldighet att vid uppnådda 65 lefnadsår och 35 tjänstår med pension från allmänna indragningsstaten från tjänsten afgå, Kungl. Maj:t dock obetaget att låta med afskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigade pröfvas i tjänsten kunna på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna;

b) att pensionsbeloppet skall utgöra oafkortad lön;

c) att lektor skall vid inträde å den nya lönestaten vara skyldig underkasta sig de förändrade bestämmelser rörande pensionering, som kunna varda stadgade; samt

d) att, intill dess ny allmän författning angående civila tjänst-innehafvares rätt till pension trädt i kraft, å lektors löneförmåner skall för en hvar afgå och åt statsverket besparas följande belopp, nämligen:

i första lönegraden	100	kronor
i andra ,, ...	115	„
i tredje ,, ...	130	„
i fjärde ,, ...	145	„
i femte ,, ...	160	„

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla med föreskrift tillika, att protokollsutdrag härom skulle till finansdepartementet öfverlämnas för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

R. Sundin.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 decem-
ber 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: ODELBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER och
VIRGIN.

Departementschefen, statsrådet Westring anförde i underdånighet:

Med underdånig skrifvelse den 1 mars 1904 har järnvägsstyrelsen öfverlämnat en till styrelsen ingifven skrift, däruti framlidna materialförvaltaren vid statens järnvägar Axel Justinus Olsons änka Matilda Charlotta Olson, född Gjörcke Swartling, med bifogande af prästbetyg och styrkt transumt af bouppteckning efter mannen, i underdånighet anhållit, att, då mannen varit anställd vid statens järnvägsbyggnader under nära 33 år och vid sin död lämnat henne och omyndiga dottern Anna Margreta i den mest bekymmersamma ekonomiska ställning utan tillgångar för deras uppehälle, pension måtte beredas henne och hennes bemälda dotter.

Af de ingifna handlingarna äfvensom genom järnvägsstyrelsens försorg införskaffad dödsattest och intyg inhämtas, att Olson den 1 januari 1904 affidit och efterlämnat, förutom änkan, tre till myndig

[10.]

*Pension åt
framlidne
materialför-
valtaren vid
statens järn-
vägar A. J.
Olsons änka.*

ålder komna barn samt dottern Anna Margreta, född den 25 september 1886; att tillgångarna i boet uppgått till 1,633 kronor 10 öre och skulderna till 1,981 kronor 14 öre, hvadan i boet förefunnes en brist af 348 kronor 4 öre; samt att änkan, som vore född den 29 april 1855, befunne sig i fattiga omständigheter.

Uti sin berörda skrifvelse har järnvägsstyrelsen anført följande. Olson, hviken varit född den 13 april 1842, hade anställts i juni 1869 såsom tillförordnad arbetsbokhållare vid järnvägsbyggnaden mellan Kristinehamn och Arvika samt förflyttats i mars 1871 till arbetsbokhållare vid östra stambanebyggnaden, linjen Norrköping—Nässjö, i hvilken befattning han kvarstått till i juli 1875, då han förflyttats med samma tjänstgöring till järnvägsbyggnaden mellan Torpshammar och Riksgränsen. Därifrån hade han, fortfarande såsom arbetsbokhållare, i mars 1882 förflyttats till stambanebyggnaden genom Norrland, distriktet Bräcke—Sollefteå. I april 1887 förflyttad att tjänstgöra såsom materialbokhållare vid stambanebyggnaden Långsele—Vännäs, hade han i oktober 1891 förordnats att tjänstgöra såsom tillförordnad materialförvaltare vid byggandet af stambanan genom öfre Norrland, öfre arbetslinjen Vännäs—Boden. Efter det denna linje blifvit färdigbyggd, hade han i oktober 1894 förordnats att öfvertaga en materialbokhållarbefattning vid Vännäs—Umeå järnvägsbyggnad. I augusti 1897 förflyttad att tjänstgöra såsom biträde vid järnvägsundersökning för statsbanan Boden—Morjärv, hade han i januari 1898 antagits till materialförvaltare och tillförordnad kassör vid nämnda statsbana, i hvilken befattning han kvarstått till i januari 1902, då han förflyttats att tjänstgöra såsom materialförvaltare vid statsbanans Gellivare—Riksgränsen södra distrikt. Denna befattning hade han innehaft vid sin död.

Under de sista åren hade Olson från statens järnvägsbyggnader uppburit en lön af 3,600 kronor om året jämte inkvarteringsersättning, beräknad till 20 procent å aflöningsbeloppet, eller sålunda sammanlagdt 4,320 kronor.

I anledning af en utaf Eders Kungl. Maj:t aflåten proposition beviljades vid 1894 års Riksdag en pension åt Olson af 700 kronor om året, att utgå från allmänna indragningsstaten från och med månaden näst efter den, hvarunder Olson entledigades från sin anställning vid statens järnvägar, men hade denna pension, på grund af Olsons utan afbrott fortsatta anställning vid statens järnvägsbyggnader, icke någonsin utgått.

Uti underdanig skrifvelse den 4 mars 1903 hade styrelsen sedermera hemställt, bland annat, att proposition måtte aflåtas till Riksdagen

om förhöjning af förenämnda pension till 1,800 kronor, uti hvilken framställning styrelsen vitsordat Olsons under tjänstetiden ådagalagda plikttrohet, redbarhet och nit. Frågan om tilldelande af förhöjd pension åt Olson hade genom hans timade frånfälle naturligen förfallit.

Då emellertid, såsom ofvan nämnts, den efter Olson upprättade bouppteckningen utvisade brist i boet samt därtill komme, att änkan Olson icke uppbure pension eller åtnjöte annat understöd, utan, såsom af handlingarna syntes framgå, helt och hållet saknade tillgångar till nödtorftig försörjning, hemställde styrelsen i underdånighet, det täcktes Eders Kungl. Maj:t, med hänsyn såväl till Olsons långvariga och väl vitsordade verksamhet i statens tjänst som den bekymmersamma belägenhet, hvori hans efterlevande försatts, till Riksdagen aflåta nådig proposition om beviljande åt änkan Olson af ett årligt understöd till ett skäligt ansedt belopp af 500 kronor att utgå från och med år 1903, så länge hon lefde ogift.

Efter nådig remiss har statskontoret uti underdånigt utlåtande den 28 mars 1904, med erinran att statskontoret i underdånigt utlåtande den 4 juni 1903 tillstyrkt nådig framställning hos Riksdagen, att den Olson af 1894 års Riksdag beviljade pension måtte i enlighet med järnvägsstyrelsens förslag höjas till 1,800 kronor, tillkännagifvit sig icke hafva något att erinra mot bifall till järnvägsstyrelsens förevarande framställning.

Enligt ett från järnvägsstyrelsen infordradt intyg har till stärbuset efter Olson, hvilkens aflöningsförmåner vid tidpunkten för hans frånfälle utgått från statens järnvägsbyggnader med inalles 4,320 kronor per år räknadt, och hvaraf 3,600 kronor utgjort arfvode och 720 kronor hyresbidrag, enligt hvad som framginge af statsbanans Gellivare—Riksgränsen räkenskap, utanordnats den aflidnas aflöning för januari månad 1904 med ett belopp af 287 kronor 50 öre, nämligen lön 225 kronor, hyresbidrag 60 kronor och tjänstgöringspenningar för en dag 2 kronor 50 öre.

Såsom ofvan nämnts, hade järnvägsstyrelsen gjort framställning om förhöjning till 1,800 kronor af, bland annat, den Olson redan beviljade pensionen å 700 kronor. Jag hade äfven haft för afsikt att, i likhet med hvad som skedde beträffande en annan med Olson likställd materialförvaltare vid statens järnvägsbyggnader, nämligen Johan Andersson, i underdånighet hemställa om aflåtande till 1904 års Riksdag af nådig proposition om förhöjning till 1,500 kronor af jämväl Olsons pension, men då Olson den 1 januari 1904 afled, förföll frågan

om förhöjning af dennes pension. Framställningen beträffande materialförvaltaren Andersson bifölls sedermera af Riksdagen.

Under erinran att Riksdagen tillförene beviljat pensioner åt änkor efter personer, som innehaft anställning vid järnvägsbyggnaderna, såsom år 1890 åt förre materialförvaltaren B. Fredrikssons änka med 400 kronor, år 1901 åt förre ombudsmannen J. O. Olais änka med 500 kronor och år 1903 åt förre nivellören O. H. L. Littkes änka med 500 kronor, får jag på grund af hvad i ärendet förekommit härmed i underdånigt hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva,

att materialförvaltaren Olsons änka Matilda Charlotta Olson, född Gjörccke Swartling, må från allmänna indragningsstaten från och med februari månad 1904, så länge hon lefver ogift, åtnjuta en årlig pension af 500 kronor.

På tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall till hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt, med föreskrift tillika att utdrag af protokollet härom skulle meddelas finansdepartementet till iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

E. K. Almqvist.

*Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21
december 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Statsråden: ODELBURG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
VON FRIESEN,
VIRGIN.

39:o.

Departementschefen, statsrådet von Friesen, anförde:

»Sedan e. o. professorn Karl Fredrik Teodor Piehl, för hvilken vid universitetet i Uppsala inrättats en personlig extra ordinarie professur i egyptologi, den 9 augusti 1904 aflidit, har hans änka Hedvig Augusta Margreta Piehl, född Höglund, i skrifvelse till det större akademiska konsistoriet i Uppsala hemställt, att konsistoriet måtte göra underdånig framställning därom, att åt henne och makarna Piehls barn — Hedvig Arsinoe Carolina, född 1888, Aurora Bernike Kristina, född 1889, och

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 1 Saml. 1 Afd.

[22.]

*Tjänst- och
nådar för e. o.
professorn
K. F. T. Piehls
stärkhus.*

Carl Henrik Ramses, född 1891 — måtte medgifvas samma förmån, som tillkomme stärbhus efter andra aflidna lärare och tjänstemän vid nämnda universitet, eller rättighet att åtnjuta så stort belopp af hennes mans löneförmåner, som motsvarade den fasta lönen d. v. s. efter år räknadt 4,300 kronor, under tjänst- och nådår, det förra räknadt till ett halft och det senare till ett helt år, eller under sammanlagdt 18 månader, räknadt från hennes mans dödsdag. Änkan Piehl, som enligt företedt prästbetyg är född den 20 juli 1856, upplyser, att hennes och barnens tillgångar — utom den pension från universitetet, som tillkomme dem med 500 kronor årligen — ej kunde, då bouppteckningen icke förrättats, noggrannt uppgifvas, men torde komma att utgöras af lösöreboet, däri inberäknadt hennes aflidne mans bibliotek, samt därutöfver en behållning af ett eller ett par tusen kronor.

Uti ett skrifvelsen bifogadt intyg af utredningsmännen i boet uppgifves såsom ytterligare tillgång en fastighet, värd omkring 2,000 kronor efter afdrag af därå belöpande gäld, hvarjämte den kontanta behållningen förmodas komma att uppgå till högst 2,000 à 2,500 kronor.

Det större akademiska konsistoriet lät i ärendet inhämta yttrande från universitetets drätselnämnd, som varmt förordade änkan Piehls framställning, men på samma gång förklarade, att universitetet icke vore i tillfälle att af egna medel bidraga till anslagsbeloppens utgörande; och gjorde konsistoriet därefter i skrifvelse den 24 september 1904 hos kanslern för rikets universitet hemställan om utverkande af nådig proposition till nästkommande års riksdag om beviljande till e. o. professorn Piehls änka och barn af erforderliga medel för åtnjutande af tjänst- och nådår i likhet med stärbhus efter andra aflidna akademiska lärare och tjänstemän, därvid konsistoriet tillika anförde, att denna fråga vore värd synnerligt behjärtande på grund af för handen varande ömmande omständigheter och med tagen hänsyn till de betydande ekonomiska uppoffringar samt det omfattande och framgångsrika arbete, som Piehl i listiden nedlagt för främjande af sin vetenskap och det af honom i Uppsala grundade Victoriamuseet för egyptiska fornsaker.

Kanslern för rikets universitet har i sin den 30 september 1904 aflåtna underdåniga skrifvelse angående riksdagspetita för universitetet i Uppsala, med återopande af föreliggande ömmande omständigheter och hvad konsistoriet jämväl i öfrigt anført, till bifall förordat konsistoriets ifrågavarande hemställan, och har kanslern beträffande det belopp, hvartill Piehls lön uppgått och efter hvilket stärbhusets förmån af tjänst- och nådår alltså borde beräknas, erinrat, hurusom Piehl,

hvilken den 17 juni 1893 utnämnts och förordnats till innehafvare af den jämlikt samma års riksdags beslut för honom inrättade personliga extra ordinarie professur i egyptologi, med rätt att från början af år 1894 på allmänna indragningsstaten åtnjuta, i likhet med dåvarande extra ordinarie professorer, årlig lön till belopp af 4,000 kronor, däraf 1,000 kronor såsom tjänstgöringspenningar, och med rätt att efter fem års väl vitsordad tjänstgöring erhålla ålderstillägg å lönen med 500 kronor, därefter enligt nådigt bref den 27 maj 1898, angående aflöningen åt extra ordinarie professorer vid rikets universitet med flera, förklarats berättigad att komma i åtnjutande af samma löneförmåner, som enligt samma nådiga bref beviljats extra ordinarie professorer i allmänhet eller 3,300 kronor i lön och 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar med rätt till två ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor, för hvilket ändamål en förhöjning med 500 kronor beviljats i de till universitetet utgående ordinarie anslag, dock endast för den tid Piehl kvarstode i den ifrågavarande extra ordinarie professorsbefattningen, i betraktande hvaraf och då Piehl vid dödstillfället, den 9 augusti 1904, varit i åtnjutande af två ålderstillägg å lönen, kanslern förklarat, att beloppet af Piehls lön, inberäknadt ålderstilläggen, måste anses hafva vid tiden för dödsfallet utgjort tillhoppa 4,300 kronor, eller samma belopp änkan Piehl uti ifrågavarande hänseende angifvit.

Uti infordradt underdånigt utlåtande den 6 december 1904 har statskontoret, med anmärkande att det andra ålderstillägget blifvit Piehl beviljadt genom nådigt bref den 11 december 1903, i ärendet anført följande.

Jämlikt universitetets och prästerskapets privilegier ägde tjänstinnehafvare vid Uppsala universitet rätt till tjänstår och nådår, det förre beräknadt till ett halft år efter den afidne tjänstinnehafvarens död, hvarefter nådåret, därest därtill berättigade stärbhusdelägare funnes, löpte ett år, grundande sig denna beräkning på 9 § af det utaf Kungl. Maj:t den 21 februari 1849 fastställda reglemente för universitetets pensionsinrättning, där det stadgades, bland annat, att »som tjänståret för afiden akademisk tjänstemans stärbhus hädanefter alltid skall beräknas till ett halft år från dödsdagen, privilegiinådåret följaktligen kommer att efter tjänstårets sålunda bestämda förlopp vidtaga». Som Piehl, enligt hvad statskontoret af handlingarna i ärendet inhämtat, vid sin död uppburit i aflöning 5,500 kronor för år räknadt, däraf 4,300 kronor såsom lön och 1,200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, skulle, därest han innehaft en å universitetets ordinarie stat uppförd professur,

hans stärbhusdelägare varit berättigade att uppbära hans lön under 18 månader från dödsdagen, utgörande efter 4,300 kronor för år 6,450 kronor; och då med afseende å hvad i ärendet förekommit det syntes billigt, att Piehls stärbhus komme i åtnjutande af samma förmåner uti ifrågavarande afseende som andra akademiska tjänstinnehafvare, finge statskontoret i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition till Riksdagen föreslå, att nyssnämnda belopp, 6,450 kronor, måtte för ifrågavarande ändamål anvisas å allmänna indragningsstaten att till den afiidnes stärbhus utgå för tiden september 1904—februari 1906.

Med anledning af hvad sålunda i ärendet förekommit tillstyrker jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes uti nådig proposition föreslå Riksdagen att till beredande af tjänst- och nådårsförmån för e. o. professorn Karl Fredrik Teodor Piehls änka och barn å allmänna indragningsstaten anvisa ett belopp af 6,450 kronor att till den afiidnes stärbhus utgå för tiden september 1904—februari 1906.»

I hvad departementschefen sålunda tillstyrkt instämde statsrådets öfriga ledamöter.

40:o

[23.]
Fyllnads-
pension för
teckningslära-
ren J. F. C.
Burman.

Departementschefen, statsrådet von Friesen, yttrade vidare:
»Hos Eders Kungl. Maj:t har teckningsläraren vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm Johan Fredrik Constantin Burman i underdånighet anhållit, det täcktes Eders Kungl. Maj:t i nådig proposition till nästsammanträdande riksdag göra framställning om beviljande åt honom af pension, beräknad efter 3,000 kronor för år, att utgå under hans återstående lifstid från och med månaden efter afskedstagandet. Öfver denna ansökning hafva infordrade underdåniga utlåtanden afgifvits af direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk och statskontoret.

Beträffande Burmans tjänstemeriter inhämtas af ansökningen bilagda handlingar: att Burman, som är född den 14 januari 1831, den 30 december 1853 vunnit inträde i statens tjänst i egenskap af extra ordinarie kammarskrifvare i kammarkollegium; att han, som den 14 februari 1854 vunnit enahanda anställning i generaltullstyrelsens kammarkontor, den 28 september 1854 antagits till extra ordinarie tjänsteman i riksbankens hufvudkontor samt där tid efter annan under till-

sammans omkring 5 $\frac{1}{2}$ år efter särskilda förordnanden förrättat ordinarie tjänst; att Burman, efter det han under åren 1854—1857 uppehållit dels ritlärare- och dels sånglärarebefattning vid privatskolor inom hufvudstaden samt från och med den 17 februari 1860 till och med slutet af vårterminen 1863 äfvensom från slutet af oktober 1867 till och med höstterminen 1868 innehaft förordnanden att uppehålla undervisningen i teckning vid Stockholms gymnasium och Klara lägre elementarläroverk, efter sistnämnda tid såsom ordinarie teckningslärare bestridt enahanda undervisning där och i sistnämnda egenskap från och med år 1880 varit anställd vid högre latinläroverket å Norrmalm; samt att, enligt intyg af vederbörande förmän eller myndigheter, Burman med nit och skicklighet fullgjort den honom anförtrodda tjänstgöringen.

Under återopande häraf äfvensom af sin anställning dels åren 1862—1863 och 1865—1866 såsom extra ordinarie kanslist i Riksdagens expeditionsutskott dels ock åren 1876—1894 såsom kanslist i Andra kammarens kansli har Burman, som under vissa år kunnat uppnå en årlig inkomst genom sitt arbete vid skolan af omkring 4,000 kronor och därutöfver, då i beräkning toges det hyresbidrag af 500 kronor, som beviljats honom af stadsfullmäktige, funnit det hårdt att efter mer än 50 års anställning i statens tjänst, däraf öfver 40 år såsom teckningslärare vid rikets största läroverk med en tjänstgöring af 30—37 timmar i veckan, vid afskedstagandet erhålla en pension af endast 2,300 kronor, eller föga högre belopp än den teckningslärare, som tjänstgjort vid ett mindre allmänt läroverk och där haft en tjänstgöring af omkring 15 timmar i veckan men enligt den nya staten vid afskedstagandet efter uppnådda 65 lefnadsår och 35 tjänstår ägde rätt att i pension bekommen hela sin ordinarie lön, hvilken i högsta lönegraden utgjorde 2,000 kronor.

Direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk har i sitt den 9 november 1904 i ärendet afgifna utlåtande erinrat, att vid bestämmandet af Burmans pension särskilda omständigheter syntes kunna ifrågakomma att tagas i betraktande, nämligen hans synnerligen långa tjänstgöring vid läroverken — från 1860 — den mångåriga verksamhet han, utom vid läroverken, utöfvat inom flera områden af det allmännas tjänst samt hans oförtröttade sträfvan för förbättrandet af teckningslärarnes ställning äfvensom för teckningsundervisningens höjande och utveckling; och har direktionen, som tillika upplyst, att Burman under åren 1895—1904 haft sig ålagd en tjänstgöring af i medeltal 33,65 timmar i veckan, hemställt, att åtgärder måtte vidtagas i syfte

att Burman vid afgang från sin tjänst måtte erhålla en pension, därest hänsyn kunde tagas till nyssnämnda omständigheter, af 3,000 kronor, men i annat fall af 2,750 kronor, eller det belopp, som enligt bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 27 augusti 1904 angående ny löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid rikets allmänna läroverk tillfölle teckningslärare vid högre allmänt läroverk, därest han vore i högsta lönegraden och haft en undervisningstid af 32 timmar i veckan.

Statskontoret har i sitt utlåtande, afgifvet den 5 december 1904, anført, att då Burman förklarat sig vilja ingå på den nya lönestat, hvilken från och med år 1905 skulle träda i kraft, han vid afgang från tjänsten efter början af år 1905 skulle såsom mer än 65-årig och med en tjänstetid af mer än 35 år vara berättigad att i pension å allmänna indragningsstaten uppbära ett belopp, som motsvarade två tredjedelar af de löneförmåner, han under de sista tio åren i medeltal för år uppburit eller skulle hafva uppburit, i den händelse han hela tiden själf bestridt sin tjänst, dock icke lägre belopp än lönen oafkortad. Burmans ordinarie aflöning, två ålderstillägg å tillsammans 500 kronor däri inberäknade, hade under hvart och ett af åren 1895—1904 utgjort 1,500 kronor, och medeltalet af hvad han under samma tid i öfriga aflöningsförmåner af statsmedel åtnjutit eller skulle hafva åtnjutit, om han själf hela tiden uppehållit tjänsten, utgjorde för år 1,871 kronor 82 öre. Två tredjedelar af 3,371 kronor 82 öre, eller 2,247 kronor 88 öre, utgjorde alltså det pensionsbelopp, som författningsenligt borde tillfalla honom vid afskedstagandet efter 1905 års ingång. Såsom direktionen öfver Stockholms stads undervisningsverk närmare utredt, skulle pensionsbeloppet, därest Burman under sagda tio år åtnjutit aflöning enligt de i den nya lönestaten angifna grunder, utgjort 2,750 kronor, och statskontoret, som med afseende å de i detta fall förekomna särskilda omständigheter ansåge sig böra instämma i hvad direktionen anført och tillstyrkt, hemställde, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen att bevilja Burman en tilläggspension å allmänna indragningsstaten af alternativt 752 kronor 12 öre eller 502 kronor 12 öre, allt för år räknadt, att åtnjutas jämte det pensionsbelopp, hvartill Burman i egenkap af teckningslärare författningsenligt kunde finnas berättigad.

Den pensionsfråga, som sålunda föreligger, synes mig vara af alldeles säregen beskaffenhet. Utom det att Burman ovanligt lång tid verkat såsom teckningslärare och därvid med framgång arbetat för teckningsundervisningens höjande, har han, som redan år 1853 vunnit inträde

i statens tjänst, sedermera varit anställd hos förvaltande ämbetsverk och omkring 5½ år uppehållit ordinarie befattningar vid riksbankens hufvudkontor. Burman har dessutom att åberopa en långvarig verksamhet såsom kanslist inom Riksdagen. Då Burman nu vid snart uppnådda 74 år behöfver draga sig tillbaka från sin skiftande verksamhet i det allmännas tjänst, anser jag hans pension ej lämpligen böra bestämmas allenast med hänsyn till den ordinarie befattning, han nu innehar. I sin egenskap af teckningslärare är Burman berättigad till pension af 2,247 kronor 88 öre, och den af honom nu ifrågaställda förhöjningen af pensionen till 3,000 kronor synes mig ej obillig.

Jag får därför i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att teckningsläraren vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm Johan Fredrik Constantin Burman må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked från teckningslärarebefattningen varder honom beviljad, utom det pensionsbelopp, hvartill han i egenskap af teckningslärare författningsenligt kan finnas berättigad, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära fyllnadspension till belopp af 752 kronor 12 öre årligen.»

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

Härefter föredrog departementschefen, statsrådet von Friesen:

41:o

Musikaliska akademiens underdåniga skrifvelse den 27 oktober 1904 med framställning om utverkande af pension åt portvakten hos akademien, änkan Augusta Maria Åhrstedt, född Jagare; i hvilket ärende statskontoret afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

[24.]

*Pension för
portvakten
Augusta Maria
Åhrstedt.*

Af handlingarna i ärendet inhämtades:

att änkan Åhrstedt, som enligt företedt prästbetyg vore född den 8 juli 1840, hos akademien anmält, att hon vid uppnådda 64 år till följd af sjuklighet och nedsatta kroppskrafter snart nog icke längre förmådde förrätta de med hennes befattning förenade, synnerligen ansträngande göromålen och vid afgang från befattningen ej hade annan utväg än att söka inträde på något sjukhem för att där under sin återstående lifstid komma i åtnjutande af nödig vård, samt tillika anhållit, att akademien måtte vid hennes afgang från befattningen söka bereda någon pension åt henne, som icke kunnat göra några besparingar och i öfrigt saknade enskilda tillgångar;

att akademien i sin nämnda skrifvelse anført, bland annat: att änkan Åhrstedt blifvit den 3 oktober 1877, i sammanhang därmed att akademien inflyttade i det med statsanslag uppförda nya huset å Blasieholmen, därstädes anställd såsom portvakt; att akademiens portvakt, förutom de egentliga portvaktsgöromålen, hvilka i regeln dagligen omfattade tiden från klockan 8 på morgonen till klockan 9 på aftonen, till följd däraf att undervisningen påginge på eftermiddagen såväl som på förmiddagen och att hela dagen ett stort antal besökande infunne sig, vore oafbrutet upptagen och jämväl hade det synnerligen besvärliga åliggandet att muntligen och per telefon emottaga, frambära och besvara en mängd förfrågningar och meddelanden, som dagligen gjordes mellan lärare och elever, m. m. dylikt; att änkan Åhrstedt under sin långa tjänstgöring städse nitiskt och med stor påpasslighet samt till akademiens fulla belåtenhet fullgjort alla sina åligganden och för detta sitt välförhållande tilldelats patriotiska sällskapets medalj »för långvarig, trogen tjänst»; att enligt den för akademien gällande stat af den 1 juni 1877 ett belopp af 200 kronor skulle af expensmedelsanslaget utgå till portvakten, hvarjämte, då detta belopp befunnits alldeles otillräckligt, allt sedan år 1891 såsom tillökning däri utgått af akademiens enskilda medel 160 kronor per år; att, enligt vederbörande läkares intyg, änkan Åhrstedt lede af gikt med betydliga benbildningar vid ledgångarne och svåra smärtor vid gående äfvensom af kronisk bröstkatarr med andnöd, som under senare åren väsentligt ökats, till följd hvaraf hon vore nästan oförmögen att fullgöra sin ansträngande tjänst; samt att akademien, under åberopande af berörda förhållanden och då änkan Åhrstedts tjänstgöring, hvilken varit af den beskaffenhet, att hon esomoftast måst vistas i förstugor och utsätta sig för kyla och drag, påtagligen varit vållande till hennes sjuklighet, förty hemställde, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1905 års riksdag att åt änkan Åhrstedt å allmänna indragningsstaten bevilja en årlig pension till belopp, som lämpligen borde motsvara förenämnda enligt stat utgående aflöning af 200 kronor jämte den af akademien beviljade tillökning af 160 kronor samt värdet af åtnjuten fri bostad jämte lyse och bränsle, beräknadt till 140 kronor, eller sammanlagdt 500 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken hon efter erhållet entledigande afginge från sin portvaktsbefattning; samt

att statskontoret uti sitt den 5 december 1904 i ärendet afgifna underdåniga utlåtande meddelat, att statskontoret, med afseende å hvad till stöd för ifrågavarande underdåniga framställning blifvit anfördt, ansett sig böra understödja densamma.

Statsrådet tillstyrkte, det Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill, att änkan Augusta Maria Åhrstedt, född Jagare, må från och med månaden näst efter den, hvori hon varder entledigad från sin syssla såsom portvakt hos musikaliska akademien, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till belopp af 500 kronor årligen.

Hvad statsrådet beträffande de under punkterna 39:o—41:o här ofvan upptagna ärenden i underdånighet tillstyrkt och hemställt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla med föreskrift tillika, att protokollsutdrag härom skulle till finansdepartementet öfverlämnas för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
Hugo Tigerschiöld.

Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 oktober 1904.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
 Statsråden: ODELBERG,
                   HUSBERG,
                   PALANDER,
                   WESTRING,
                   RAMSTEDT,
                   BERGER,
                   MEYER,
                   VON FRIESEN och
                   VIRGIN.

Härefter anförde departementschefen, statsrådet Odelberg:

[25.]
*Pension åt
 R. Tolf's änka,
 Vilhelmina Al-
 bertina Tolf,
 född Elander.*

Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd skrift har svenska moss-
 kulturföreningen anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till Riks-
 dagen aflåta nådig proposition om beviljande af en årlig pension af
 400 kronor, att från och med år 1905 utgå till änkan efter förenin-
 gens botanist och torfgeolog Robert Tolf, Vilhelmina Albertina Tolf,
 född Elander; och har till stöd för denna ansökning anförts och åbe-
 ropats hufvudsakligen:

att Tolf, hvilken, utgången ur ett mycket fattigt hem, under sin
 uppväxttid haft att kämpa med stora ekonomiska svårigheter och måst

för sitt uppehälle under flera år arbeta som färgargesäll, genom själfstudier och ovanlig energi lyckats förskaffa sig mycket goda kunskaper, särskildt i naturvetenskaperna, så att han vid 34 års ålder aflagt mogenhets-examen och därvid erhållit högsta betyg bland examinanderna;

att han därefter fortfarande under åtskilliga år utöfvat sitt yrke som färgare, men samtidigt idkat botaniska studier med sådan framgång, att hans afhandlingar väckt uppmärksamhet inom den vetenskapliga världen;

att han år 1890 antagits till botanisk assistent i svenska mosskulturföreningen, hvilken befattning han innehaft till sin den 21 december 1903 inträffade död, och i hvilken han genom sin stora arbetsförmåga, sina framstående kunskaper och sitt lifliga intresse utöfvat en synnerligen gagnelig verksamhet ej blott för föreningen utan för hela landet, hvarjämte han genom sina till flera tusental uppgående mossundersökningar och öfriga arbeten i hög grad bidragit att öka kännedomen om mossmarkernas bildningssätt, beskaffenhet och utbredning samt därigenom såväl direkt som indirekt till mosskulturens och torfindustriens utveckling;

att han sedan år 1896 äfven varit föreståndare för Jönköpings läns frökontrollanstalt och jämväl i denna egenskap gjort jordbruket stora tjänster; samt

att han sålunda visserligen icke innehaft någon befattning omedelbart i statens tjänst, men att hans hufvudsakliga verksamhet likväl fallit inom två af staten understödda institutioner, svenska mosskulturföreningen och Jönköpings läns frökontrollanstalt.

Vid denna ansökning hafva fogats dels prästbetyg, utvisande att Tolfs änka Vilhelmina Albertina Tolf, född Elander, som vore född den 23 april 1852, hade i sitt äktenskap, förutom två myndiga söner, dottern Lovisa Linnéa, född den 8 juli 1892, dels läkarbetyg af innehåll, att änkan Tolf på grund af blodbrist och nervsvaghet ägde en betydligt minskad förmåga att genom arbete förskaffa sig sin bärning, dels styrkt transumerad afskrift af den efter Tolf upprättade bouppteckning, utvisande att boets behållning utgjorde 68 kronor 82 öre, dels ock intyg af styrelsen för den med statsmedel understödda frökontrollanstalten i Jönköping af innehåll, att Tolf, som den 27 november 1895 utsetts till föreståndare för ifrågavarande anstalt, hvilken befattning han tillträdde den 1 januari 1896 och sedermera innehaft till sin död, städse med synnerligt nit och till styrelsens fulla belåtenhet fullgjort sina åligganden såsom föreståndare för frökontrollanstalten, hvilken under hans ledning tillvunnit sig den stora allmänhetens förtroende och till följd däraf

utvecklats, så att den numera intoge ett af de främsta rummen bland frökontrollanstalterna i riket.

Landtbruksstyrelsen har i infordradt underdånigt utlåtande af den 13 nästlidne september anført, att styrelsen, i likhet med svenska mosskulturföreningen, ansåge Tolfs förtjänster om mosskulturen och torf-industrien vara af stor betydelse för hela landet och att hans hängifvenhet för det arbete, han sålunda utfört, varit en af orsakerna därtill, att han icke kunnat så sörja för sin efterlevande hustru och minderåriga dotter, att dessa blifvit försäkrade om ens sitt nödtorftiga uppehälle; och har styrelsen vidare meddelat, att Tolf med utmärkt skicklighet och utan särskild ersättning åstadkommit samlingar af till mossvegetationen hörande pressade växter, upplysande för mosskulturen, hvilka samlingar genom svenska mosskulturföreningens försorg tillställts ett flertal af landets landbruksläroverk, samt att han för svenska mosskulturföreningens museum bildat och ordnat samlingar, belysande växtsjukdomarna m. m., af icke ringa betydelse för kännedomen om denna gren af botaniken. Då Tolf sålunda inlagt stor förtjänst om mosskulturen, en förtjänst, som utan tvifvel komme hela landet till godo, och då han af oegennyttigt nit för denna sin verksamhet blifvit ur stånd att sörja för sina närmastes välfärd, ansåge landtbruksstyrelsen, i likhet med svenska mosskulturföreningen, att staten borde inskrida för att bereda Tolfs änka ett understöd för hennes återstående lefnad.

På grund af det anförda har landtbruksstyrelsen biträdt den af mosskulturföreningen gjorda framställningen.

Statskontoret, som jämväl yttrat sig i ärendet, har i underdånigt utlåtande den 5 innevarande oktober anført att, därest Eders Kungl. Maj:t med afseende å de af svenska mosskulturföreningen och landtbruksstyrelsen åberopade omständigheter skulle anse skäl förefinnas att hos Riksdagen göra framställning om beredande af pension åt änkan Tolf, det i sådant afseende föreslagna beloppet, 400 kronor, icke gifvit anledning till någon erinran från statskontorets sida.

Vid innevarande års riksdag föreslogs uti en inom Andra Kam-maren väckt motion, att Riksdagen måtte åt Tolfs änka bevilja en årlig pension af 500 kronor att utgå från och med år 1905. Statsutskottet förklarade sig visserligen erkänna det förtjänstfulla i Tolfs verksamhet och behärta hans änkas belägenhet i ekonomiskt afseende, men fann sig dock icke kunna tillstyrka bifall till berörda, af enskilde motionärer framlagda förslag, enär utskottet ansåge, att pension af det föreliggande slaget endast efter pröfning af och på grund af framställning från Eders

Kungl. Maj:t möjligen kunde beviljas. I enlighet härmed blef motionen af Riksdagen afslagen.

Då nu frågan om beredande af pension åt änkan Tolf föreligger till Eders Kungl. Maj:ts pröfning, tvekar jag icke att tillstyrka, att framställning om beviljande af dylik pension göres hos Riksdagen. Tols i hög grad framstående och betydelsefulla verksamhet, förnämligast till främjande af mosskulturen och torfindustrien, har utaf mosskulturföreningen och landtbruksstyrelsen kraftigt framhållits, och kan af mig till fullo vitsordas. Riksdagen har förut vid åtskilliga tillfällen på Eders Kungl. Maj:ts förslag beviljat pensioner till däraf i behof varande änkor efter personer, hvilka icke i egentlig mening varit stats-tjänare, men som genom arten och betydelsen af sin verksamhet varit det allmänna till framstående gagn.

I betraktande å ena sidan af Tols under ett oegennyttigt och i hög grad sträfsamt arbete gjorda betydelsefulla insats till främjande af landets modernäring och å andra sidan däraf, att änkan Tols försvagade hälsotillstånd för henne betydligt försvårar möjligheten att genom eget arbete bidra till sin och sin omyndiga dotters bärgning samt att behållningen i hennes aflidne mans bo endast uppgått till några tiotal kronor, finner jag uppenbart, att ett fall här föreligger, där om någonsin en dylik statsmakternas mellankomst måste anses af omständigheterna påkallad.

På grund af hvad jag sålunda anfört och då jag icke har något att erinra mot det af mosskulturföreningen föreslagna pensionsbeloppet, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen medgifva, att änkan efter svenska mosskulturföreningens botanist och torfgeolog Robert Tolf, Vilhelmina Albertina Tolf, född Elander, må, så länge hon förblifver änka, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 400 kronor, att utgå från och med år 1905.

I denna föredragandens hemställan förenade sig statsrådets öfrige ledamöter.

Hvad statsrådet uti detta ärende hemställt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla samt förordnade, att utdrag af protokollet härom skulle meddelas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
K. G. Liljesköld.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18
november 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ODELBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
VON FRIESEN och
VIRGIN.

Departementschefen, statsrådet Odelberg anförde härefter:

[26.]
*Pension åt rit-
och kolorerings-
biträdet vid
rikets allmänna
kartverk Hilda
Leontina Klein.*

Uti underdånig skrifvelse den 4 nästlidne oktober har chefen för rikets allmänna kartverk — med förmälan att vid nämnda kartverk anställda rit- och koloreringsbiträdet Hilda Leontina Klein hos honom gjort framställning därom att åt henne, som på grund af ålder och nedsatta kroppskrafter ej längre ansåge sig kunna på tillfredsställande sätt fullgöra sina hittillsvarande åligganden, måtte utverkas pension i öfverensstämmelse med hvad på Eders Kungl. Maj:ts förslag af Riksdagen beviljats afskedstagande kartograf — hemställt, att Eders Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen framlägga nådig proposition därom, att åt

Klein måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder hon från sin befattning vid kartverket afginge, under hennes återstående lifstid å allmänna indragningsstaten beviljas en årlig pension af 1,040 kronor.

Af handlingarna i detta ärende inhämtas, att Klein, som är född den 20 januari 1837 och ogift, allt sedan den 4 januari 1866 innehaft sin befattning vid kartverket och därunder varit sysselsatt med karttransportering, ritning och korrekturläsning, hvilka uppdrag hon, enligt hvad kartverkschefen vitsordat, städse fullgjort med samvetsgrannhet och skicklighet samt till vederbörande kartverkschefers fulla belåtenhet, hvarjämte under hennes ledning andra ritbiträden utbildats; att Klein, enligt vederbörligt läkarintyg, lidit och fortfarande lider af reumatisk gikt i armar och händer, till följd hvaraf hennes förmåga att med händerna något uträtta anses vara i hög grad inskränkt; samt att Klein för närvarande åtnjuter ett årligt arfvode af 1,300 kronor.

Uti sin underdåniga skrifvelse i ärendet har kartverkschefen framhållit, att då Klein på grund af sin höga ålder och de i läkarintyget omförmälda orsaker hindrades att lämna en arbetsprodukt, som kunde anses tillfredsställande, såväl billighet som ett rätt tillgodoseende af kartverkets intressen syntes fordra, att hennes ålderdom genom pension tryggades, samt att genom Kleins afgång från sin befattning tillfälle bereddes att för kartverkets räkning erhålla frisk arbetskraft, och har kartverkschefen, ehuru vid den under innevarande år verkställda pensionering af två vid rikets allmänna kartverk anställda kartografer pensionsbeloppen bestämts till allenast $66\frac{2}{3}$ procent af uppburit årsarfvode, ansett sig böra, i betraktande af det betydligt lägre arfvode, som af Klein uppburits, hemställa, att i nu ifrågavarande fall pensionen måtte bestämmas till 80 procent af arfvodet.

Till följd af nådig remiss har statskontoret öfver förevarande framställning afgifvit underdånigt utlåtande af den 26 nästlidne oktober och däruti tillkännagifvit, att statskontoret med afseende å Kleins framskridna ålder och långa, väl vitsordade tjänstetid samt årsarfvodets jämförelsevis mindre betydande belopp icke funnit anledning till erinran mot den af kartverkschefen gjorda hemställan.

Af hvad i detta ärende förekommit torde vara utredt, att ritbiträdet Klein numera är oförmögen att på ett tillfredsställande sätt sköta sin befattning vid rikets allmänna kartverk. Då Klein uppnått en ålder af snart 68 år och i det närmaste 39 år varit anställd i statens tjänst samt vitsordadt blifvit, att hon städse på ett samvetsgrannt och förtjänstfullt sätt skött sin befattning, anser jag mig böra tillstyrka,

att Eders Kungl. Maj:t behagade göra framställning till Riksdagen om beviljande åt Klein af pension å allmänna indragningsstaten. I fråga om pensionens belopp finner jag, med hänsyn till hvad kartverkschefen och statskontoret anført, detsamma icke skäligen kunna bestämmas lägre än till 80 procent af Kleins årsarfvode eller sålunda till 1,040 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att medgifva, att rit- och koloreringsbiträdet vid rikets allmänna kartverk Hilda Leontina Klein må från och med månaden näst efter den, hvarunder hon afgår från sin tjänstebefattning vid kartverket, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 1,040 kronor.

Denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle utdrag af protokollet härom meddelas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex. protocollo:

Abr. Unger.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31
december 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: ODELBURG,
              HUSBERG,
              PALANDER,
              WESTRING,
              RAMSTEDT,
              BERGER,
              MEYER och
              VIRGIN.

Departementschefen, statsrådet Odelberg anförde vidare:

Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd, till landtbruksstyrelsen ingifven och af nämnda styrelse med underdånigt utlåtande af den 25 nästlidne november öfverlämnad skrift har förre instruktören i boskaps-skötsel Fredrik Reinhold Cederborghs änka Maria Pauline Cederborgh, född Grafström, med förmälan att hennes man den 5 sistlidne augusti aflidit utan att efterlämna medel till hennes framtida bärgning, i underdånighet anhållit, det täcktes Eders Kungl. Maj:t hos Riksdagen utverka pension åt henne, som däråf vore i stort behof.

Vid ansökningen voro fogade dels ett för sökanden utfärdadt prästbevis, utvisande att hon är född den 17 mars 1849, dels den efter

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 1 Saml. 1 Afd.

[27.]
*Pension åt
förre instruk-
tören i boskaps-
skötsel F. R.
Cederborghs
änka.*

sökandens bemålde man upprättade bouppteckning, enligt hvilken boets behållning utgjort 1,622 kronor och den afidne såsom stärbhusdelägare efterlämnat, förutom sökanden och en gift dotter, två ogifta döttrar, af hvilka den yngsta är född år 1884, dels ock af särskilda personer utfärdade intyg, hvaraf inhämtas, att sökanden ej är berättigad till pension eller annan därmed jämförlig förmån, ej äger annat kapital än hvad af berörda bouppteckning utvisas och ej heller äger annan årlig inkomst än den, hon genom mottagandet af inackordering i sitt hem kan bereda sig.

Uti sitt ofvanberörda underdåniga utlåtande har landtbruksstyrelsen meddelat, att instruktören Cederborgh, hvilken, född den 27 juli 1827, af landtbruksakademiens förvaltningskommitté den 30 januari 1867 antagits att tillsvidare vara undervisare i boskapsskötsel och mejerihushållning mot ett årligt arvode af 1,500 riksdaler riksmünt och rätt till gradvis skeende förbättring i löneförmånerna jämlikt nådiga brefvet den 13 juli 1866, samt den 18 januari 1889 förordnats att vara instruktör i boskapsskötsel mot åtnjutande af de löneförmåner, som åtföljde befattningen, nämligen lön 2,000 kronor och tre ålderstillägg, hvart och ett å 500 kronor, den 3 december 1897 undfått afsked från nämnda, befattning med rätt, enligt medgifvande i nådigt bref den 19 därförutgångne november, att under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 3,000 kronor. Och har landtbruksstyrelsen — under framhållande af att, då instruktören Cederborghs aflöningsförmåner och pension icke varit så stora, att de lämnat honom tillfälle att göra några besparingar för betryggande af sin makas bärgning efter hans död samt Cederborgh, i likhet med landtbruksstyrelsens öfriga underlydande tjänstemän, icke varit berättigad till inträde i civilstatens pensionsinrättning och sålunda ej heller på detta sätt kunnat sörja för sin änkas uppehälle, staten syntes böra genom beviljande af pension åt änkan, som saknade egna nämnvärda tillgångar, bidraga till att trygga henne mot att under hennes återstående listid lida nöd — hemställt om aflåtande af nådig proposition till Riksdagen om beviljande åt sökanden af en årlig pension till belopp af 400 kronor.

Statskontoret har uti underdånigt utlåtande den 14 innevarande december, vid det förhållande att instruktören Cederborgh icke haft tillfälle att genom inbetalningar i någon af staten understödd pensionskassa bereda sin efterlevande hustru rätt till pension och då sökanden obestriddligen syntes vara i behof af det begärda understödet, mot hvars af landtbruksstyrelsen föreslagna belopp statskontoret icke hade något att erinra, i ärendet gjort enahanda framställning som landtbruksstyrelsen.

På grund af hvad sålunda blifvit i ärendet anfördt och upplyst, finner jag mig, lika med ämbetsverken, böra understödja den gjorda ansökningen om pension från statsverket åt änkan Cederborgh. Med afseende å det af ämbetsverken tillstyrkta beloppet af den ifrågasatta pensionen har jag ej något att anmärka och hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen medgifva, att förre instruktören i boskapsskötsel Fredrik Reinhold Cederborghs änka Maria Pauline Cederborgh, född Grafström, må, så länge hon förblifver änka, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 400 kronor, att utgå från och med år 1905.

Till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att utdrag af protokollet härom skulle meddelas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
K. G. Liljesköld.

---

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31
december 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: ODELBORG,
              HUSBERG,
              PALANDER,
              WESTRING,
              RAMSTEDT,
              BERGER,
              MEYER och
              VIRGIN.

[28.]

*Pension åt
domänintenden-
ten H. J.
Ljungbeck.*

Departementschefen, statsrådet Odelberg anförde härefter:
Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd, till Eders Kungl. Maj:ts
befallningshafvande i Kronobergs län ingifven och af Eders Kungl.
Maj:ts bemälda befallningshafvande med eget underdånigt utlåtande af
den 13 oktober 1904 öfverlämnad skrift har domänintendenten i nämnda
län vice häradshöfdingen Henrik Jakob Ljungbeck i underdånighet an-
hållit, att han, som på grund af ålder och sjuklighet såge sig nödsakad
att inom den närmaste tiden begära nådigt entledigande från domän-
intendentsbefattningen, måtte vid afskedstagandet blifva i nåder tillagd
en årlig pension af 3,000 kronor under sin återstående lifstid.

Af en ansökningen bilagd, bestyrkt tjänstförteckning inhämtas, att Ljungbeck, som enligt företedt åldersbevis är född den 27 maj 1837 och alltså uppnått en ålder af mer än 67 år, efter aflagd examen för inträde i rikets rättegångsverk den 1 juni 1864 antagits till auskultant i Eders Kungl. Maj:ts och rikets hofrätt öfver Skåne och Blekinge samt befordrats till vice häradshöfding den 7 oktober 1868; att han under åren 1867—1874 efter vederbörliga förordnanden hållit sammanlagdt 17 lagtima ting och 14 allmänna tingssammanträden samt under 3 år 2 månader förestått domarämbete och under nära 4 månader borgmästarämbetet i Växjö; att han den 1 september 1874 förordnats att tills vidare förestå länsnotarietjänsten inom Kronobergs län och sådan tjänst utöfvat under 9 månader samt efter vederbörliga förordnanden under $7\frac{1}{2}$ månader år 1875 bestridt landssekreterartjänsten i samma län; samt att han från och med den 1 januari 1878 oafbrutet innehåft nådigt förordnande att vara domänintendent i Kronobergs län.

Till stöd för ansökningen har Ljungbeck framhållit hufvudsakligen, att han under 40 år varit anställd i statens tjänst; att förhållandena inom länet varit sådana, att däraf förorsakats en för domänintendenten arbetsam och besvärlig skriftväxling, hvilken i förening med befattningen i öfrigt åtföljande åligganden betagit Ljungbeck möjlighet att åtaga sig inkomstgifvande enskilda uppdrag; att lefnadskostnaderna under de senare åren betydligt stegrats; samt att Ljungbeck efter afskedstagandet blefve i saknad af tillgångar för bestridandet af de för hans bärgning nödiga utgifter; hvarjämte Ljungbeck erinrat, att det arfvode, han i egenskap af domänintendent årligen åtnjutit, utgått med olika belopp från 4,500 kronor ned till 2,500 kronor jämte ersättning för tjänstresor enligt tredje klassen i gällande resereglemente.

Uti sitt öfver ansökningen afgifna underdåniga utlåtande har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län meddelat, att Ljungbeck utöfver i ansökningen omförmälda befattningar under åren 1878—1883 varit föredragande i domänärenden inför Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och därvid äfven ombesörjt ärendenas diariiföring, uppsättning och expedition, samt att han oafkortadt disponerat det till biträde för domängöromålens uppehållande hos länsstyrelsen anvisade statsanslag, 700 kronor till år 1888, hvarefter han fått årligen uppbära 400 kronor till den 1 oktober 1892, från hvilken tid han icke bekommit någon del af berörda anslag; och har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, med vitsordande att Ljungbeck städse på ett i allö nitiskt och förtjänstfullt sätt fullgjort de med domänintendentsbefattningen förenade åligganden, och med bekräftande af hans uppgift, att

han vid afskedstagandet vore för sin utkomst i saknad af egna medel, på grund däraf och af de i den underdåniga ansökningen åberopade förhållanden på det lifligaste förordat, att den sökta pensionen måtte varda honom i nåder beviljad.

Till följd af nådig remiss har domänstyrelsen den 11 november 1904 öfver ansökningen afgifvit underdånigt utlåtande och därvid framhållit, att Ljungbeck, som uppnått en ålder af 67 år och varit verksam i statens tjänst under mer än 40 år, däraf såsom domänintendent i nära 27 år, skulle, för den händelse att fullmakt å domänintendentsbefattningen meddelats, enligt de grunder, som i allmänhet gällde för erhållande af pension för civile tjänstinnehafvare, haft rätt till pension å allmänna indragningsstaten. Den omständigheten, att domänintendentsbefattningarna uppehölles endast på förordnande, syntes styrelsen emellertid i ett fall sådant som det förevarande, där vederbörande helt och hållet och under största delen af sin lefnad ägnat sig åt statens tjänst, icke böra tillmätas afgörande betydelse, så mycket mindre som sökanden, då han, öfvergifvande annan statstjänst, hvilken antagligen skulle förskaffat honom en större och säkrare inkomst, af intresse för saken först ägnat sina krafter åt detta håll, knappast kunnat förutse, att befattningen ej med tiden skulle komma på ordinarie stat. Af nu anförda skäl och då sökanden vid utförandet af sina tjänståligganden städse visat sig nitisk och arbetsam, har styrelsen, med vitsordande därjämte af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes uppgift därom, att sökanden ej hade andra tillgångar för sitt uppehälle än de inkomster, domänintendentsbefattningen beredde honom, i underdånighet på det lifligaste tillstyrkt, att sökanden måtte tilldelas pension vid afskedstagandet. Beträffande storleken af denna pension har styrelsen, utan att anse det af sökanden äskade och af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordade beloppet vara för högt tilltaget, likväl och då sökandens arfvode såsom domänintendent för närvarande utgjorde allenast 2,500 kronor, hemställt, att pensionen måtte komma att utgå med sistnämnda belopp.

Jämväl statskontoret har den 14 december 1904 i ärendet afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och däri, i likhet med domänstyrelsen, funnit den omständighet, att Ljungbeck icke vore lagligen berättigad till pension, icke kunna anses fritaga staten från skyldigheten att bereda honom en skälig utkomst för hans återstående lifstid, då han nu efter långvarig, väl vitsordad statstjänst vid framskriden ålder och på grund af sjuklighet ansåge sig icke längre kunna sköta sin befattning;

och har statskontoret, då på grund af föreliggande omständigheter i nu förevarande fall billigheten syntes bjuda, att pensionsbeloppet icke sattes lägre än det till sökanden nu utgående arfvode, hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra framställning om beviljande åt Ljungbeck af en årlig pension å 2,500 kronor.

Med anledning af hvad sålunda i detta ärende förekommit, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva, att domänintendenten Ljungbeck må från och med månaden näst efter den, hvarunder hans förordnande såsom domänintendent kommer att upphöra, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 2,500 kronor.

Denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle utdrag af protokollet härom meddelas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
K. G. Liljesköld.

*Utdrag af protokoll öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16
december 1904.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Statsråden: ODELBORG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
VON FRIESEN,
VIRGIN.

[33.]

*Ang. beredande
af rätt för
kvarstående
indelt manskap
till underhåll
från Vadstena
krigsmanshus-
kassa efter 25
tjänstår i fall,
där nu 30
tjänstår äro
föreskrifna.*

Departementschefen, statsrådet Virgin anförde vidare:

»I skrifvelse den 18 maj innevarande år angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel har Riksdagen anhållit, bland annat, det Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att nu kvarstående indelt manskap måtte blifva berättigadt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa efter 25 tjänstår i stället för efter nu för vissa fall bestämda 30 tjänstår. Sedan Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 1 därpåföljande juli anbefallt arméförvaltningen å civila departementet att inkomma med underdånigt yttrande och förslag i ärendet, har arméförvaltningen i underdånig skrifvelse i ämnet den 13 innevarande december erinrat, att det indelta

manskapet, utom vid inträffad skada under tjänstgöring, vore berättigadt till underhåll i tredje klassen af krigsmanshuskassan med 36 kronor årligen efter fulla 30 tjänstår samt i fjärde klassen med 24 kronor årligen efter 25 tjänstår. Pensionen i tredje klassen tillträdde med månaden näst efter den, då afsked erhöles. Med afseende å tillträdande af pension i fjärde klassen inträdde rätt därtill för indelt manskap vid Norrbottens och Västerbottens regementen, Jämtlands fältjägarregemente samt Norrlands dragonregemente (de förr så kallade jägarekåren) med månaden näst efter afskedet, såvidt den afskedade då uppnått 45 lefnadsår, men för indelt manskap vid annat truppförband först när den afskedade uppnått 50 lefnadsår samt 30 år förflutit från hans inträde i tjänst. Intill dess ifrågavarande villkor uppfyllts, hade den afskedade endast en expektansrätt till pension.

Då Riksdagen i sin ofvannämnda skrifvelse anhållit, att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att kvarstående indelt manskap måtte blifva berättigadt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa efter 25 tjänstår, hade tydligen Riksdagens afsikt varit, att *allt* indelt manskap skulle kunna afskedas redan efter 25 tjänstår och då erhålla en pension af 36 kronor årligen från och med månaden näst efter afskedet.

Enär såsom nyss vore nämnt indelt manskap vid Norrbottens och Västerbottens regementen, Jämtlands fältjägarregemente och Norrlands dragonregemente redan nu efter en tjänstetid af 25 år vore berättigadt till underhåll genast vid afskedet med 24 kronor årligen samt Vadstena krigsmanshuskassa ansåges disponera medel till dessas pensionering, skulle för beredande åt dem af sådan pensionsrätt, som Riksdagen afsett, erfordras ett årligt tillskott af allenast 12 kronor för hvarje pensionär. Som emellertid nya underhållstagare från dessa truppförband, hvilka under nästlidet år vore 27, uppginge till ett jämförelsevis ringa antal årligen, hade arméförvaltningen vid beräkandet af de ökade kostnaderna för den tidigare pensioneringen icke tagit hänsyn till dem utan fäst afseende endast vid de 25 öfriga indelta regementenas manskap.

Då Vadstena krigsmanshuskassa skulle kunna med anlitande af egna tillgångar och redan nu utgående statsbidrag ombesörja pensioneringen, i fall denna skulle börja först sedan 30 år förflutit, efter det underhållstagarna inträdt i tjänst, vore sålunda den nu föreliggande frågan begränsad till angifvande af huru stora kostnaderna skulle blifva för 5 års tidigare pensionering.

Enligt inhämtadt yttrande af sakkunnig person, kunde ett fullständigt, på matematiska grunder stödt svar på denna fråga icke afgifvas, då detta skulle fordra, förutom en undersökning af åldersfördelningen bland nu tjänstgörande manskap, jämväl en statistisk undersökning om de orsaker, hvilka utom dödlighet hade föranlett afgang ur tjänsten. En dylik statistik skulle dock troligen blifva föga tillförlitlig. Under sådana förhållanden kunde man *med visshet* angifva endast det högsta belopp, som vid bifall till det väckta förslaget årligen erfordrades, för att kassan skulle kunna uppfylla sin pensionerings-skyldighet.

Enligt uppgifter från de 25 indelta regementen, hvarom nu vore fråga, utgjorde antalet af i tjänst varande manskap, som hade en tjänstetid mellan 25 och 30 år, 1,365. Då årliga pensionsbeloppet för hvar och en skulle utgöra 36 kronor, blefve sålunda ökningen af det belopp, kassan hade att under år 1906 högst utbetala, $(36 \times 1,365 =)$ 49,140 kronor. Året därpå komme visserligen en af de ofvannämnda fem årsklasserna att bortfalla, emedan de däruti varande då tillryggalagt 30 år efter inträdet i tjänst och medel till deras pensionering alltså ansåges förefinnas bland kassans egna tillgångar, men i dess ställe inträdde då en ny åldersklass.

Vadstena krigsmanshuskassa skulle alltså, för att kunna tilldela indelt manskap, som tjänat i 25 år, underhåll i tredje klassen med 36 kronor årligen, under första året vara i behof af ökad statsbidrag med i jämnadt tal 50,000 kronor. Arméförvaltningen ansåge därför, att det ifrågasatta statsbidraget till Vadstena krigsmanshuskassa för den tidigare pensioneringen af indelt manskap lämpligast borde uppföras å extra ordinarie stat, samt att arméförvaltningen borde erhålla föreläggande att hvarje år, så länge behovet varade, inkomma med utredning af det för den därpå följande statsregleringsperioden nödig befunna tillskottet till krigsmanshuskassan.

Mot arméförvaltningens förslag och beräkningar uti förevarande afseende har jag icke något att erinra. Jag tillåter mig dock fästa uppmärksamheten därå, att hela nämnda belopp 50,000 kronor möjligen icke skulle behöfva tagas i anspråk, då ju ej antagligt är, att allt indelt manskap med en tjänsteålder af 25—30 år söker afsked under nästkommande år. Försiktigheten torde likväl bjuda, att anslagets storlek beräknas efter högsta beloppet af de utgifter, som kunna komma att därifrån bestridas.

Behof af medel för ifrågavarande ändamål kommer framdeles ej att förefinnas, men i hvad mån det under den närmaste framtiden kommer att minskas, lär icke kunna förutsägas, med mindre att en fullständig utredning sker rörande storleken af tjänsteårsklasserna bland det indelta manskap, som närmar sig pensionsåldern, och sannolikheterna för afgång bland detta manskap, innan nämnda ålder uppnås.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att indelt manskap, som afskedas efter minst 25 års tjänstetid, må åtnjuta underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa med 36 kronor årligen, samt å extra stat för år 1906 under riksstatens tionde hufvudtitel uppföra ett anslag af 50,000 kronor med benämning »för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap», att tilldelas krigsmanshuskassan.»

Till hvad departementschefen sålunda hemställt, behagade Hans Maj:t Konungen, uppå tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, lämna nådigt bifall; och skulle utdrag af protokollet härom finansdepartementet tillställas för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:
G. Hagbergh.

Statsverkspropositionens justering.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari
1905.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve GYLDENSTOLPE,
Statsråden: ODELBORG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
VON FRIESEN,
VIRGIN.

Departementschefen, statsrådet Meyer uppläste till justering ett, i öfverenstämmelse med Kungl. Maj:ts förut fattade, af statsrådet enhälligt tillstyrkta beslut, uppsatt förslag till Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Hans Maj:t Konungen tacktes, enligt statsrådets underdåniga tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt; och skulle i enlighet därmed omförmälda nådiga proposition till Riksdagen aflåtas.

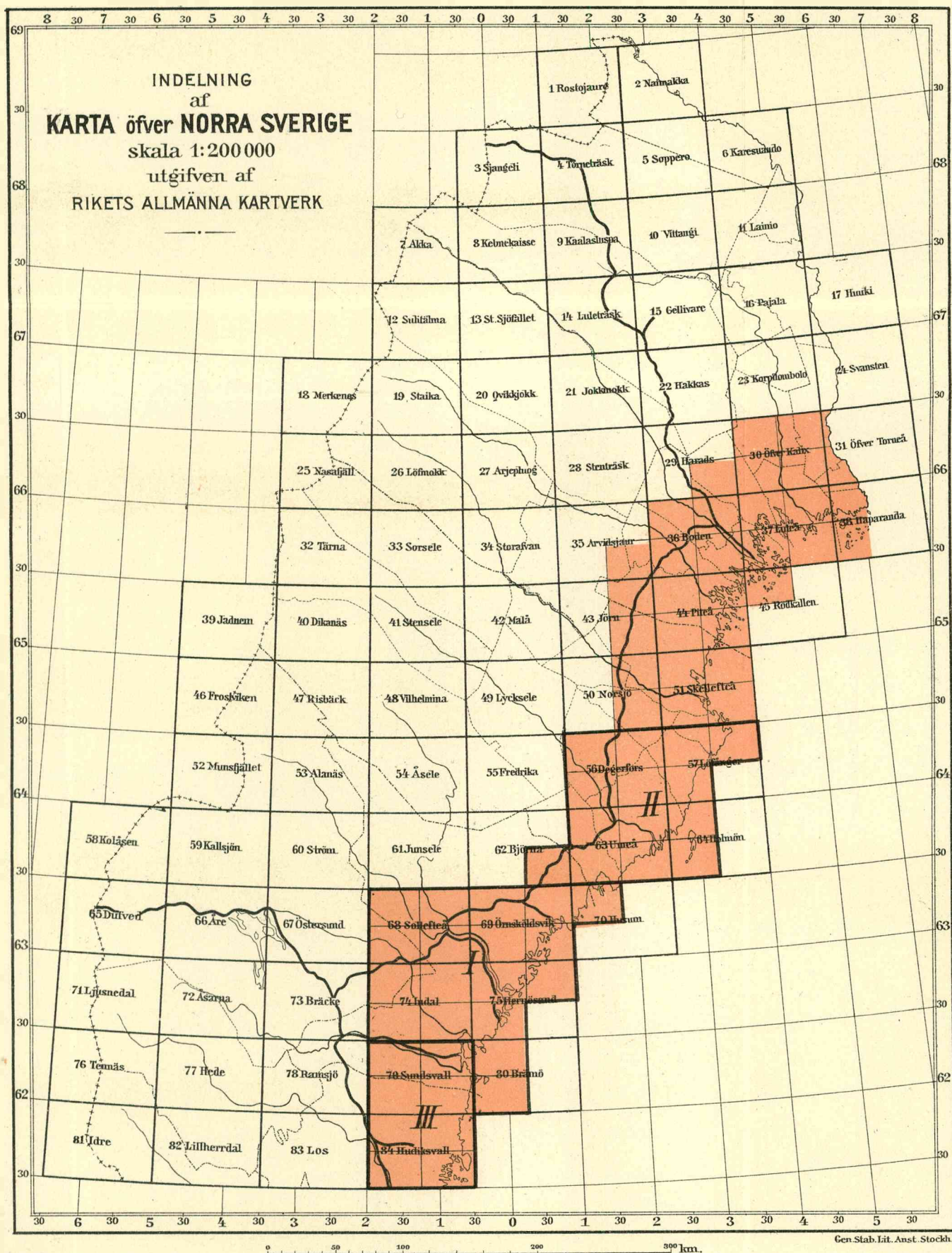

Ex protocollo:
Sven Köhler.

Förslag

Bil. B.

till utsträckningen af utgifning i skalan 1:100,000
af kartan öfver norrländska kustlandet.

 = Blad i skalan 1:100,000
 = Blad i skalan 1:200,000